

เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา :
องค์กรบริหารส่วนตำบล ควนพัง อำเภอร่อนพิบูลย์
จังหวัดนครศรีธรรมราช

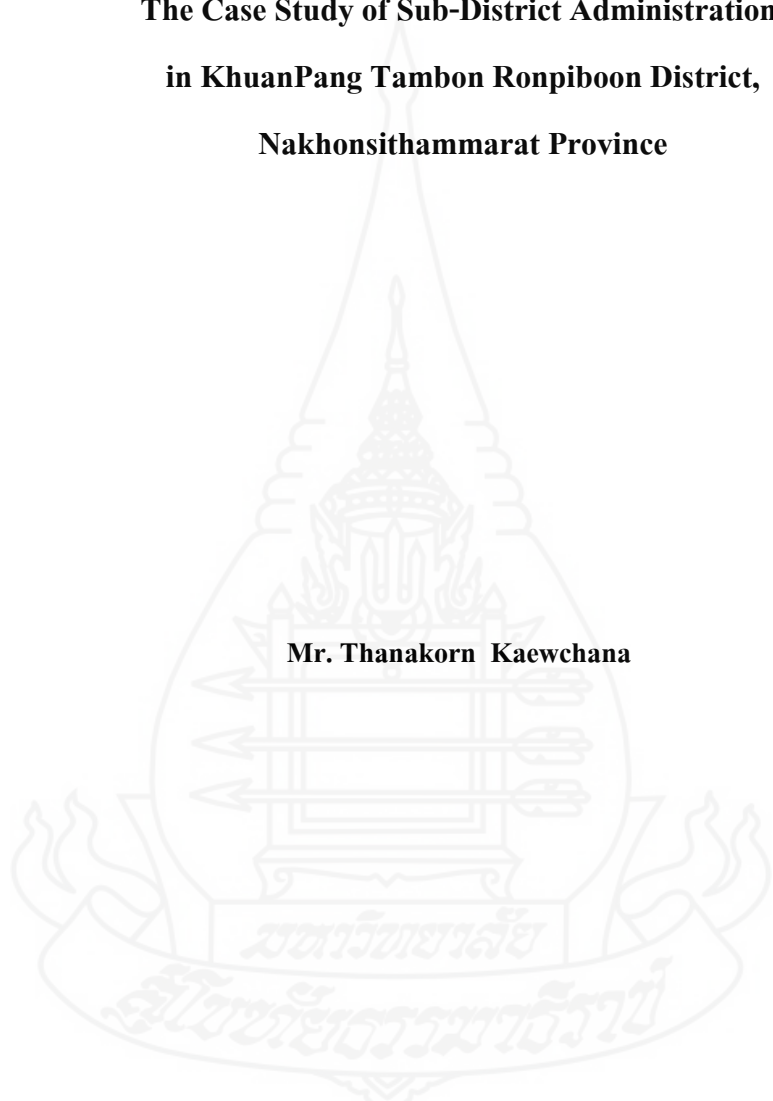

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2553

**The Patron and Client Network System in the Local Government Organization:
The Case Study of Sub-District Administration
in KhuanPang Tambon Ronpiboon District,
Nakhonsithammarat Province**

Mr. Thanakorn Kaewchana

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2010

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศรี และ อาจารย์ ดร. วรวิทย์ โรจพล ที่กรุณาให้คำแนะนำ และติดตามการวิจัยครั้งนี้ นับตั้งแต่เริ่มต้นจนเรียบร้อยสมบูรณ์นอกจากนี้ รวมถึง รองศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ เจียรกุล รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ จุ้ยโต อาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และนายอภิรักษ์ พงนะ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ควนพั่ง ที่ได้ตรวจสอบ เครื่องมือการวิจัย และได้ให้คำแนะนำ ทำให้เครื่องมือการวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น และเจ้าหน้าที่ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชทุกท่านที่ให้การสนับสนุน ด้วยดีตลอดเวลา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล ควนพั่ง อดีตนายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลควนพั่ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ควนพั่ง อดีตสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลควนพั่ง ผู้นำท้องถิ่น กำนัน อดีตกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ข้าราชการครู อดีตข้าราชการครู ประชาชนในตำบลควนพั่ง ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่บูรพาจารย์ทุกท่าน รวมทั้งพระคุณของบิดา มารดา ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการวิจัยครั้งนี้

ธนกร แก้วชนะ

ตุลาคม 2553

ชื่อการศึกษา ค้นคว้าอิสระ เครื่องข่ายอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์

จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้ศึกษา นายธนกร แก้วชนะ รหัสนักศึกษา 2508001795 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

(การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์สมิ **ปีการศึกษา** 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ลักษณะ และกิจกรรมทางการเมืองของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง (2) ผลกระทบด้านบวก และ ผลกระทบ ด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง (3) แนวทางการป้องกันและการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารประกอบกับการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 6 คน ข้าราชการครู 2 คน ผู้นำในหมู่บ้าน 4 คน กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น นายองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งอดีตและปัจจุบัน 6 คน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง มีระบบเครือญาติ ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง ระบบหัวคะแนน นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด นักธุรกิจท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) โดยได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วยการลงคะแนนเสียง ช่วยหาเสียง ซื้อเสียง ใช้อำนาจ บารมี อิทธิพล เงินช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง (2) ผลกระทบด้านบวกเป็นการแสดงความมีน้ำใจของเครือญาติพรรคพวกเพื่อนฝูง และการใช้ระบบอุปถัมภ์ควบคู่กับระบบคุณธรรม ผลกระทบด้านลบ ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนา มีการซื้อเสียง ทูจริต คอร์รัปชัน ได้คณะผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์ การบริหารท้องถิ่น ไม่มีประสิทธิภาพ มีการตอบแทนทางการเมือง และแสวงหาผลประโยชน์ในท้องถิ่น (3) แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ การป้องกัน กรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นต้องมีการป้องกันการซื้อเสียง บังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เกรงครัต รมรงค์ให้ประชาชนต่อต้านการซื้อเสียงและรู้ถึงผลเสียของการซื้อเสียง การแก้ไขปัญหา คือ นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีอุดมการณ์ทำงานเพื่อส่วนรวมไม่ซื้อเสียง ประชาชนต้องไม่ขายเสียง เลือกตัวแทนโดยใช้เหตุผล อุปถัมภ์เลือกคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ กระทรวงศึกษาธิการควรบรรจุเรื่องระบอบประชาธิปไตยลงในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ภาครัฐ พรรคการเมือง ควรให้ความรู้ ส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ เครือข่าย ระบบอุปถัมภ์ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครศรีธรรมราช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ประเด็นปัญหาที่ศึกษา	3
ขอบเขตการศึกษา	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดวัฒนธรรมและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์.....	6
วัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่นภาคใต้.....	7
สายรากภาคใต้ ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ.....	9
100 ปีการเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา.....	12
แนวคิดเครือข่ายระบบอุปถัมภ์	14
ปัญหาโครงสร้างประเทศไทย ระบบอุปถัมภ์.....	26
ระบบอุปถัมภ์ ทำสังคมไทยล้ำหลังจริงหรือ.....	29
กลุ่มผลประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	30
จุดเปลี่ยนชนบทไทย.....	32
ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองไทย.....	34
ระบบอุปถัมภ์กับอิทธิพลที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นอย่างไร.....	38
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	41
ความหมายของการปกครองท้องถิ่น.....	42
ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น.....	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทบาทของการปกครองท้องถิ่นไทย.....	44
ภาพรวมของปัญหาการปกครองท้องถิ่นไทย.....	45
แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล.....	48
โครงสร้างของ อบต.....	50
หน้าที่ของสมาชิกสภา อบต.....	51
กิจกรรมในเขตที่ อบต.ต้องทำ.....	52
กิจกรรมอื่นๆที่ อบต.อาจทำได้.....	52
แหล่งเงินและรายได้ที่ใช้ในการบริหารงานของ อบต.....	53
การดำเนินงานและกิจกรรม โครงการพัฒนาของ อบต.....	54
การจัดทำร่างข้อบัญญัติรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม.....	55
การใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีของ อบต.....	55
การติดตาม ตรวจสอบการทำงานของ อบต. โดยประชาชน.....	56
ผู้มีอำนาจกำกับดูแล อบต.	56
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
ข้อมูลเบื้องต้นของ อบต. กวนพั่ง อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช	59
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	61
ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	61
เครื่องมือในการวิจัย	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	63
การวิเคราะห์ข้อมูล	63
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม.....	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	68
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	81
สรุปการวิจัย.....	81
อภิปรายผล	86
ข้อเสนอแนะ	94

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	96
ภาคผนวก	101
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย	102
ข หนังสือเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย	104
ค แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก	108
ประวัติผู้ศึกษา	110

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ. ศ. 2550 หมวด 14 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 281-290 กำหนดให้รัฐให้ความป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การบริหารบุคคล การเงินและการคลัง มีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนา ของจังหวัดและประเทศ โดยรวม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงาน โดยอิสระ และตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจในการแบ่งอำนาจและหน้าที่ และจัดสรรรายได้ระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจตามระดับความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ กำหนดระบบตรวจสอบและประเมินผล มีคณะกรรมการมีกฎหมายรายได้ท้องถิ่นเพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการเก็บภาษีและรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยวิธีออกเสียงโดยตรงและลับ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหาร กิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำให้มีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งข้อมูลให้ประชาชนได้ทราบ (โกวิท พ่วงงาม 2552 : 13-16)

ในการเลือกตั้งผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ รัฐธรรมนูญ 2540 มาจนถึงปัจจุบันนี้ การเลือกตั้งส่วนใหญ่ จะใช้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในรูปแบบต่างๆเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง เพราะปัจจุบันนี้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีการแข่งขันทางการเมืองกันสูงมาก มีผู้สมัครรับเลือกตั้งลงแข่งขันกันมากแตกต่างจากเมื่อก่อนที่มีแต่ผู้มีชื่อเสียงในท้องถิ่นและมีจำนวนน้อยในการเลือกตั้งมีการใช้วิธีการและกลยุทธ์ในการหาเสียงหาฐานคะแนนเสียงมีกลยุทธ์ในการหาเสียงเพื่อให้ได้คะแนนจำนวนมากโดยใช้ระบบอุปถัมภ์ในรูปแบบต่างๆมากมายซึ่งระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลในการบริหารงานในระดับท้องถิ่น ระบบอุปถัมภ์ไม่ได้เป็นสิ่งเลวร้ายในทุกมิติ แต่ขึ้นอยู่กับมุมมอง หากมองในมิติของมนุษยสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ดีเป็นการแสดงถึงความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี เป็นลักษณะของคนไทย แต่ถ้ามองในมิติการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น การบริหารงานในระดับท้องถิ่นมักทำให้เกิดความเสียหายเป็นส่วนใหญ่ หากพิจารณาในบริบทของการจัดการบริหารท้องถิ่น ย่อมไม่เกิดผลคืออย่างแน่นอน ระบบอุปถัมภ์เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างสังคมไทยในรูปแบบต่างๆ เช่น หัวคะแนนกับการเลือกตั้งและการซื้อเสียง ข้าราชการกับนักการเมือง และนักธุรกิจ การคอร์รัปชันระบบอุปถัมภ์ยังมีอิทธิพลอยู่มาก ปรากฏการณ์การซื้อเสียงของ สส. ,สว. และนักการเมืองท้องถิ่นเกิดจากสังคมไทยยังคงคุ้นเคยและชื่นชมกับระบบอุปถัมภ์ ระบบอำนาจนิยม ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง ลูกน้องเจ้านาย ยังมีอิทธิพลเหนือหลักการการใช้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลทางลบมากกว่าทางบวก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึงเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรบริหารส่วนตำบลควนพัง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้งในตำแหน่ง นายก อบต. และ สอบต. โดยผ่านเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในลักษณะ วิธีการต่างๆของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูล แนวทาง ข้อเสนอแนะ ใช้ในการ พิจารณาของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่น ใช้สิทธิเลือกตัวแทน โดยใช้เหตุผล เลือกคนดีมีความรู้ ความสามารถเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่น ทำให้การเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส ช่วยส่งเสริมพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคงและยั่งยืน

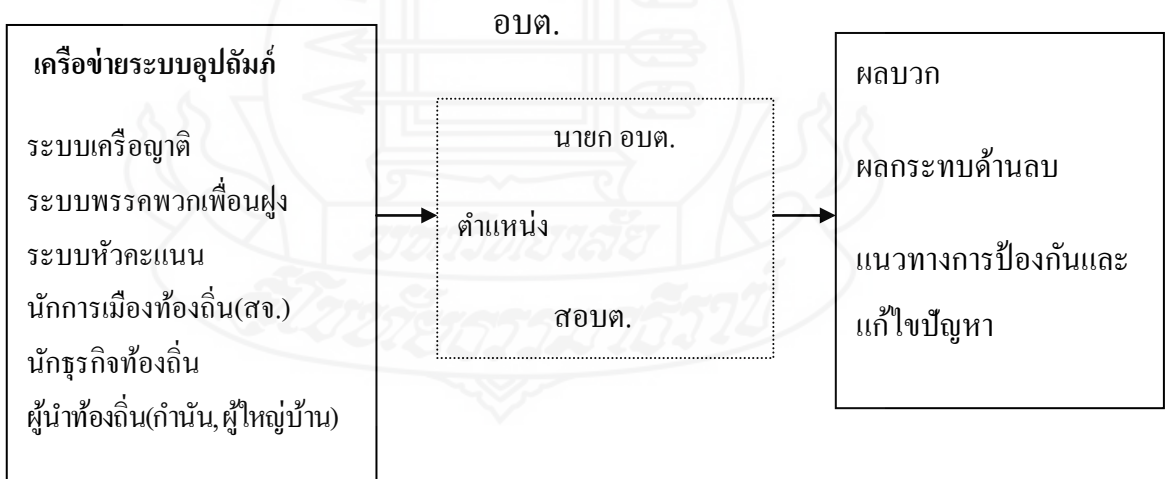
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาถึง เครื่องข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลควนพังว่ามีอะไรบ้างและศึกษาถึงการทำการกิจกรรมทางการเมืองของ เครื่องข่าย ระบบอุปถัมภ์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยเหลือ สนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งของการเลือกตั้ง ในระดับท้องถิ่นในตำแหน่งนายกอบต.และสอบต.ของการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2550 - 2553 ของ องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 เพื่อศึกษาถึง ผลบวกผลกระทบด้านลบของเครื่องข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์จังหวัด นครศรีธรรมราช

2.3 เพื่อศึกษาถึง แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของ เครื่องข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ประเด็นปัญหาที่ศึกษา

ศึกษาถึงเครื่องข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีอะไรบ้าง ศึกษาถึง การทำการกิจกรรมทางการเมือง ของเครื่องข่ายระบบอุปถัมภ์ของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นถึง

รายละเอียดในเชิงลึกของแต่ละเครือข่ายระบบอุปถัมภ์เพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ช่วยหาเสียงขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นในตำแหน่งนายก อบต. และ สอบต. การเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2550 - 2553 ศึกษาถึงผลบวก และผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาถึงแนวทางในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เพื่อให้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และโปร่งใส ช่วยพัฒนาระบบประชาธิปไตย การปกครองส่วนท้องถิ่นให้ยั่งยืนและมั่นคง

5. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นกรณีศึกษาของค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาถึงการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น การใช้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในแต่ละเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ของการเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต. และ สอบต. เพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง เพื่อเข้ามาบริหารท้องถิ่น ของการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2550 - 2553

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบอุปถัมภ์

การอุปถัมภ์ ในความหมายทั่วไปคือ การค้าจุน การค้าชู การสนับสนุน การเลี้ยงดู พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 1488)

ในทางการเมืองหมายถึง การได้รับสิทธิพิเศษจากผู้ใหญ่ หรือ ญาติมิตรของตน เป็นระบบที่ตรงข้ามกับระบบความชอบธรรม ซึ่งนิยมใช้เป็นหลักในปัจจุบัน เดโช สวานานนท์ พจนานุกรมศัพท์การเมือง (2545 : 328)

ในความหมายโดยทั่วไปหมายถึง ความสัมพันธ์ที่บุคคลสองฝ่ายที่มีสถานภาพทางสังคม ที่ไม่เท่าเทียมกันแต่อยู่ด้วยกันได้ ผู้อุปถัมภ์มีทรัพยากร ทรัพย์สินเงินทองมากกว่า สามารถให้การอุปการะ เลี้ยงดู แก่ผู้รับอุปถัมภ์ ส่วนผู้ได้รับการอุปถัมภ์ จะตอบแทนด้วยความกตัญญู นิยมชมชอบ สนับสนุนต่อผู้อุปถัมภ์

ในทางรัฐศาสตร์ ระบบอุปถัมภ์ คือ วิธีการหรือช่องทางที่นักการเมืองจัดสรร ตำแหน่งงาน หรือสิ่งอื่นใดอันเป็นของรัฐ และทรัพยากรของส่วนรวมให้กับผู้อื่น เพื่อประโยชน์ ของตนเอง หรือพรรคของตน ในการได้คะแนนเสียง นักรัฐศาสตร์ เหาะบบอุปถัมภ์มาใช้เฉพาะ ในด้านความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลในทางการเมือง

เครือข่าย คืออาณาเขตสังคมที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างคน ความสัมพันธ์ จะถูกกำหนดโดยเงื่อนไขของความสัมพันธ์ที่กำหนดอาณาเขตของการเป็นเพื่อนบ้านและเพื่อนฝูง คงจะต้องเอาความสัมพันธ์ทางเครือญาติและเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วยกัน “เครือข่ายดังกล่าวนี้ไม่มี ขอบเขต” และดำรงอยู่ได้โดยไม่มีผู้นำ หรือองค์การที่ช่วยประสานงานทุกคนจะมีความสัมพันธ์ กับคนจำนวนหนึ่ง ซึ่งก็จะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับคนอื่นๆกัน ไป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์กรบริหารส่วน ตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตาม พระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ. ศ. 2527 แก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. 2546

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และการทำกิจกรรมทางการเมืองของเครือข่ายระบบ อุปถัมภ์

7.2 ทำให้ทราบถึงผลบวก และผลกระทบด้านลบ ของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ใน องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

7.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของ เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช เพื่อช่วยให้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีความ โปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรมช่วย ให้ การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและมั่นคง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ค้นคว้า รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้น และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาใน กระบวนการมีรายละเอียดดังนี้

- 1 แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์
- 2 แนวคิดเครือข่ายระบบอุปถัมภ์
- 3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- 4 แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
- 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์

ตามแนวพุทธศาสตร์ของ สุทธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2547 : 9) โดยการนำเอาพุทธวิธี เรื่อง วิถีทางบรรลุโพธิญาณมาปรับใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ปัจจัยในอดีตเป็นเครื่อง หยั่งรู้อนาคต การใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ เรื่องการสาวย่านนับ โยคซึ่งสอดคล้องกับหลัก โยนิโสมนสิการในพระพุทธศาสนาเป็นระเบียบวิธีการหาสาเหตุของผล โดยให้ความสำคัญต่อมิติ เวลา ภูมิเขตและสภาพแวดล้อม ศึกษาพัฒนาการเชิงประวัติศาสตร์ของอนุภาพเหล่านั้น และศึกษา แม่แบบผู้เป็นต้นแบบหรือต้นกำเนิดที่ส่งพลังอำนาจสืบต่อมา

สุทธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2547 : 6-10) การศึกษา “โครงสร้างและพลวัต วัฒนธรรม ภาคใต้กับการพัฒนา” ใช้วิธีการศึกษาแบบคดีชาวภาคใต้เรียกว่า “สาวย่านนับ โยค” โดยเริ่มจากต้น ทาง หัวโยค หรือแม่โยค หรือต้นกำเนิดแล้วสาวให้ตลอดสายย่านเพื่อให้เห็นคดีตามย่านโยค การศึกษาแบบ สาวย่านนับ โยค จึงหมายถึงการแลให้เห็นรากเหง้าและประโยชน์ที่ต้องอาศัย ขบวนการเชิงวิทยาศาสตร์ประสานด้วยขบวนการเชิงประวัติศาสตร์เชิงคดีชนวิทยาตลอดทั้งต้นทาง รายทางและปลายทาง ทั้งส่วนที่เป็นสภาวะธรรม ภาวะธรรม และฐานอำนาจต้องศึกษาหลายพื้นที่ วัฒนธรรมและหลายระดับทั้งที่เป็นรากแก้ว รากแขนง และรากฝอยในพื้นที่วัฒนธรรมนั้นๆ

วัฒนธรรมที่เป็นบุคคลกร่วมและฝังลึกจนกลายเป็น โครงสร้างร่วมสำแดงออกในเชิง ฐานคติร่วมและพฤติกรรมร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ของกลุ่มชนนั้นเป็นวัฒนธรรมระดับลึก เพราะเกิดจากส่วนที่ตกผลึก เหมาะสมกับบริบท ทั้งปวงในพื้นที่ ผ่านการผลิตซ้ำ พิสูจน์ซ้ำจากการ ปฏิบัติของมหาชนในพื้นที่ที่นานพอมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะเทศะและกาลเวลาตามหลักคติ ชนวิทยาและภูมิปัญญาเป็นเบ้าหลอม อันเป็นปรากฏการณ์เชิงประวัติศาสตร์ที่มีแก่นแท้เป็น ข้อเท็จจริงเป็นหลักฐานที่แลเห็นได้

วัฒนธรรม “การเป็นเกลอ” หรือ “ความเป็นนักร้อง” ของชาวใต้เมื่อทศวรรษ 2490 ย้อนไปสู่อดีตซึ่งพิสูจน์ได้จากหัวใจและน้ำใจที่กล้าได้กล้าเสียไม่ฉวยโอกาสเอาเปรียบคู่แข่ง ไม่ ทำร้ายเด็กและสตรี หรือการสมานกระดูด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน

การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือท้องถิ่นศึกษาต้องศึกษาทั้งส่วนที่เป็นเนื้อหาและ ส่วนที่เป็นคตินะบวนการศึกษาตามขนบนิยมของชาวภาคใต้ ระเบียบวิธีหนึ่งเห็นได้จากคตินิยม การผูกสัมพันธ์กับคนเพื่อก้าวไปสู่การผูกโยคได้แก่การผูกเกลอผูกคองและผูกพันซ์ในระบบ อุปถัมภ์ตามมรรควิธีการสาวย่านนับโยค ทฤษฎีดังกล่าวนี้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ใน วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องสุทธิธรรมชาดกซึ่งแพร่หลายมากในภาคใต้

“สาวย่านนับโยค” เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ เพื่อสืบหาเครือญาติหรือไล่ เรียงลำดับญาติ โดยสาวลึกลงไปยังบรรพบุรุษตามลำดับว่ามีการโยงโยเป็นเทือกเถาเหล่ากอ กันอย่างไร ใครเป็นต้นตระกูล ซึ่งเรียกกันว่าเป็น “แม่โยค” หรือ “ต้นโยค” และมีการแตกหน่อต่อย่าน ออกไปอย่างไร

วัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่นภาคใต้ (จรรยา หยูทอง 2544) วัฒนธรรมทาง การเมืองท้องถิ่นภาคใต้ วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทั้งหมดเป็นผลิตผล ของความรู้ ความคิด และความเชื่อทางการเมืองที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับการถ่ายทอดจาก รุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งผ่านกระบวนการกล่อมเกลางานการเมืองผ่านสถาบันหลักที่สำคัญ สถาบัน ครอบครัว สถาบันการศึกษา ศาสนา สถาบันของการเมือง สื่อสารมวลชน และสถาบันนันทนาการ บันเทิงคดีเป็นแบบแผนของพฤติกรรม การศึกษาชีวิตของกลุ่มบุคคลการเรียนรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยการอบรมสั่งสอนจนกลายเป็นค่านิยมและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง วิธี ชีวิตและค่านิยมของสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นรากฐานที่สำคัญของพัฒนาการทาง การเมืองจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดประเทศใดต้องศึกษาความ เป็นมา ความเชื่อ ความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติซึ่งแสดงออกและไม่แสดงออก

กระบวนการกล่อมเกลางานการเมืองของชาวใต้โดยสถาบันที่สำคัญทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบัน

สื่อสารมวลชนและสถาบันสันตนาการบันเทิงคดี สังคมบ่มเพาะเป็นวัฒนธรรมที่ปรากฏเป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์และวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวใต้ที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตน โดยมีเครื่องมือหรือสื่อกลางที่ทำหน้าที่สืบทอดและถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ได้แก่ สถาบันครอบครัวใช้วิถีการผลิต ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม รูปการจิตสำนึก ฯลฯ เป็นเครื่องมือ ดังปรากฏในเพลงกล่อมเด็กหรือเพลงร้องเรือหรือเพลงชำน้องหรือเพลงน้องนอน วรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมคำสอน สถาบันศาสนาปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นศูนย์กลางของชุมชนหรือสังคม ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ประเพณีและพิธีกรรมปลูกฝังคตินิยมในการดำเนินชีวิต สถาบันการศึกษาถ่ายทอดมรดกประสพการณ์ผ่านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ สถาบันสื่อสารมวลชนให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ค่านิยม สถาบันสันตนาการและบันเทิงคดีให้ความบันเทิง ได้แก่ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น หนังตะลุง มโนราห์ เพลงบอกปลูกฝังคตินิยมดั้งเดิมต่างๆ สถาบันการเมืองการปกครอง ปลูกฝังความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ การเคารพกฎหมายและกติกายของสังคม

วัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่นภาคใต้ทั้งในด้านการรับรู้ ความเชื่อและค่านิยมทางการเมืองที่เกิดจากกระบวนการกล่อมเกลางานการเมืองหรือกระบวนการกล่อมเกลางานทางสังคม โดยสถาบันทางสังคมดังกล่าวจนกลายเป็นบุคลิกภาพ อุปนิสัยใจคอของชาวใต้ ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ปรากฏในวัฒนธรรมโจรหรือวัฒนธรรมคนนักเลง ลักษณะนิสัยของตัวละครหนังตะลุงที่เชื่อกันว่าล้วนถอดแบบมาจากชาวบ้านชาวภาคใต้ที่มีตัวตนอยู่ในสังคมภาคใต้จริงๆ เช่น เท่ง เป็นชาวบ้านลูด ตำบลลูด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา หนูนุ้ย เป็นชาวบ้านโหมรงหรือสำโรง ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สีแก้ว เป็นชาวบ้านรัศปุระ อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา ยอดทอง เป็นชาวพัทลุงหรือบางกระแสก็บอกว่าเป็นชาวนครศรีธรรมราชและระหม่อม เป็นชาวบ้านสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นต้น และแต่ละคนต่างก็มีบุคลิก ลักษณะนิสัยใจคอแตกต่างกันไปแต่ทั้งหมดก็เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ร่วมของชาวใต้หรือความเป็นคนใต้อยู่ไม่น้อย นอกจากนั้นยังมีตัวอย่างจากคตินิยมที่ปรากฏในคำคนแต่ก่อนที่ว่า “พัทลุงซังกั้ง สงขลาหมั่ง ตรังขอน นครูม” หรือจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงเมืองในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาว่าเป็น “เมืองบังคับขาก” ในความเห็นของเจ้านายจากส่วนกลาง ประกอบด้วย เมืองนครศรีธรรมราช เมืองพัทลุงและเมืองสงขลา ส่วนสมัยต่อมาก็สามารถเห็นได้จากการต่อสู้ทางการเมืองในนามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งมีฐานที่มั่นอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ตรัง สตูลและกระบี่และการเมืองสมัยใหม่ในยุคปฏิรูปการเมืองจนเกิดการเมืองแบบท้องถิ่นนิยมในสมัยที่นายชวน

หลักชัย ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปไตยหลัง พ.ศ.2531 ชูนโยบายการหาเสียงในภาคใต้ ว่า “เลือกประชาธิปไตยยกทีมทั้งภาค สนับสนุนชนวน หลักชัย คนใต้เป็นนายกรัฐมนตรี” และประสบความสำเร็จเกินคาดหมายจนกลายเป็นพรรคการเมืองหนึ่งเดียวของภาคใต้ที่ผูกขาดทุกสมัย เลือกตั้งจนปัจจุบัน

สายรากภาคใต้ : ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ (อมรา ศรีสุชาติ 2544) เป็นการสังเคราะห์วิจัยถึงการศึกษาค้นคว้าโครงสร้างและพลวัต วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ จากหลักฐานโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อสร้างภาพจำลองอดีตของภาคใต้ตามปรากฏการณ์ ลำดับการณ การอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นการสังเคราะห์ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ ซึ่งสะท้อน โครงสร้าง และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้อย่างมีปฏิสัมพันธ์

“ภูมิลักษณะ” เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนภาคใต้กับธรรมชาติแวดล้อม ภูมิลักษณะทางกายภาพของภาคใต้มีส่วนสำคัญในการกำหนดโครงสร้างทางสังคมและก่อให้เกิดพลังความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นจากท่าทีหรือการปฏิบัติของคนภาคใต้ต่อธรรมชาติแวดล้อมคือการใช้ภูมิปัญญาในการปรับใช้ทรัพยากรเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในแต่ละช่วงกาลเวลา ภูมิลักษณะ พื้นที่ทรัพยากรกับการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิตเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงไปของพื้นดิน พื้นน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิตของคนในภาคใต้ตั้งแต่อดีตถึงการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยของภาคใต้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไรตามพุทธศวรรษต่างๆ เป็นลำดับจากชุมชนชาวถ้ำ ชุมชนชาวน้ำ ชุมชนบ้าน ชุมชนเมือง ชุมชนเมืองท่า พัฒนาเป็นคนเมืองและการพัฒนาชุมชนกสิกรรม แนวคิดทางศาสนาควบคู่กับคตินิยมให้ศาสนาเป็นศูนย์กลาง ชุมชนศึกษาถึงคนภาคใต้ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ รัฐโบราณ อนุรักษทรัพยากรธรรมชาติและคำนึงถึงการใช้อย่างคุ้มค่า แต่หลังจากแนวคิดบริโภคนิยมและเทคโนโลยีตะวันตกมีการพัฒนาวัฒนธรรมทางวัตถุอย่างกว้างไกลโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุให้การทำลายและสูญเสียทรัพยากรที่ไม่อาจทดแทนได้ ภูมิลักษณะภาคใต้เปลี่ยนไปจากเดิมมากกลายเป็นวิกฤติการณ์ทางธรรมชาติและสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบต่อ “รูปลักษณะ” และ “จิตลักษณะ”

“รูปลักษณะ” เป็นการศึกษาเรื่องวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของชาติพันธุ์ของผู้คนที่ถือกำเนิดและชีวิตอยู่บนแผ่นดินภาคใต้ ท่ามกลาง “ภูมิลักษณะ” ในเรื่องทำเลที่ตั้ง และความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลตามปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ มีส่วนสำคัญในการกำหนดสรีระและพยาธิสภาพรูปโฉมของคนภาคใต้ คนภาคใต้มีรูปลักษณะที่แตกต่างกันตามวิถีการดำรงชีวิต เช่นชุมชนชาวป่า ชุมชนชาวน้ำ คนเมืองพัฒนามาจากคนสองกลุ่มแรก แต่ใช้ชีวิตบน

พื้นราบทั้งที่เป็นชุมชนกิจกรรม ชุมชนที่ทำกิจกรรมเมืองท่าค้าขายอย่างเดียว คนต่างแดนเป็นพวกที่เข้ามาติดต่อที่แดนในภาคใต้มีหลายกลุ่ม เช่นจีน มอญ โกลลอยด์ อินเดีย เมื่อมาอยู่กินกับคนภาคใต้เกิดลูกหลานเป็นลูกผสมมากขึ้นเรื่อยๆมีพวกจีน อินเดีย และมอญ เขมร มีคนที่มืบทบาทในสังคม ชนชั้นปกครอง ผู้นำทางศาสนา มีกลุ่มคนพื้นเมือง “คนป่า” “ซาไก” คนอาหรับ ชาว มาลายู จนมาถึงสมัยนี้คนเมืองและคนชนบทของภาคใต้ ปรากฏลักษณะทางกายภาพหลายลักษณะทั้งผิวขาว ผิวดำแดง ผิวคล้ำ ทั้งตัวเล็กขนาดพอสมส่วน รูปร่างใหญ่ ทั้งผมหยิก ผมหยักศก ผมเหยียดยาว เป็นลักษณะที่เกิดจากการผสมผสานของกลุ่มชนที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน มีการผสมซ้ำแล้วซ้ำอีก อาจกล่าวได้ว่าไม่มีคนภาคใต้คนใดที่มีชาติพันธุ์อย่างหนึ่งอย่างใดเพียงสายพันธุ์เดียวทุกคนล้วนเป็นผลผลิตของการผสมซ้ำของชาติพันธุ์ต่างๆ

“จิตลักษณะ” ลักษณะนิสัย รสนิยม ของคนภาคใต้ในลักษณะนิสัยและความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม ที่สะท้อนของคนภาคใต้และทัศนคติ “คนต่างถิ่น” ที่รู้สึกต่อคนภาคใต้ คนภาคใต้ชอบบริโภคของหวานหลากหลายชนิด นิยมดื่มน้ำเมาของคนภาคใต้นั้นเพราะมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นพืชพรรณธัญญาหารตามภูมิลักษณะของท้องถิ่นอยู่มากทั้งเอื้ออำนวยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การค้นคว้าทดลอง อันเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของตน แม้จะรับเอาวัฒนธรรมจากหลากหลาย การรวมตัวเป็นกลุ่มเล็กๆปกครองกันเอง วิถีชีวิตที่ไม่ซับซ้อนเป็นเวลานาน ได้หล่อหลอมให้มีนิสัยการรักพวกพ้อง อยู่อย่างอิสระ ใช้ชีวิตเรียบง่ายพระพุทธศาสนาแบบตันตระ-วัชรยาน เป็นลัทธิศาสนาจากภายนอกภาคใต้ เลือกรับและปรับใช้เพราะเห็นว่าสอดคล้องและเข้ากันได้ ลัทธิศาสนามีอิทธิพลต่อการเสริมแต่งลักษณะนิสัย ความคิด ความเชื่อของคนภาคใต้ในเรื่องพลังอำนาจของตนเหนือหมู่เหล่าอื่น ค่านิยมการช่วงชิงชัยชนะด้วยสติปัญญา และวาทะ การยอมรับ คุณภาพระหว่างชายหญิง การค้าจุนเกลือและการสร้างเครือข่ายเพื่อเอื้อประโยชน์กันและกัน พระพุทธศาสนามีส่วนกล่อมเกล้าให้คนภาคใต้บางพวกคำนึงถึงวิถีชีวิตแบบสมถะเรียบง่าย ศาสนาอิสลามได้เปลี่ยนแปลงคนภาคใต้ให้ลดการกระทำ ตามอำเภอใจ เกรงครัดในวินัยของการอยู่ร่วมกันและผูกพันชีวิตทางโลกและทางธรรมไว้ด้วยกัน จิตลักษณะของคนภาคใต้ที่คงมีอยู่ในคนภาคใต้โดยส่วนรวมไม่เสื่อมคลาย คือความเป็นคนเปิดเผยต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างชัดเจนและถูกต้อง เพื่อนำมาพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเองจะยอมรับการปฏิบัติตามแนวคิด นโยบายจากผู้นำที่มีบารมีที่ได้พิสูจน์ตนให้เห็นแล้วว่ามีพลังอำนาจการนำกลุ่มที่เหนือกว่าและให้ประโยชน์แก่กลุ่มที่มากกว่า

จิตลักษณะ นิสัย รสนิยม ของคนภาคใต้ จากวารสารทักษิณคดีมีข้อความกินใจที่กล่าวถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนใต้ ถือเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น โดยอาจารย์กลิ่น คงเหมือนเพชร

ท่านได้แจกแจงสาระ ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง ไปจากคนส่วนอื่นๆ ของประเทศไทยไว้ถึง 11 ประเด็น จึงได้นำมาบันทึกไว้ ดังนี้

1 คนได้ชอบนับญาติ หมายถึง ความสัมพันธ์ในสายสกุลเดียวกัน หรือมีความเกี่ยวข้องกัน บางถิ่นว่าเป็นคอง"กัน จึงมีการ"นับญาติ/ชมญาติ" หรือเรียกว่า"สาวย่าน"กันถึง ก็จะรักกันอย่างเหนียวแน่น เมื่อมีงานหรือกิจกรรมใดๆ สำคัญก็จะกลับมา"รวมญาติ"กันอย่างพร้อมเพรียง

2 คนได้รักพวกแม้ว่าไม่ได้เป็นญาติกันตามข้อแรก แต่คนได้ด้วยกัน พูดภาษาเดียวกัน จะเกิดการรวมกลุ่มกันผูกเกลอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อออกไปอยู่ต่างถิ่น ก็จะปรากฏเห็นชัด คนได้มักรวมกลุ่มพบปะสังสรรค์เพื่อรู้จักกัน เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ และมีโอกาสที่จะ"หลงได้"กัน

3 คนได้รักภาคคนได้ในภาพรวมเป็นคนที่มีความรู้สึภภาคนิยมสูง มีความหยิ่งและภูมิใจในท้องถิ่นที่อยู่ รวมถึงการใช้ภาษาได้ด้วย แม้ว่าจะตกไปอยู่ท้องถิ่นอื่น ยังมีความภูมิใจลึกๆ ว่าเขาเกิดมาเป็นคนได้ นับว่าเป็นเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีประการหนึ่ง

4 คนได้รักตายาย คำว่าตายายในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษ เน้นการนับถือผีตายาย (เดิมคงเน้นสายสกุลแม่เป็นสำคัญ) แต่คำว่าตายายโดยทั่วไปหมายถึงบรรพบุรุษของทุกฝ่าย เป็นพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างของความเคารพ กตัญญูกตเวทีสำนึกในบุญคุณบรรพบุรุษ สืบต่อมาช้านานจนเป็นวัฒนธรรมภาคใต้ที่เด่นชัด งานสารทเดือนสิบของคนใต้จึงเป็นงานใหญ่ และเป็นวัน"ชมญาติ/รวมญาติ" กันอีกด้วย

5 คนได้ใจสู้ หมายถึงการมีใจกล้านั่นเอง กล้าสู้ กล้าคิด กล้าทำ กล้าที่เผชิญหน้ากับเหตุการณ์หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งจะออกหน้า มีลักษณะที่ค่อนข้างจะไม่กลัวใคร จึงกล้าที่จะตัดสินใจเป็นลักษณะแห่งผู้นำได้

6 คนได้ใจใหญ่ มิได้หมายความว่าหัวใจโตกว่าคนอื่น คำว่า ใหญ่หรือบางทีว่าใจนักเลง แต่มิใช่ใจนักเลงหัวไม้ เป็นคนกล้าได้กล้าเสีย ใจกว้างยอมเสียสละเพื่อชื่อเสียง แม้ตัวเองจะต้องเสียผลประโยชน์ไปบ้าง เอาหน้าไว้ก่อน บางทีมีคนแซวว่า "ฉิบหายไม่ว่า ต้องการชื่อเสียง "

7 คนได้ไม่หวาน หมายถึงการพูด ไม่ใช่หมายถึงการเชื่อมแต่ประการใด บางคนว่าคนได้พูดหยาบ สำเนียงห้วนสั้น ไม่มีหางเสียง อันนี้อาจมีส่วนอยู่บ้าง เพราะสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนด แต่ขอให้ดูกันที่ความจริงใจก็แล้วกัน ถ้าบอกว่าช่วยก็ช่วยจริงไม่ทิ้งกัน ถ้าบอกว่ารักก็รักจริงไม่หลอกกัน

8 คนได้หัวหอม เป็นมุมมองหนึ่งของคนต่างถิ่น คงเป็นเพราะว่าคนได้มักไม่ยอมลงหัวให้ใครง่ายๆ ซึ่งความจริงลักษณะคนหัวหอมคือ การที่มีความคิดอ่านทันคน รั้งมาก จึงไม่ยอมสยบให้กับความอยู่ดีธรรมที่ง่ายอย่างง่ายนั่นเอง

9 คนได้ชอบความเป็นอิสระ เป็นลักษณะหนึ่งของคนภาคใต้ อาจสืบลักษณะนิสัยมาจากโบราณที่คนได้ปกครองตนเองมาโดยตลอดสมัยประวัติศาสตร์ ด้วยเป็นดินแดนไกล ศูนย์กลางการปกครอง จึงสร้างสมคุณลักษณะต้องพึ่งตนเอง ทำให้ขี้ขลาดและรักศักดิ์ศรีของมาตุภูมิ เกิดค่านิยมช่วยเหลือตนเองมากกว่าแบมือขอคนอื่น

10 คนได้รักศักดิ์ศรี พฤติกรรมนี้เกิดจากลักษณะรวมๆ หลายอย่างที่กล่าวมาแล้ว จึงเกิดความภูมิใจในสถานะเช่นนั้น จึงไม่แสดงพฤติกรรมใดๆ ที่ทำให้คนอื่นดูถูกประณามท้องถิ่นของตน เราจึงเห็นคนได้ที่เป็นขอทานหรือโสเภณีน้อยนิดโดยสถิติ เป็นต้น

11 คนได้เชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อดังกล่าวคงสืบเนื่องมาจากศาสนาที่สืบทอดมาถึงลูกหลาน อันเป็นเหตุปัจจัยไม่ให้คนทำชั่วเพราะกลัวกรรมสนอง ศัพท์ภาษาถิ่นที่ว่า"ใช้ชาติ" จะเป็นคำตอบของความเชื่อของคนได้เป็นอย่างดี เป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่ว่าผลมาจากเหตุ นั่นเอง ลักษณะของคนได้คงมีอีกมาก

“นักแสดง” ในวัฒนธรรมภาคใต้มีความหมายหลายนัยยะ แต่ละนัยยะยังแตกต่างกันไปตามค่านิยมของสังคมแต่ละสมัย นักเลง ใช้เรียกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะพิเศษมีน้ำใจและการวางตัวเป็นคนใจกว้าง กล้าได้กล้าเสีย มีความเย็บขาด รักยาคำพูด และศักดิ์ศรีรักที่จะต่อสู้กันอย่างอาจหาญ รักและป้องป้องพรรคพวกตนจนสุดกำลัง คำว่านักเลง ตามนัยยะนี้อาจใช้เรียกยกย่องกันเฉพาะแก่บุคคลที่แสดงให้เห็นลักษณะเหล่านี้เฉพาะด้าน เฉพาะครั้ง ก็มี แต่สำหรับผู้ที่จะได้รับสมญานามว่าเป็นนักเลงอย่างแท้จริง จะต้องมีบุคลิกลักษณะต่างๆ เหล่านี้อย่างครบถ้วนและเป็นนิสัยผู้เป็นนักเลงประเภทนี้มักได้เป็นผู้นำท้องถิ่น เป็นกำนัน เป็นผู้ใหญ่บ้าง มักมีอิทธิพลและบริวารมากมาย และจะมีวัฒนธรรมการสร้างและการปกป้องรักษา ความเป็นนักเลงของตนเองอย่างเย็บขาดและเป็นที่ยกย่องของสังคม

100 ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา (สารูป ฤทธิ์ชู : 2552) เป็นการศึกษาและทำความเข้าใจถึงวิวัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาในแต่ละสมัย ตั้งแต่การจัดตั้งรัฐไทย การตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช การต่อสู้ของขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในภาคใต้และการประกาศยุติ การต่อสู้ด้วยอาวุธอย่างเป็นทางการ ศึกษาถึงเบื้องหลังทางการเมือง ผลกระทบจากการเมืองท้องถิ่นที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นอันจะนำไปสู่ความเข้าใจวิถีชีวิตของชุมชนในอดีตที่ผ่านมาเป็นเงื่อนไขหรือตัวกำหนด ปรากฏการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันเพื่อมุ่งส่งเสริมและสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นของตนเองทั้งใน

อดีตในมิติทางประวัติศาสตร์ ศึกษาประวัติศาสตร์ มนุษยวิทยา และสังคมวิทยาโดยใช้กรณีศึกษาในสังคมต่างๆ โดยศึกษาการเมืองท้องถิ่นของชุมชนบ้านในบ้าน จังหวัดสงขลา ถึงความเป็นอยู่ความเป็นมาในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาการเมืองของชุมชนตลาดสี่กั๊ก ของจังหวัดพัทลุง ชุมชนบ้านชะรัด ของจังหวัดพัทลุง ชุมชนบ้านไม้เลียบ จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาการเมืองท้องถิ่น ท่าเลที่ตั้ง โครงสร้างทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาของชุมชนต่างๆถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละชุมชนนั้นเป็นความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ เครือข่ายด้วยการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของแต่ละชุมชนในเรื่องของความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต เรื่องผลประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติแต่ก็ยังเน้นย้ำคุณธรรมอยู่เสมอ เนื่องจากรากเหง้าถึงสังคม วัฒนธรรมเป็นชุมชนย่อยปกครองกันเป็นกลุ่มๆ ไป รวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ได้ไม่นานก็จะแตกกันเป็นกลุ่มย่อยอีก การรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ได้ต้องเป็นไปในระบบเครือญาติ เครือข่ายแบบเกลอแบบคองที่มีผลประโยชน์พึงพิงในลักษณะต่างตอบแทนที่เห็นว่าเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ในการจัดการทรัพยากรกันเองและต้องมีผู้นำที่มีบารมียิ่งใหญ่เป็นแกนนำแต่ไม่ยอมรับระบบที่สร้างขึ้นโดยแกนกลางหรือส่วนกลางมากนัก หากระบบทำให้ขาดอิสระในการปกครองตามวิถีทางที่แต่ละกลุ่มเลือกเอง

จากการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองลุ่มทะเลสาบสงขลาทำให้พบถึง อัตลักษณ์ที่แท้จริงของแต่ละชุมชนถึงวัฒนธรรมนางเลียดชาวผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน วัฒนธรรมนางเลียดชานำไปสู่วัฒนธรรมการผูกเกลอผูกคองขบวนการพึ่งตนเอง ขบวนการชานา ในนามโจรสลัดโจรและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจนถึงนโยบาย 66/23 โครงการกระดูกข้าวบัวคือสันติวิธีทำให้ชุมชนท้องถิ่นกลับคืนมาเจรจาด้วยวิถีทางวัฒนธรรมเดิมและเป็นเงื่อนไขของการตกลงด้วยสันติวิธีในปี 2543 ต่อจากนั้นพรรคประชาธิปัตย์ลูกหลานชานาภายใต้หลักการประนีประนอมไม่ยอมคนของนายชวน หลีกภัย จึงตรงใจคนลุ่มทะเลสาบสงขลาจนถึงปัจจุบันนี้ จากวาทีที่ตรงใจคนที่ว่า “พรรคของเรา คนของเรา” กล่าวคือพรรคประชาธิปัตย์ทำให้คนแถบนี้ตระหนักว่า พรรคประชาธิปัตย์คือเรา คือหมู่เรา และหมู่เราเป็นพรรคประชาธิปัตย์ หมู่เรากับพรรคประชาธิปัตย์เป็นคนคนเดียวกัน คนของประชาธิปัตย์ก็ยอมเป็นคนของหมู่เราด้วย เป็นคนที่มีพรรคพวกมาก คือมีการพัฒนามาจากฐานการผูกเกลอผูกคองและยังคองนับคอง(ญาติ) นับเกลอ (มิตร) มาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีญาติมิตรมากและญาติมิตรเหล่านี้ก็เกื้อกูลกันมาตลอดเมื่อถึงฤดูกาลเลือกตั้งถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤติของญาติมิตร จึงเอาวิกฤติเป็นโอกาสที่จะช่วยเหลือญาติมิตร โดยมีแพ้กับชนะเป็นตัวชี้ขาด หากญาติมิตรแพ้ แสดงว่าญาติ

มิตรไม่ได้ช่วยเหลือกันจริงไม่ได้เป็นญาติมิตรที่แท้จริง ฉะนั้นความจริงใจของญาติมิตรที่มีต่อกันก็ส่งผลไปถึงผลการเลือกตั้ง

2. แนวคิดเครือข่ายระบบอุปถัมภ์

บราวน์ (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 394) มองว่า เครือข่าย ว่าเป็นอาณาเขตสังคมที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างคน ความสัมพันธ์จะถูกกำหนดโดยเงื่อนไขของความสัมพันธ์ที่กำหนดอาณาเขตของการเป็นเพื่อนบ้านและเพื่อนฝูง คงจะต้องเอาความสัมพันธ์ทางเครือญาติและเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วยกัน “ เครือข่ายดังกล่าวนี้ไม่มีขอบเขต” และดำรงอยู่ได้โดยไม่มีผู้นำ หรือองค์การที่ช่วยประสานงานทุกคนจะมีความสัมพันธ์กับคนจำนวนหนึ่ง ซึ่งก็จะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับคนอื่นๆกันไป ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจรวมกันอย่างหนาแน่น ในบางส่วนของโครงข่าย หากคนในส่วนหนาแน่นนี้เกิดการรวมตัวกันจนเป็นกลุ่มขึ้นมา ความสัมพันธ์ในลักษณะกลุ่มนี้ จะแยกตัวอย่างเป็นเอกเทศจากเครือข่ายเพราะกลุ่มที่แยกตัวออกนั้น จะมีเงื่อนไขเพิ่มขึ้น

แบเยอร์ (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 389) ได้แสดงบทความ เป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจน และสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงในสังคมไทย การเลือกตั้งที่ใช้ “ห้วคะแนน” “การซื้อเสียง” ปรากฏในการเลือกตั้งของชุมชนในอินเดีย ชุมชนหนึ่ง อย่างที่ปรากฏในสังคมไทยเช่นกัน *แบเยอร์* ใช้ตัวอย่างของเมืองทเวะเพื่อสนับสนุนแนวคิดเรื่องเครือข่าย ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลที่ไม่มีการรวมตัวที่ยั่งยืนและไม่มีลักษณะของกลุ่ม เพื่อความสมบูรณ์ของการอภิปรายเรื่องระบบอุปถัมภ์ บทความของ *แบเยอร์* จะเหมาะสมในการทำความเข้าใจ ระบบอุปถัมภ์ในลักษณะที่กว้างยิ่งขึ้น โดยแท้จริงแล้วแนวคิดเรื่องเครือข่ายเหล่านี้ ได้แขวงแนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์อยู่แล้วทั้งสิ้น

แนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ เป็นทางเลือกที่นำมาเพื่ออธิบาย โครงสร้างสังคมไทย นำโดย *ลูเซียนแสตส์* *ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์* ร่วมด้วยนักวิชาการสำนักคอร์เนลล์ เช่น *เดวิด อีสตัน* แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นความจริงที่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการกำหนดสถานภาพ ของบุคคลลดหลั่นจากบนลงสู่ล่าง เน้นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างที่เน้นความแตกต่างระหว่างฐานะ ตำแหน่ง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่าและผู้รับอุปถัมภ์ที่มีฐานะต่ำกว่า *แสตส์* มองว่าโครงสร้างของสังคมไทยประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน เป็นความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง แนวคิดระบบอุปถัมภ์ของ *แสตส์* เหมาะสำหรับการวิเคราะห์ในระดับจุลภาค

ม.ร.ว. อकिन รพีพัฒน์ กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์ เป็นผลมาจากความเชื่อของสังคมไทยในเรื่องบุญกรรม และเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ เช่นความเชื่อที่ว่า ผีที่เกิดมาท่ามกลางเงินทองมีทรัพย์สินเงินทอง อำนาจ วาสนา เป็นเพราะกรรมที่ทำได้แต่ปางก่อน คนเราเกิดมาไม่เท่าเทียมกันด้วยเหตุที่บุญบาปมี ที่ได้สะสมไว้แต่ปางก่อนแตกต่างกัน ทำให้คนไทยยอมรับว่าความแตกต่างในฐานะตำแหน่ง ที่ลดหลั่นเป็นขั้นๆ ว่าเป็นสิ่งที่ เป็นธรรมชาติ และธรรมดา และยึดถือความแตกต่างในระดับสูงต่ำของฐานะตำแหน่งเป็นหลัก เราจึงพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แตกต่างกัน ในฐานะตำแหน่ง เป็นแบบที่มีความสำคัญในการจัดระเบียบทางสังคมในด้านพฤติกรรม ความสัมพันธ์ที่สำคัญและเห็นได้ง่ายคือ ความสัมพันธ์ แบบผู้ใหญ่ – ผู้เยาว์ ความสัมพันธ์แบบลูกพี่ ลูกน้อง ความสำคัญแบบดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความไม่เสมอภาคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เองที่เราเรียกว่า ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 1 – 3)

ลูเซียน เอ็ม แสงส์, ม.ร.ว. อकिन รพีพัฒน์ (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 1-3) และนักวิชาการท่านอื่นๆ ได้นำแนวคิดเรื่องระบบอุปถัมภ์ เพื่ออธิบายโครงสร้างสังคมไทย โดยชี้ให้เห็นความจริงที่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการกำหนดสถานภาพของบุคคล ลดหลั่นจากบนมาสู่ล่าง นั่นคือ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างที่เน้นความแตกต่างระหว่างฐานะ ตำแหน่งเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่า ผู้รับอุปถัมภ์ที่มีตำแหน่งต่ำกว่า แสงส์ มองสังคมไทยมีโครงสร้างมีความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน มีความสัมพันธ์ในแนวคิด แสงส์ มองว่า แนวคิดระบบอุปถัมภ์เป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับการวิเคราะห์สังคมระดับจุลภาค ไม่สามารถอธิบายสังคมไทยทั้งหมดได้ จากกระแสด้านนี้ได้มีแนวคิด ในเรื่องของการจัดชั้นทางสังคม ซึ่งถือว่าสามารถอธิบายโครงสร้างทางสังคมได้ดีกว่าของนักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ ฮันส์ ดีเตอร์ เอเวอส์ (Hans Dieter Evers) แอนดรู เทอร์ตัน (Andrew turton) รวมไปถึงนักวิชาการกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง

การวิเคราะห์การเมืองทั้ง 2 แนวคิดนี้ โดยมีการประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง แนวคิดการวิเคราะห์ระหว่างระบบอุปถัมภ์กับชั้นทางสังคม โดยความเป็นจริงไม่มีข้อขัดแย้งกัน ระบบอุปถัมภ์ เป็นปรากฏการณ์เป็นจริงที่มีอยู่และยอมรับว่าเป็นตัวเชื่อมระหว่างบุคคลที่ต่างชนชั้นให้เห็นภาพรวมอย่างเด่นชัด และความจริงของความสัมพันธ์ทางชนชั้นในแนวนอน ระหว่างกลุ่มคนที่มิขึ้นฐานะผลประโยชน์ร่วมกันในสังคมไทยมีทั้งสองระบบอยู่ร่วมกัน หากต้องการเข้าใจของกลุ่มในระดับจุลภาค แนววิเคราะห์ระบบอุปถัมภ์จะเหมาะสมและความขัดแย้งในรูปของผลประโยชน์ทางชนชั้นได้ปรากฏชัดตั้งแต่ 1970 เป็นต้นมา การรวมกลุ่มของชาวไร่ ชาวนา

สมาคม หรือ สหพันธ์ แสดงให้เห็นถึงการรวมตัวกันทางชนชั้น ผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม ทำให้เกิดชนชั้นล่าง ชนชั้นกลางเด่นชัดขึ้น งานวิจัยชนชั้นต่างๆ จึงเป็นที่สนใจของ นักวิชาการทางสังคมศาสตร์

เรื่องระบบอุปถัมภ์ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเกือบทั้งสิ้น คำว่า “เจ้าพ่อ” “เจ้านาย ลูกน้อง” “ลูกพี่ ลูกน้อง” “ผู้มีอิทธิพล” ที่เราใช้เรียกบุคคลบางคน บางกลุ่ม ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับ “ผู้อุปถัมภ์ – ผู้รับอุปถัมภ์” โดยตรงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องของหวัคະແນນ ผู้มีอิทธิพล การซื้อเสียง ล้วนเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนใช้ในการพูดถึงบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจที่เป็นลักษณะหนึ่งของ สังคมไทย ในแวดวงการเมืองและเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์

ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์ นักวิชาการผู้บุกเบิก การวิเคราะห์ระบบอุปถัมภ์มาใช้และ กระตุ้นให้มีการค้นคว้าและอภิปราย ม.ร.ว. อคิน กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์มาจากความเชื่อของ สังคมไทย ในเรื่องบุญกรรม เรื่องตายแล้วเกิดใหม่ ความเชื่อที่ว่าผู้ที่เกิดมาท่ามกลางเงินทองมี ทรัพย์สิน อำนาจ วาสนา เป็นเพราะกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน เชื่อในเรื่องบุญกรรมแต่ปางก่อน การซื้อคือความแตกต่างทางฐานะสูงต่ำเป็นหลักของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แตกต่างกันใน ฐานะตำแหน่ง มีความสำคัญในการจัดระเบียบสังคมในพฤติกรรมที่เห็นได้ง่าย ความสำคัญผู้ใหญ่ ผู้น้อย ลูกพี่ ลูกน้อง เป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนฐานความ ไม่เสมอภาค ในการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นลักษณะความสัมพันธ์ แบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มี ทรัพยากรต่างกัน รวมถึงอำนาจทางการเมือง สิทธิพิเศษทางสังคม ผู้อุปถัมภ์ในฐานะที่เป็น เจ้าของทรัพยากรเป็นที่ต้องการของผู้รับอุปถัมภ์ต้องการความคุ้มครองทางการเมือง สังคม ความก้าวหน้าทางตำแหน่ง หน้าที่ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ

ผู้รับอุปถัมภ์เรียกว่าลูกน้อง ผู้อุปถัมภ์ ซึ่งเรามักเรียกว่า เจ้านาย, ลูกพี่, เสีย ต้องการให้ ทำอะไรบ้าง เพื่อจะได้สิ่งที่ประสงค์ เช่นข้าราชการผู้น้อย สร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กับ ผู้บังคับบัญชากับความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ อาจต้องทำอะไรมากกว่าหน้าที่ ลูกนา ลูกไร่ กับ เจ้าของที่ดิน แบบอุปถัมภ์อาจต้องสนับสนุนเจ้าของที่ดินในทางการเมือง เช่นลงคะแนนเสียงเลือก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การเลือกตั้งท้องถิ่น หรือการกำจัดศัตรูคู่แข่งของผู้อุปถัมภ์ในการเลือกตั้งผู้รับ อุปถัมภ์อาจได้รับการปฏิบัติอย่างดี เพราะคะแนนเสียงของเขามีความสำคัญต่อผู้อุปถัมภ์

โดยทั่วไปความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในท้องถิ่น ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะหลังได้ ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์ในอุดมคติ คือการที่ผู้อุปถัมภ์

คอยปกป้องคำจูนผู้รับอุปถัมภ์ ผู้รับอุปถัมภ์ก็จะทำงานรับใช้ให้บริการแก่ผู้อุปถัมภ์ เป็นการแสดงความกตัญญู คำที่ใช้เรียกผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ในระบบครอบครัวคือ “ลูกพี่ ลูกน้อง” บทบาทในอุดมคติของผู้อุปถัมภ์ ผู้รับอุปถัมภ์ คือบทบาทของบิดา กับบุตร หรือพี่กับน้อง คำว่า “เจ้าพ่อ” เป็นการแสดงความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์ และผู้รับอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์มักใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้อง พวกนี้ลูกน้องจะเป็นนักเลง หรือมือปืน ที่เป็นผู้รับอุปถัมภ์ พร้อมทั้งจะรับใช้เจ้าพ่อ ในการแสดงผลประโยชน์ที่มีขอบ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนในท้องถิ่น

ในระบบอุปถัมภ์ผู้ได้ประโยชน์คือผู้อุปถัมภ์ แต่ผู้อุปถัมภ์จะต้องรับผิดชอบต่อการกินดีอยู่ดีของผู้รับอุปถัมภ์ กฎแห่งศีลธรรมของระบบอุปถัมภ์ คือ การตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นหลักสำคัญ แต่ปัจจุบัน การเอาธิดาเอาเปรียบผู้ที่อยู่ในฐานะด้อยกว่ามีมากขึ้น ผลที่ตามมาอาจเป็นการรวมตัวของชนชั้นผู้รับอุปถัมภ์ เพื่อช่วยเหลือตนเองที่มีขึ้นในลักษณะของการเกิดชนชั้นในสังคม

นักวิชาการส่วนมากยอมรับว่ามีระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ในระบบราชการมีอย่างชัดเจน เช่นระบบพรรคพวก เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ประเด็นสำคัญในปัจจุบันมักจะอยู่ในกลุ่มเล็กๆ หลายกลุ่ม แนวคิดระบบอุปถัมภ์ ช่วยให้เข้าใจลักษณะพลวัตของสังคมไทยในระดับย่อยเป็นที่สนใจและทำให้เกิดความเข้าใจลักษณะโครงสร้างสังคมไทย ในวงวิชาการศึกษา โครงสร้างทางชนชั้นในระดับมหภาคเป็นเรื่องสำคัญ การศึกษาระบบอุปถัมภ์หรือชนชั้นทางสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับสังคมไทย เส้นสายโยงของระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ยังคงตัดผ่านเส้นแบ่งของชั้นทางสังคมและมีผลให้ภาพทางสังคมไทยในลักษณะของการแบ่งชนชั้นที่ชัดเจน (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 1-8)

แอนโทนี ฮอลล์ (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 27-28) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์ หมายถึง บุคคลผู้มีอำนาจ สถานภาพ ฉันทานุมัติ และอิทธิพล คำนี้อาจใช้เรียก นายจ้างหรือผู้สนับสนุนการจัดพิธีกรรมต่างๆ นักบุญอุปถัมภ์ โดยที่บุคคลเหล่านี้จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้ที่มิอำนาจด้อยกว่า หรือผู้รับอุปถัมภ์ที่ต้องการความช่วยเหลือและปกป้อง (Foster 1963) ผู้อุปถัมภ์ให้ประโยชน์โดยหวังจะได้ผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของสินค้า ความภักดี การสนับสนุนทางการเมือง และบริการในรูปแบบต่างๆจากผู้รับอุปถัมภ์ของตน อย่างเป็นกลุ่มก้อน ในบางสถานการณ์ เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง หรือ ในกรณีพิพาทในการแบ่งพวกเป็นก๊ก เป็นเหล่า ระบบอุปถัมภ์ในวงกว้าง อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ขยายออกของขอบเขตที่กว้างไกลไม่จำกัดอยู่ในชุมชน หรือชนบทเท่านั้น ระบบอุปถัมภ์ยังมีความสำคัญในการเชื่อมโยงโครงสร้าง อำนาจ

ระหว่างชนบท และเมือง เป็นคู่ทางในการแสวงหาผลประโยชน์ เช่นประเทศบราซิล ความสัมพันธ์ส่วนตัวและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นหนทางที่นำไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคม

ในสังคมที่พัฒนาสายสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ และผู้รับอุปถัมภ์สามารถเชื่อมโยงบุคคลที่มีสถานภาพต่ำไปถึงบุคคลระดับชาติ โดยไม่ต้องผูกติดอยู่กับระบบราชการที่เข้มงวดเกินไป ในขั้นตอนการพัฒนาอุตสาหกรรม ผู้อุปถัมภ์ตามประเพณีอาจสามารถช่วยเหลือผู้รับอุปถัมภ์ของตนในการติดต่อกับราชการ โดยเหตุที่เจ้าที่ดินมีความสามารถที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะเท่าเทียมกัน หรือเป็นเพราะตนเองเป็นผู้รับอุปถัมภ์ของผู้อุปถัมภ์ที่มีอำนาจมากกว่าต่อๆ กันไปจนถึงระดับชาติ ในที่สุดแล้วผู้อุปถัมภ์ตามประเพณี ที่มีบทบาทในหลายๆด้าน ทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง จะถูกแทนที่โดยผู้อุปถัมภ์ ที่มีอำนาจเฉพาะด้าน และจำกัดอยู่ในเฉพาะ ระบบราชการ หรือองค์กรต่างๆ

เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ ได้กลายมาเป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้ในการหา คะแนนเสียงในชนบท ผู้รับอุปถัมภ์ในทางการเมืองมักจะถูกพรรคการเมืองใช้เป็นหัวคะแนน โดย อาจให้ผลตอบแทนแก่ผู้รับอุปถัมภ์ เช่น การให้สัญญาในการปฏิรูปที่ดินเพื่อแลกเปลี่ยนกับ คะแนนเสียง เป็นขบวนการทางการเมืองของมวลชนที่ได้รับการจัดตั้งจากเบื้องบนเชื่อมโยงถึง ท้องถิ่น กลุ่มการเมืองท้องถิ่นถูกผนวกเข้าไปภายใต้ระบบอุปถัมภ์ และต้องสูญเสียความเป็นตัว ของตัวเอง(อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 33-34)

เจมส์ ซี สก็อต (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 39)

เขียน เสนอรายละเอียด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรม ทางการเมือง โครงสร้างแบบระบบอุปถัมภ์มีทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลาตินอเมริกา แอฟริกา และประเทศด้อยพัฒนาบางแห่งในยุโรป การวิเคราะห์อาจมีคุณค่าต่อความเข้าใจการเมืองใน ประเทศด้อยพัฒนา นักรัฐศาสตร์ตะวันตกได้ศึกษาเรื่องการเมืองในโลกที่สาม โดยอาศัยตัวแบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ เรื่องความสัมพันธ์และความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง

1 ตัวแบบของความขัดแย้งทางชนชั้นเป็นตัวแทนของแนวความคิด แนวมาร์กซิสต์ เป็นตัวแบบอธิบายของความขัดแย้งภายในในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง ในชนบทที่มีลักษณะ ที่รุนแรงในการปฏิบัติของหมู่บ้านไร่ที่ดิน เมื่อมหาอำนาจนำความทันสมัยในอาณานิคมคุณค่า ของตัวแบบนี้ไม่เป็นที่ยอมรับในการวิเคราะห์ ในสังคมที่ไม่ใช่สังคมอุตสาหกรรม พบว่าการ รวมกลุ่มทางการเมืองตัดผ่านเส้นแบ่งชนชั้นทางสังคม

2 เป็นตัวแบบที่มีความใกล้เคียงกับตัวแบบแรก แต่พยายามอธิบายจากมุมมองของ ประชาชน โดยเน้นความเข้าใจ ความรู้สึกแบบดั้งเดิม เช่น ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ในการรวมกลุ่ม กัน มากกว่าความผูกพันแบบชนชั้นในสังคม โดยมีการสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของสังคม

มากกว่าตัวแบบดั้งเดิม ช่วยอธิบายถึงความตึงเครียดและความขัดแย้ง เมื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้ามาติดต่อกัน และแข่งขันเพื่ออำนาจ เช่นเดียวกับตัวแบบชนชั้นทางสังคม แม้ได้รับการพัฒนาทางทฤษฎีน้อยกว่าตัวแบบดั้งเดิมแต่ยังคงเป็นตัวแบบความขัดแย้งและยังมีคุณค่าในการวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมไม่ได้ทำให้การศึกษารูปแบบทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัญหาตัวแบบดั้งเดิมคือ อธิบายการเมืองในกลุ่มชาติพันธุ์ รูปแบบความร่วมมือ และการประสานกันระหว่างกลุ่ม ตัวแบบดั้งเดิม ไม่มีอำนาจวิเคราะห์ได้อย่างเพียงพอ

กลุ่มอำนาจที่ไม่เป็นทางการ “กลุ่มพรรคพวก” มีศูนย์รวมอยู่ที่ผู้นำและกลุ่มที่แตกแยกและกลไกความสัมพันธ์เป็นลักษณะทั่วไปของขบวนการทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โครงสร้างและพลวัตของการรวมกลุ่มเหล่านี้สามารถเข้าใจได้ดีที่สุด จากแง่มุมมองของความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ที่มีรูปแบบของการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการระหว่างบุคคลที่มีอำนาจอยู่ในฐานะที่ให้ความมั่นคง หรือชักนำกับผู้ตามจำนวนหนึ่งที่จะให้ผลการตอบแทนจากผลประโยชน์ที่ได้รับในรูปแบบของความจงรักภักดี และการช่วยเหลือส่วนตัวตามความต้องการของผู้อุปถัมภ์ รูปแบบความสัมพันธ์นี้ เป็นลักษณะที่สำคัญทางโครงสร้างการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การวิเคราะห์ระบบอุปถัมภ์ เนื้อหาสำคัญของนักมนุษยวิทยา ศึกษาการจัดระเบียบซ่อนอยู่ภายใต้ การจัดระเบียบที่เป็นทางการในชุมชนเล็กๆ ที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว สำคัญมากกว่าความสัมพันธ์ที่เป็นทางการคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างระบบอุปถัมภ์ในการศึกษาทางมนุษยวิทยา เช่น “ระบบอุปถัมภ์” “ความสัมพันธ์คู่” “เครือข่ายส่วนตัว” “ชุดกิจกรรม” ได้สะท้อนให้เห็นความพยายาม ของนักมนุษยวิทยา ที่จะยึดรูปแบบที่ไม่ขึ้นกับรูปแบบดั้งเดิม เครือข่ายดังกล่าวเป็นลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ถูกสร้างขึ้น รักษาไว้และมีการปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะที่สามารถวางนัยยะทั่วไปได้

การวิเคราะห์ระบบอุปถัมภ์ จะให้พื้นฐานที่แน่นหนาในการเข้าใจ โครงสร้างและพลวัตของกลุ่มที่ไม่เป็นกลุ่มดั้งเดิมในระดับท้องถิ่น คุณค่าของมันไม่ถูกจำกัด เฉพาะหมู่บ้านเท่านั้น ในระบบราชการและพรรคการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะถูกแทรกซึมโดยเครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ ที่ไม่เป็นทางการที่คอยเขาะกร่อน โครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการ ถ้าเราต้องการเข้าใจว่า ทำไมอำนาจของระบบราชการจะขึ้นอยู่กับ ความสำคัญส่วนตัวของบุคคลกับผู้ติดตามและความเกี่ยวเนื่องกับอำนาจนอกระบบราชการมากกว่าตำแหน่งที่เป็นทางการ ทำไมพรรคการเมืองจึงมีรูปแบบคล้ายกับการรวมกลุ่มของคนที่รู้จักกันกับบริวารของเขามากกว่าที่จะเป็นเรื่องของตนที่มีผลประโยชน์ส่วนตัวมารวมกัน เราต้องยังวิเคราะห์เพียงวิเคราะห์ระบบอุปถัมภ์เป็นอย่างมากพลวัตของเครือข่ายของการเป็นพันธมิตร โดยส่วนตัวเป็นเรื่องสำคัญ และการเมือง

ท้องถิ่น ความแตกต่างที่สำคัญ อยู่ที่ว่าเครือข่ายดังกล่าวแฝงตัวอย่างลับซับซ้อนภายใต้รูปแบบที่เป็นองค์กรสมัยใหม่ (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 41-46)

การจัดระเบียบสังคมไทยในรูปบริวารและแวดวง

งานชิ้นนี้ของแสลง นับเป็นการตีความระบบอุปถัมภ์อย่างกว้างขวางที่สุด แสลงเชื่อว่า สังคมไทยสามารถวิเคราะห์และเข้าใจได้ โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

แสลง (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 185) เชื่อว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่สานเข้าด้วยกัน โดยระบบอุปถัมภ์ตั้งแต่กรรมกร ชาวไร่ ชาวนา ไปจนถึงสังคมในระดับประเทศ ทุกคนในสังคมไทยต่างเป็นผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ขณะเดียวกัน แสลงได้สร้างแนวคิด เรื่อง ระบบบริวาร และแวดวง เพื่อขยายอำนาจในการอธิบาย สังคมไทย อย่างครอบคลุม ความคิดของเขา ได้รับการยอมรับจากนักมนุษยวิทยาสังคมไทย และเปิดช่องให้มีการวิพากษ์วิจารณ์

บริวาร คือ กลุ่มคนที่ห้อมล้อมบุคคลหนึ่งร่วมกัน ชื่อนำสังเกตต่อสัมพันธ์ภาพเป็นแบบปัจเจกบุคคล มากกว่าแบบกลุ่ม เป็นการพึ่งพาผู้อุปถัมภ์ เพื่อความอยู่รอด และผลประโยชน์ผันระต่างๆ

บริวารเกิดขึ้นจากความจงรักภักดีส่วนตัวต่อผู้อุปถัมภ์ กลุ่มตะวันตกไม่มีกลุ่มบริวารพวกนี้ แต่ละคนในบริวารต่างก็มีข้อตกลงกับผู้อุปถัมภ์ไม่มีความผูกพันร่วมกับผู้อุปถัมภ์เพียงคนเดียว หากผู้ใดรู้สึกไม่พอใจก็ถอนตัวได้ทันที ในการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีมหากเกิดขึ้นโดยการสั่งการของผู้อุปถัมภ์คนเดียว ผู้อุปถัมภ์มีผลประโยชน์ผูกพันกับผู้รับอุปถัมภ์ การตัดสินใจของกลุ่มจึงเป็นหน้าที่ของผู้อุปถัมภ์ กลุ่มบริวารจะดำรงอยู่ตราบเท่าที่ผู้อุปถัมภ์ ยังสามารถที่จะตอบสนองผลประโยชน์ให้ได้ เมื่อผู้อุปถัมภ์ตายลง หรือลดความช่วยเหลือ กลุ่มบริวารก็จะแยกย้ายกันไป เนื่องจากเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ กลุ่มบริวารจึงไม่ใช่สิ่งที่จะสืบทอดโอนเปลี่ยนกันได้ เมื่อผู้อุปถัมภ์ตายลา บริวารทั้งหลายก็จะกระจัดกระจายไปตามทางของตัวเอง

กลุ่มบริวาร เป็นกลุ่มความสัมพันธ์ที่อยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด ภายใต้ชายคาบ้านหลังหนึ่ง ไม่เฉพาะกับคนที่เป็ญญาติกันเท่านั้น แม้แต่ในชนบทจะไม่มี ความผูกพันมากนัก แต่ร่วมมือกันอย่างดีในการลงมือลงแรงช่วยกันทำกิจกรรมต่างๆ

แวดวง หมายถึง บรรดาผู้ที่อยู่ในส่วนขยายของกลุ่มบริวารในเวลาของผู้อุปถัมภ์ ต้องการตัวผู้รับอุปถัมภ์ของเขามาช่วยงาน อาจปรากฏว่าลูกน้องของผู้อุปถัมภ์ของเขาอาจมาช่วยงานแทนคำสั่งการทำงานชิ้นหนึ่งอาจถูกส่งต่อ ไปยังลูกน้องของลูกน้องไปเรื่อยๆ ในทำนองเดียวกัน ผู้รับอุปถัมภ์ก็อาจอาสาเข้าช่วยงานเจ้านายของผู้รับอุปถัมภ์ของตัวเองเหนือเขาขึ้นไปอีก

หลายต่อหลายชั้น กระบวนการทั้งหมดของการเรียกใช้ก่อให้เกิดส่วนขยายของกลุ่มบริวารมากขึ้น และเกิดเป็นข่ายแหวดงในที่สุดที่เห็นได้ชัดมาก คือข่ายแหวดงของพระเจ้าแผ่นดิน จึงมีขนาดใหญ่ที่สุด รongลงมาเป็นบรรดาเสนาบดี ขนาดของข่ายแหวดงจะลดลงไปเรื่อยๆตามลำดับชั้นตามสายบังคับบัญชา

ในช่วงที่เข้ามาทำการศึกษาที่กรุงเทพฯ มีการเข้าบ้านพัก และจ้างคนสวนคนหนึ่ง คนซักผ้าและแม่ครัวอีกตำแหน่งละคน คนกลุ่มนี้ได้ก่อตัวในลักษณะของบริวารของเรา คนส่วนนั้นทำงานคนเดียว แต่คนซักผ้าบางครั้งก็ให้หลานสาวเข้ามาช่วยงานของเธอด้วย แม่ครัวต้องจัดทำทั้งจ่ายตลาดและเตรียมอาหารจัดโต๊ะ ได้หาผู้ช่วยมา 2 คน โดยที่เราต้องจ่ายเงินให้ผู้ช่วย 2 คนนี้ เป็นพี่น้องกัน คนพี่ได้คนน้องเป็นบริวารของเธอ ดังนั้นงานในบ้านจึงมีบริวาร 3 กลุ่มด้วยกัน กลุ่มบริวารกลุ่มแรกเป็นบริวารของเรา แทนที่จะใช้เพียง 3 คน กลับมีคนทำงาน 6 คน รวมไปถึงบรรดาญาติพี่น้องทั้ง 6 คนที่แวะมาเยี่ยมเยียนเสมอ มีอยู่คนหนึ่งซึ่งจักรยานมาช่วยทำเด็กเขามาช่วยเสมอ และยังมีอีกในเวลาเร่งด่วน คนเหล่านี้จึงจัดอยู่ในข่ายแหวดงโดยปริยาย

ในเวลาเดียวกัน เราก็เป็นส่วนหลังของระบบข่ายแหวดงด้วย เหนือเราขึ้นไประบบบริวารขยายตัวอย่างไม่มีขอบเขต เสถียรภาพของแหวดง จะเหมือนกับว่ามีมากขึ้นตามขนาดของผลประโยชน์ที่ผู้อุปถัมภ์จะสามารถให้ได้ส่วนความมั่นคงน้อยที่สุด ของแหวดงคือพวกที่อยู่รอบๆวง ในเขตซึ่งผู้รับอุปถัมภ์ไม่มีอะไรให้กับนายของเขาได้

การไร้เสถียรภาพของแหวดง อาจเนื่องมาจากความแตกแยกเหมือนกับลายโซ่ เสถียรภาพของแหวดงมีพอๆกับความเปราะบางของกลุ่มบริวาร แต่ถ้าความเปราะบางนี้อยู่ใกล้ศูนย์กลางของแหวดงกลุ่มทั้งกลุ่มก็อาจแตกแยกสลายตัวกันได้ (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 187–201)

เอเดียน ซี เมเยอร์ (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 391) เขียนความสำคัญของ “กลุ่มชั่วคราว” ในการศึกษาสังคมที่ซับซ้อน กลุ่มและสมาชิก ถือเป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งมีการปฏิสังขรณ์มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ ทั้งกลุ่มและสมาคมมีเงื่อนไขกำหนดสมาชิกภาพค่อนข้างแน่นอน ถือเป็นแนวทางในการติดต่อปฏิสังขรณ์กัน ไม่ว่ากลุ่มดังกล่าวมีลักษณะไม่เป็นทางการเป็นกลุ่มร่วมมือ “กลุ่มชั่วคราว” แบ่งเป็น 2 ประเภท

กลุ่มชั่วคราวที่มีการแยกประเภท กลุ่มนี้ทำได้โดยยึดถือผลประโยชน์ร่วมกันเป็นรากฐานของกลุ่มชั่วคราวที่อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กลุ่มศักยภาพ” เป็นกลุ่มชั่วคราวที่ปราศจากโครงสร้างที่สามารถรับรู้ได้ แต่ยังเป็นกลุ่มที่มีสมาชิก มีผลประโยชน์ ความสนใจร่วมกัน มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน อาจนำไปสู่การรวมกลุ่มที่แน่นอนได้ กลุ่มประเภทนี้ อาจกำหนดโดยปัจเจกบุคคลที่สัมผัสรับรู้สถานภาพของตนเองในการติดต่อกับผู้อื่นๆ

กลุ่มชั่วคราวมีลักษณะการจัดรูปองค์การ อยู่ในระดับหนึ่งเราอาจเรียกกลุ่มชั่วคราวนี้ว่า “กลุ่มชั่วคราวโดยการปฏิสังสรรค์” โดยเป็นกลุ่มที่มาจากกรปฏิสังสรรค์ระหว่างคนจำนวนหนึ่ง “กลุ่มชั่วคราว” เป็นกลุ่มที่ยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง กลุ่มจะต้องพึ่งพิงบุคคลหนึ่งบุคคลเดียวเป็นจุดศูนย์กลางขององค์กร กิจกรรมของกลุ่มสมาชิกจำกัดเฉพาะเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลหรือคนกลางเท่านั้น บุคคลอาจไม่รู้จักหรือไม่มีการติดต่อกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเลยก็ได้

การปฏิสังสรรค์ ภายในกลุ่มชั่วคราวเป็นวงที่เกิดขึ้นใน “ชุดกิจกรรม” ชุดกิจกรรมนี้เกี่ยวข้องกับ เครือข่ายของสังคม

เครือข่ายและชุดกิจกรรม คือสายสัมพันธ์ทางสังคม ที่ประกอบรวมกัน เป็นเขตทางสังคม หรือเรียกว่า เครือข่ายสังคม ปัจจุบัน คำว่า ชุด กับ เครือข่าย มีความแตกต่างกันดังนี้

บราวน์ (Radcliffe - Brown 1952 : หน้า 190) มองเครือข่ายว่าเป็นอาณาเขตสังคม ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างคน ความสัมพันธ์นี้จะถูกกำหนดโดย เงื่อนไขของความสัมพันธ์ที่กำหนดอาณาเขตของการเป็นเพื่อนบ้านและเพื่อนฝูงจะต้องรวมเอา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน เครือข่ายดังกล่าวนี้จะไม่มีขอบเขตและทำเราอยู่ได้โดยไม่มีผู้นำจึงมีความสัมพันธ์กับคนจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับคนอื่นต่อไป ความสัมพันธ์อาจรวมตัวกันอย่างแน่นหนา ส่วนที่แน่นหนาจะแยกตัวเป็นเอกเทศจากเครือข่าย กลุ่มที่แยกตัวจะมีเงื่อนไขเพิ่มเติมขึ้น

ชุดกิจกรรม มักจะเป็นการรวมตัวโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลหนึ่งและจะประกอบด้วยคนจำนวนหนึ่งที่ถูกกำหนดหรือคัดเลือก โดยคนนั้นตามเงื่อนไขและข้อกำหนดบางอย่างคนเรานั้นจะเป็นส่วนประกอบเพียงบางส่วนของเครือข่ายเท่านั้น คือส่วนที่บุคคลได้พิจารณาแล้วว่าเป็นส่วนประกอบของชุด ของตนได้ จุดมุ่งหมายของบราวน์ อยู่ที่การใช้แนวคิดในเรื่อง “เครือข่าย” เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ชนชั้นทางสังคม (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 391 – 395)

คลิฟท์ บราวน์ ใช้คำว่า “เครือข่าย” เพื่ออธิบายลักษณะของโครงสร้างสังคมว่ามีลักษณะเป็น เครือข่ายของความสัมพันธ์ที่กำลังดำเนินอยู่ มองเครือข่ายว่าเป็นอาณาเขตสังคม ที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างคน ความสัมพันธ์นี้ จะถูกกำหนดโดยเงื่อนไขของความสัมพันธ์ ที่กำหนดอาณาเขตของการเป็นเพื่อนบ้านและเพื่อนฝูงจะต้องรวมเอาความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วย เครือข่ายดังกล่าวนี้จะไม่มีขอบเขต และดำรงอยู่ได้โดยไม่มีผู้นำ หรือองค์กรที่ช่วยประสานงานทุกคนจะมีความสัมพันธ์กับคนจำนวนหนึ่ง ซึ่งก็จะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ต่อไป ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจรวมกันอย่างหนาแน่นในบางส่วนของโครงข่าย หากคนในส่วนใหญ่หนาแน่นนี้เกิดรวมกันจนเป็นกลุ่มขึ้นมาแล้ว ความสัมพันธ์ใน

ลักษณะกลุ่มเช่นนี้ จะแยกออกเป็นเอกเทศจากเครือข่าย ทั้งนี้เพราะกลุ่มที่แยกตัวออกนั้น จะมีเงื่อนไขเพิ่มขึ้นจากเฉพาะที่ใช้กำหนดเครือข่าย

คลิฟท์ บราวน์ บอกว่า “ชุด” จะต่างจากเครือข่าย โดยเหตุที่ว่า “ชุด” มักจะเป็นการรวมตัวโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลหนึ่งและจะประกอบด้วยคนจำนวนหนึ่งที่ถูกระบุหรือคัดเลือกโดยคนนั้นตามเงื่อนไขและข้อกำหนดบางอย่าง คนเหล่านี้จะเป็นส่วนประกอบเพียงบางส่วนของเครือข่ายเท่านั้น คือส่วนที่บุคคลได้พิจารณาแล้วว่า เป็นส่วนประกอบของ ชุด ของตน ได้จุดมุ่งหมาย ของบราวน์ อยู่ที่การใช้แนวคิดในเรื่องเครือข่าย เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ชนชั้นทางสังคมในทัศนะของ บราวน์ นั้น ชั้นทางสังคมจะประกอบด้วยคนที่บุคคลนั้น กำหนดไว้จากการมีความสัมพันธ์ด้วย โดยแยกเป็น “ชุด” ของคนที่มีสถานภาพสูงกว่า เท่ากัน หรือต่ำกว่าตัวเองก็ได้ ในความหมายนี้ “ชุด” ดังกล่าวไม่เป็นกลุ่มสังคมที่ถาวร และบุคคลนั้น ไม่ได้เป็นผู้นำแต่เป็นกลุ่มเพียงชั่วระยะสั้นๆ เท่านั้นเองที่ความสัมพันธ์ของคนดังกล่าวจะเป็นลักษณะเป็นตัวตนที่มีขอบเขต นอกจากนี้ความสัมพันธ์ที่มีกับบุคคลต่างๆ ภายในบริบทของชนชั้นสังคมนั้นอาจเทียบเคียงได้กับ “เส้นทาง” ที่ประกอบด้วย สายสัมพันธ์ที่อาจมีมากกว่า 1 ก็ได้ เช่น เครือญาติ และเศรษฐกิจรวมกันในเส้นทางเดียวกัน ข้อพึงระวัง คือ “ชุด” ดังกล่าวจะไม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะก่อให้เกิดกลุ่มได้โดยเหตุนี้เราจึงอาจถือ ชุดในลักษณะนี้เป็น “ชุดกำหนดประเภท” ซึ่งต่างไปจาก “ชุดปฏิบัติสังสรร” ที่แชปเปลล์ และ คูล (Chapple and Cool 1947 Page 283) ได้พิจารณาไว้แล้วและจะเป็นเนื้อหาสำคัญของบทความนี้ ชุดทั้งสองประเภทนี้มีส่วนคล้ายคลึงกันอยู่คือ เป็นกลุ่มที่มีบุคคลเป็นศูนย์กลาง และอาจนับรวมเอาคนกลางที่เชื่อมบุคคล หรือจุดเริ่มต้นของการพิจารณาเครือข่าย ไปจนถึงคนที่อยู่รอบนอกของ “ชุด” นั้นๆ ไปด้วย (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 392 – 396)

เจมส์ ซี สก็อต และ เบเนดิก เจเคิร์ครีเลียต (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 439) ผู้อุปถัมภ์ดั้งเดิมในชนบทสูญเสียความชอบธรรมได้อย่างไร ทฤษฎีของบทความนี้ อะไรคือรากฐานกฎเกณฑ์ในโครงสร้างระบบอุปถัมภ์และพลังทางศีลธรรมที่เคยยึดใช้หมดได้อย่างไร คำตอบส่วนหนึ่งได้จากการเชื่อมโยงเชิงวิเคราะห์ระหว่างการเมืองของระบบอุปถัมภ์ในชนบทกับรูปแบบการเคลื่อนไหวของชวานาที่มีพื้นฐานในเรื่องชนชั้น แม้ว่าความสัมพันธ์แบบใหม่ในแนวคิด อาจเชื่อมโยงชวานากับนักการเมือง ข้าราชการ หรือผู้มีอิทธิพลในชนบท และอาจจัดหาบริการที่จำเป็นที่เคยมีอยู่ในความสัมพันธ์เดิมและในพื้นที่ที่ไม่มี ความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ๆ ชนชั้นผู้อุปถัมภ์ที่สูญเสียความชอบธรรม อาจถูกแบ่งในส่วนของชาติพันธุ์ ศาสนา หรือความแตกต่างระหว่างภูมิภาค ได้กีดกันความผูกพันความร่วมมือในแวนอน

การสูญเสียความชอบธรรมของชนชั้นนำในสังคมเกษตรกรรมนำไปสู่การเคลื่อนไหวของชาวนา
ในลักษณะของชนชั้น จริงหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆด้านทั้งที่สนับสนุนและขัดขวาง

การวิเคราะห์เรื่องความผูกพันทางสังคมของชาวนากับผู้ที่เหนือกว่าทางสังคมทั้ง
เจ้าของที่ดินและเจ้าหน้าที่ อาจถูกเรียกเป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ทางสังคมแบบอุปถัมภ์การ
เชื่อมโยงระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์กันเชิงแลกเปลี่ยน มิตรภาพ มี
ลักษณะเป็นเครื่องมือระหว่างปัจเจกบุคคลสองคนที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันผู้อุปถัมภ์จะใช้
อิทธิพลของตนและทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้ความคุ้มครองป้องกันและสวัสดิภาพ ด้านวัตถุ แก่ผู้รับ
อุปถัมภ์และครอบครัว ที่อยู่ในสภาพที่ต่ำกว่า เป็นการตอบแทนโดยการให้การสนับสนุน
โดยทั่วไป และการให้บริการต่างๆเป็นการส่วนตัวของผู้อุปถัมภ์ของเขา รูปแบบของระบบ
อุปถัมภ์ที่เชื่อมโยงชนชั้นเข้าด้วยกันมีบทบาทเหนือความสัมพันธ์แบบอื่นรูปแบบของ
ความสัมพันธ์แบบนี้ มักก่อให้เกิดแบบแผนเฉพาะในด้านการเมืองชาวนาที่เป็นผู้รับอุปถัมภ์ จะถูก
นำเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง เพื่อแสดงอิทธิพลในระดับท้องถิ่นและภูมิภาคโดยผู้อุปถัมภ์ วิธี
ดังกล่าวทำให้การแข่งขันทางการเมือง อยู่ในรูปแบบของกลุ่มต่างๆ กลุ่มที่ต่อสู้แข่งขันกันต่างเป็น
เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ในโครงสร้างความสัมพันธ์แบบชนชั้น

สำหรับชาวนา การเชื่อมโยงทางสังคมที่แข็งแกร่ง ได้ผูกพันกับพวกเขากับผู้
อุปถัมภ์ ของชนชั้นนำ มักปรากฏในรูปต่อความเป็นอุปสรรคต่อความผูกพันระหว่างชาวนา
ด้วยกันหรือไม่ก็มักทำให้เกิดความสัมพันธ์ในแนวนอนอ่อนแอลง โดยทั่วไปของโครงสร้าง
ความสัมพันธ์แบบนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับระบบในยุโรปตะวันตก (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา
คุณินทร์พันธุ์ 2545 : 440 – 443)

กระแสดำเนินการจากผู้อุปถัมภ์สู่ผู้รับอุปถัมภ์

1 วิธีทางพื้นฐานในการยังชีพ เป็นแก่นแกนสำคัญของพันธะอันเก่าแก่และ
ทรงคุณค่าระหว่างผู้อุปถัมภ์ ผู้รับอุปถัมภ์ ในสังคมเกษตรกรรมหลายแห่งโดยการให้โอกาสในการ
ครอบครองที่ดินเพื่อการเพาะปลูก รวมถึงการจัดหาเมล็ดพันธุ์ ด้านการตลาด แนะนำด้านเทคนิค
การเพาะปลูก และการให้โอกาสในการแสวงหาผลกำไร และให้หลักประกันในการยังชีพ

2 การให้หลักประกันเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในการยังชีพตามปกติ ผู้อุปถัมภ์ถูก
คาดหวังให้เป็นเพื่อนในยามยาก การให้บริการที่มีคุณค่ามากที่สุด คือความเต็มใจและความรู้สึก
เป็นหน้าที่ให้ยืมเงินในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ หรือในกรณีเจ็บไข้ได้ป่วย หรือประคับประคองผู้รับ
อุปถัมภ์ในช่วงที่ผลผลิตน้อย เป็นตัวแทนในการบรรเทาความทุกข์ยากในทุกๆเรื่อง

3 ควรให้ความคุ้มครอง การต้องการความมั่นคงต่อชีวิตเป็นคุณลักษณะหลักของ
พันธะในระบบฟิวดัลในยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นลักษณะที่โดดเด่นของผู้อุปถัมภ์ที่มีตำแหน่ง

ทางราชการ และลักษณะของผู้อุปถัมภ์เจ้าของที่ดิน การให้ความคุ้มครองอาจหมายถึง การสร้าง ป้อมปราการ และการดำรงรักษากองทัพ หรือการปกป้องผู้รับอุปถัมภ์จากภัยอันตรายที่เกิดขึ้นเป็น การส่วนตัว

4 การเป็นนายหน้าและการใช้อิทธิพล หากผู้อุปถัมภ์ให้ความคุ้มครองผู้รับอุปถัมภ์ ของเขาจากการเปลี่ยนสถานการณ์จากภายนอก ก็หมายถึงว่า เขาได้อำนาจและอิทธิพลเป็นถึงตอบ แทน เป็นรางวัลจากภายนอก เข้ามาเพื่อประโยชน์ของผู้รับอุปถัมภ์การให้ความคุ้มครอง ใน บทบาทเชิงรับของเขาต่อภายนอก ขณะที่การเป็นนายหน้าในบทบาทเชิงรุก

การให้บริการจากกลุ่มผู้รับอุปถัมภ์ อาจให้บริการต่างๆ แก่ชุมชนโดยองค์รวม ซึ่งนับ ได้ว่าเป็นสิ่งที่ที่คุณค่ามาก แต่ก็ไม่ง่ายนัก ที่จะแยกออกเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ อุปถัมภ์ที่รวมตัวกันก็มักเป็นตัวแทนของผู้รับอุปถัมภ์ของเขา กลุ่มอุปถัมภ์ที่รวมตัวกันก็มักเป็น ตัวแทนของกลุ่มนั้น

กระแสดำเนินการจากผู้รับอุปถัมภ์สู่ผู้อุปถัมภ์

กระแสดำเนินการไหลเวียนของสินค้าและบริการต่างๆจากผู้รับอุปถัมภ์สู่ผู้อุปถัมภ์เป็นเรื่อง ยากเป็นพิเศษ เนื่องจากผู้รับอุปถัมภ์มักจะเป็นคนของผู้อุปถัมภ์และการให้บริการต่างๆของเขา ด้วยการให้ยืมแรงงาน และการใช้ความสามารถต่างๆของเขาตามที่ผู้อุปถัมภ์วางแผนเอาไว้ โดยปรกตของการยินยอมปฏิบัติตามโดยรวม

1 การให้บริการด้านแรงงานพื้นฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นการทำสัญญาประเภทยึดติดกับตัวบุคคลแต่เป็นแก่นแกนสำคัญของความ ผูกพันแบบพึ่งพา ในพันธะระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่แข็งแกร่ง และยืนนานมากที่สุด ผู้รับอุปถัมภ์ให้ กำลังแรงงาน และความชำนาญพิเศษด้านอื่นๆ

2 การเป็นแรงงานเสริม และการจัดหาสินค้าเสริม ผู้รับอุปถัมภ์โดยปรกติจะ ให้บริการเสริมต่างๆกับผู้อุปถัมภ์ กลายเป็นส่วนหนึ่งที่ถูกลดการฉ้อฉลลงหน้าในการแลกเปลี่ยน อาจรวมถึงการให้การสนับสนุน แก่ครัวเรือนของผู้อุปถัมภ์ การให้บริการภายนอกในครัวเรือน แบบส่วนตัวบริการเหล่านี้บางสิ่งมีความสำคัญ บางสิ่งจะมีค่าทางสัญลักษณ์การแสดงถึงความ เคารพนับถือ

3 การส่งเสริมผลประโยชน์ต่างๆของผู้อุปถัมภ์ บ่งบอกตัวการที่ผู้รับอุปถัมภ์เป็น สมาชิกภายในฝ่ายของผู้อุปถัมภ์ และให้บริการต่างๆ ที่เขาถูกคาดหวังเพื่อสร้างความสำเร็จแก่ผู้นำ ของเขา และความมั่งคั่งของเขาเอง ในทางอ้อมผู้รับอุปถัมภ์โดยจะปกป้องชื่อเสียงของเจ้านาย ทำ หน้าที่เป็นหูเป็นตา รณรงค์หาเสียงแก่ผู้รับอุปถัมภ์ในกรณีที่เขาต้องการ มีตำแหน่งทางการเมือง

โดยทั่วไปจะใช้ความชำนาญและทรัพยากรที่เขามีเพื่อให้ผู้อุปถัมภ์ของเขาเหนือกว่าผู้อุปถัมภ์คนอื่น ๆ (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ 2545 : 456 – 460)

ระบบอุปถัมภ์ ในมุมมองของนักมานุษยวิทยา ดร. มรว. อคิน รพีพัฒน์ ระบบอุปถัมภ์กล่าวโดยกว้างๆ ระบบนี้เป็นระบบความสัมพันธ์ที่บุคคลสองฝ่ายที่มีสถานภาพทางสังคมไม่เท่าเทียมกัน แต่อยู่ด้วยกันได้ เพราะมีลักษณะต่างตอบแทนกันและกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน และมีความเป็นเพื่อนระหว่างกันอยู่ด้วย ในการนี้ฝ่ายผู้อุปถัมภ์มีทรัพยากรในคุ้มครองมากกว่ามีทรัพย์สินเงินทองที่ดิน อำนาจมากกว่า จึงสามารถให้การอุปการะและคุ้มครองแก่ผู้รับการอุปถัมภ์จากการถูกกดขี่จากผู้อื่นและจากภัยอันตรายต่างๆ ได้ ส่วนผู้ได้รับการอุปถัมภ์ก็ตอบแทนด้วยการให้ความนิยมนิยมชอบ ให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับแผนร้ายของผู้อื่น และเป็นฐานที่ให้การสนับสนุนทางการเมืองต่อผู้อุปถัมภ์ ความสัมพันธ์นี้ยั่งยืน เพราะมีคุณธรรมของผู้ให้และความภักดีของผู้รับ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้การอธิบายแนวคิดเครือข่ายระบบอุปถัมภ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติ การแสดงความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ ใช้อ้างอิงในงานวิจัยเพื่อเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ศึกษาและผู้อ่านงานวิจัยนี้มีความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ปัญหาโครงสร้างประเทศไทย : ระบบอุปถัมภ์

กรณีหนึ่ง ที่เป็นที่ถกเถียงกันมากก็คือการที่รัฐบาลทักษิณ ได้เข้ามาแบ่งผลประโยชน์บางส่วนให้แก่รากหญ้า สิ่งที่รัฐบาลทักษิณทำไปนั้นมันกระทบต่อโครงสร้างเดิมที่อยู่ดิฐธรรมบ้างหรือไม่ สิ่งที่รัฐบาลทักษิณทำเป็นเพียงการรวบอำนาจ จากกลุ่มอำนาจเดิมนั้น แต่โครงสร้างเดิมมิได้เปลี่ยนแปลงไปสักเท่าไร นั่นคือ

- 1 ภาวะการพึ่งพิงระบบอุปถัมภ์
- 2 โครงสร้างการจัดการทรัพยากรมีลักษณะผูกขาด

ทั้งสองโครงสร้างคืออุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยมีปัญหาประเด็นเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ อ.อเนก เหล่าธรรมทัศน์ เคยตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า สภาพชนบทที่มีขนาดใหญ่โตนั้นมิใช่สภาวะที่เอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ล้วนแต่มีขนาดของสังคมชนบทที่ไม่ใหญ่โตมากนักพูดอีกแง่หนึ่งก็คือ ประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในสังคม ที่มีลักษณะเป็นเมืองมากกว่าชนบท กระนั้น "เมือง" ที่ว่านี้ ไม่จำเป็นต้องโตเดี่ยวแบบกรุงเทพ แต่อาจเป็นเมืองขนาดเล็ก ๆ ระบบอุปถัมภ์ เป็นปรากฏการณ์ปกติที่พบเห็นได้ทั่วไปในหลาย ๆ ประเทศ รวมถึงในประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย อาทิ การที่รัฐบาลกำหนดนโยบายเอื้อต่อบริษัทข้ามชาติ บางบริษัท ลักษณะของระบบอุปถัมภ์เหล่านั้น เป็นความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของตลาดเป็น

สำคัญกล่าวคือ ทั้งสองฝ่าย มีสถานะภาพที่ใกล้เคียงกัน ไม่ได้มีสำนึกในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เด่นชัด แต่ความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ฝ่ายอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนและความสมัครใจ ซึ่งเป็นลักษณะของความสัมพันธ์เชิงตลาด นี่ย่อมแตกต่างเป็นอย่างมากกับระบบอุปถัมภ์แบบไทย ๆ ที่มีความหลากหลายซับซ้อนลักษณะระบบอุปถัมภ์ในประเทศไทย อิงอาศัยกับความสัมพันธ์ที่หลากหลายกว่ามาก อาทิ

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ = ใครใหญ่กว่าใคร

ความสัมพันธ์เชิงตลาด = การแลกเปลี่ยนที่ต่างฝ่ายต่างหยิบยื่นให้

ความสัมพันธ์เชิงศีลธรรม = บุญคุณ และการตอบแทนบุญคุณ

ด้วยความหลากหลายของความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงนำมาซึ่งปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มรากหญ้าที่มีต่อระบบอุปถัมภ์ในลักษณะ

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ = ความเกรงกลัว , ความเกรงใจ

ความสัมพันธ์เชิงตลาด = ความสมัครใจ

ความสัมพันธ์เชิงศีลธรรม = ความชอบธรรม

ผลบั่นปลายที่เกิดขึ้นก็คือ ความจงรักภักดี สำหรับรากหญ้าในไทยแล้วระบบอุปถัมภ์เป็นสิ่งจำเป็นและมีความชอบธรรมสูงยิ่งอีกประการหนึ่ง อำนาจเชิงอุปถัมภ์เองก็มิได้ผูกขาดอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งลักษณะเด่นของระบบอุปถัมภ์ในประเทศไทย คือ ส่วนกลางไม่สามารถผูกขาดอำนาจเชิงอุปถัมภ์ได้เพียงผู้เดียวตรงจุดนี้จึงแตกต่างจากระบบอุปถัมภ์ในบางประเทศ อาทิ อินโดนีเซียในยุคซูฮาร์โตเป็นประธานาธิบดี ซึ่งอำนาจถูกผูกขาดอยู่ที่ครอบครัวของซูฮาร์โตเพียงกลุ่มเดียวดังนั้น เมื่อกล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ในประเทศไทย จึงต้องพูดถึงทั้งระบบโดยรวมไม่ว่าทุนนิยมอุปถัมภ์ อำมาตยาอุปถัมภ์ อิทธิพลอุปถัมภ์ ฯ ข้อเท็จจริงก็คือทุกรัฐบาลที่ผ่านมามีอำนาจครอบงำระบบอุปถัมภ์ทั้งสิ้น รวมทั้งรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณด้วย ยังไม่มีรัฐบาลไหนที่คิดทำลายโครงสร้างระบบอุปถัมภ์อย่างจริงจังนอกจากความพยายามในการใช้ประโยชน์จากระบบอุปถัมภ์ผ่านกระบวนการบางอย่างแต่รัฐบาลทักษิณมีความพิเศษกว่าสิ่งที่รัฐบาลทักษิณได้เพิ่มเข้าไปก็คือนโยบายบางอย่าง เช่น กองทุนหมู่บ้าน ฯ แต่ปัญหาก็คือ กระบวนการดังกล่าวมานั้น มันมีส่วนในการลดอิทธิพลหรือเสริมความเข้มแข็งของระบบอุปถัมภ์กันแน่ บทความของ อาจารย์นิธิ ในหนังสือพิมพ์มติชนรายสัปดาห์ กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า นับตั้งแต่รัฐบาลไทยรักไทยเป็นต้นมา นักการเมืองส่วนกลางได้ประสานเครือข่ายกับเจ้าพ่อในท้องถิ่น ร่วมมือกันผลักดันให้เจ้าพ่อเข้าไปบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วนักการเมืองส่วนกลางก็ใช้อำนาจต่อรองของตน ในพรรคหรือในรัฐบาลผลก็คือ การเมืองระดับชาติ กับการเมืองระดับท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงกัน โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐาน ของระบบอุปถัมภ์การทำลายระบบอุปถัมภ์ประเด็นนี้คือสิ่งสำคัญที่

จะมีส่วนทำให้ประชาธิปไตยเกิดขึ้นมาได้อย่างแท้จริงแต่ระบบอุปถัมภ์ไม่ใช่ก่อนอะไรสักอย่างที่จะเข้าไปทุบมันให้แตกละเอียด ระบบอุปถัมภ์เกิดมาจากความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนหลากหลาย การทำลายระบบอุปถัมภ์ที่แท้จริงจึงหมายถึง

- 1 การทำลายความชอบธรรมของระบบอุปถัมภ์และ
- 2 ลดสถานะที่เอื้อต่อการเกิดระบบอุปถัมภ์

วิธีทำลายระบบอุปถัมภ์ที่น่าจะได้ผลอย่างยั่งยืนก็คือ

- 1 เศรษฐกิจพอเพียง (การพึ่งตนเองในระดับปัจเจก)
- 2 สหกรณ์ (การพึ่งตนเองในระดับชุมชน)

สำหรับคำนิยามเศรษฐกิจพอเพียง คือ " กระบวนการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยเน้นการพึ่งพาตนเองและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด " ระบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยลดอิทธิพลและความชอบธรรมของระบบอุปถัมภ์ ในขณะที่เดียวกัน ระบบเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยสนับสนุนระบบสหกรณ์ให้เข้มแข็งขึ้นข้อสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ ทั้งสองระบบไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสวงหากำไรแต่กำไรเป็นเพียงผลพลอยได้ที่จะเกิดขึ้นเองเมื่อรากฐานของระบบเข้มแข็งเพียงพอ ในส่วนของสหกรณ์นั้น นี่คือเครื่องมือที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งที่สามารถลดอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ รวมทั้งสร้างเกราะป้องกันตนเองจากกลุ่มทุนดังนั้น ในประเทศที่สหกรณ์มีความเข้มแข็ง ย่อมส่งผลให้อำนาจต่อรองของเกษตรกรสูงขึ้นตามไปด้วยแต่น่าแปลก นโยบายของรัฐบาลทักษิณที่ผ่านมากลับไม่มีนโยบายที่สนับสนุนกิจการสหกรณ์อย่าง เป็นรูปธรรมตราบดีที่โครงสร้างเกษตรกรรมยังคงพึ่งพาเคมีเกษตรและพึ่งพิงตลาดมากเกินไปยังมองไม่เห็นว่ารากหญ้าจะพ้นจากปัญหาหนี้สิน ปัญหาสุขภาพและปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร (<http://www.bloggang.com>)

ภูมิคุ้มกันคอร์รัปชัน : รศ. ดร. สังคิต พิริยรังสรรค์ ศูนย์วิจัยธรรมาภิบาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร วันจันทร์ที่ 10 กรกฎาคม 2549

ระบบอุปถัมภ์ เป็นเหตุให้นักการเมืองสามารถคอร์รัปชันได้มาก เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแต่งตั้ง โยกย้ายตำแหน่งในระบบราชการ และในรัฐวิสาหกิจ รวมถึงการแต่งตั้งบุคคลใกล้ชิดของนักการเมืองให้เป็นคณะกรรมการและอนุกรรมการต่างๆ ในองค์กรของรัฐ ระบบอุปถัมภ์ที่แทรกซึมอยู่โดยทั่วไปในโครงสร้างระบบราชการมักทำให้การวินิจฉัยของปัญหาต่างๆ ของคณะกรรมการของรัฐที่มาจาก การแต่งตั้ง โดยคณะรัฐบาลขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และง่ายต่อการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ระหว่างผลประโยชน์ของรัฐ กับผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่กำลังมีอำนาจทางการเมือง ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ขาดความเป็นประชาธิปไตย และความน่าเชื่อถือ

ระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง ระหว่างเทคโนโลยีกับนักการเมืองที่มีอำนาจอาจเป็นเพียงภาพลวงตาของกระบวนการทำให้สังคมไทยเป็นสังคมสมัยใหม่ทางด้านเศรษฐกิจ และมีความเป็นประชาธิปไตยทางการเมือง เพราะความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่ทับซ้อนอยู่ภายในระบบราชการและธุรกิจของรัฐในขณะนี้ อาจเป็นแหล่งที่มาอย่างสำคัญของการคอร์รัปชันและการมีผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมืองก็ได้ (<http://rescom2006.trf.or.th>)

“ระบบอุปถัมภ์” ทำสังคมไทย ล้าหลังจริงหรือ

รศ. วิทยากร เชียงกูล คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต ชี้แจงถึงปัญหาของระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยว่า ระบบดังกล่าว เป็นระบบที่ล้าหลังมาก เพราะเศรษฐกิจปัจจุบันพัฒนาแบบทุนนิยม เน้นการแข่งขันที่ใช้ความรู้ความสามารถและคุณธรรมเป็นหลัก และที่ผ่านมามากหลายประเทศไม่ว่าจะเป็นสิงคโปร์, เกาหลีใต้ ก็สามารถหลุดพ้นจากระบบอุปถัมภ์ได้ เราควรนำวิธีการแก้ปัญหาของเขามาปรับใช้ แต่คนในสังคมไทยยังติดความสบาย จึงไม่ตื่นตัวที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ ระบบราชการของเราควรเปลี่ยนจากการเล่นพรรคเล่นพวก มานำเน้นการส่งเสริมความสามารถ มิฉะนั้นจะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะแข่งขันกับประเทศอื่นได้ การแก้ไขระบบนี้จะต้องทำให้คนระดับล่างตื่นตัวโดยเรียกร้องให้ภาครัฐแก้ไขอย่างจริงจังและรัฐควรส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพแก่ประชาชน เพราะคนมีการศึกษาจะเข้าใจสิทธิและกฎหมายมากขึ้น กล่าวที่จะได้เพียง ไม่ยอมให้ใครมาขู่เข็ญ และไม่ยอมตกอยู่ใต้อำนาจอิทธิพล หลายคนมองว่านักการเมืองส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของกลุ่มอำนาจเก่าจากระบบอุปถัมภ์ แต่โดยส่วนตัวนั้น ตนเห็นว่าเป็นเพียงบางส่วนและที่ยังอยู่ในวงการนี้ได้เพราะ อาศัยระบบอุปถัมภ์จากคนรุ่นพ่อที่สร้างบุญคุณให้กับท้องถิ่น นักการเมืองปัจจุบันส่วนใหญ่ คืออดีตนักกิจกรรมตัวเด่นของแต่ละมหาวิทยาลัย หรือมาจากกลุ่มนักวิชาการที่เปลี่ยนบทบาทมาเป็นนักการเมือง

จากวงเสวนา “ระบบอุปถัมภ์กับสังคมไทย” ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต อาจารย์ วารุณี โอสธารมย์ นักวิจัยประจำสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวไว้ว่า ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ภายใต้ระบบ มูล นายไพร่ โดยมีต้นแบบ เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ และกลุ่มผู้นำแบบไม่เป็นทางการ เช่นนักเลง หรือกลุ่มโจร เป็นเครือข่ายคอยช่วยเหลือชาวบ้าน จนกระทั่งประมาณรัชกาลที่ 5 ระบบอุปถัมภ์ได้เปลี่ยนไปจากเดิม เพราะรัฐมีการปรับใช้ระบบราชการแบบใหม่ โดยให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจในการดูแลประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่จึงหันมาพึ่งระบบอุปถัมภ์ที่มีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นศูนย์กลาง อาจารย์วารุณี กล่าวต่อไปว่า ทุกวันนี้ตนเชื่อว่า กลุ่มผู้นำทางสังคมต่างๆในอดีต อย่าง นักเลง หรือโจร ยังคงมีอยู่ในสังคมไทยคู่กับระบบอุปถัมภ์ เพียงแต่ปัจจุบัน เศรษฐกิจและสังคมมีการ

เปลี่ยนแปลงกลุ่มดังกล่าวจึงมีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอด แต่กลุ่มชนดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลสามารถขับเคลื่อนระบบอุปถัมภ์ให้มีพลังดังเช่นในอดีต

ด้านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยันต์ ประดิษฐ์ศิลป์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา กล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ว่า แม้ประเทศไทยมีการเลิกใช้ระบบอุปถัมภ์อย่างเป็นทางการ คือมุลนายไพร่ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แต่คนในชาติยังคงปฏิบัติตัวด้วยความคุ้นชินจนมาถึงปัจจุบัน เราสามารถพบเห็นได้อย่างมากมายไม่ว่าจะเป็นกรณีการแจกปลากระป๋องนำข้าวคอกย กรณีหุ้นส่วนในชานติกาผับ กรณีเส้นสายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรณี โควต้าเก้าอี้ของบรรดาสังหัจจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ในกระทรวงมหาดไทยฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ที่ไม่ได้เขียนไว้เป็นทางการในระเบียบกฎหมาย “ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในลักษณะนี้มีอยู่ทั่วประเทศ) โดยเฉพาะแวดวงราชการ กลุ่มคนเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน แบบลูกพี่ ลูกน้อง ที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการสมัครงาน การเลื่อนตำแหน่ง การโยกย้าย การฮั้วประมูล การเลือกตั้งฯลฯ หากคุณไม่ใช่พวกเขาคงจะไม่ได้รับอภิสิทธิ์”

ทั้งนี้ ผศ. ดร. ชัยยันต์ ได้ยกตัวอย่างระบบอุปถัมภ์หลังจากการทำงานวิจัยในหัวข้อบทบาททางการเมืองของเจ้าพ่อท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษาจังหวัดระยองว่า ในอดีตผู้อุปถัมภ์ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ หรือข้าราชการเกษียณ แต่ผู้อุปถัมภ์ในปัจจุบันคือ กลุ่มนักธุรกิจการเมือง ที่ทุ่มทุนซื้อเสียงผ่านผู้นำชุมชน เพื่อเข้าไปแสวงหากำไรจากการกินเปอร์เซ็นต์ในงานพัฒนาประเทศ แสวงหาอำนาจเพื่อปกป้องธุรกิจที่ผิดกฎหมายของตนเอง เพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมให้กลุ่มนายทุนที่เป็นพวกพ้อง และเหตุที่การซื้อเสียงในเมืองไทยยังเฟื่องฟูอยู่ได้เพราะระบบนี้เป็นการอุปถัมภ์ทั้งชีวิต ผู้อุปถัมภ์จะช่วยเหลือชาวบ้านตั้งแต่เงินคลอดบุตร ทุนการศึกษา จนถึงเงินค่ารักษาโรครายมรณา จนกลายเป็นหนี้บุญคุณ การซื้อเสียงจึงเป็นเรื่องเล็กน้อยสำหรับคนจน ระบบนี้จะไปซื้อสงสัยให้เราทราบ ว่าทำไมรัฐมนตรีถึงระดมคนไปชุมนุมได้ เพราะมีเส้นสายต่อทอดไปจนถึงหมู่บ้านนั่นเอง ในสังคมไทยมันมีหลายรูปแบบเราจะมองที่กฎหมายอย่างเดียวไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีผลต่อคนไทยมากกว่านั้น คือ อิทธิพล เราจะเห็นได้ว่า บ่อน บาร์ ซ่อง โຕ้ะบอล จะมีคนคุมอย่างแน่นหนา ซึ่งคนเหล่านั้น อาจเป็นเพราะ ทหาร ตำรวจ หรือ บริษัทรักษาความปลอดภัยของตำรวจทหารเอง

สำหรับแนวทางแก้ไขระบบอุปถัมภ์นั้น ผศ. ดร. ชัยยันต์ กล่าวว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน เพื่อถ่วงดุลอำนาจ และรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาในเรื่องที่พึ่งพาราชการไม่ได้ เช่นปัญหาการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การแย่งชิงผลประโยชน์จากทรัพยากรกับกลุ่มนายทุน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันระบบอุปถัมภ์ในกลุ่มการเมืองเริ่มสั่นคลอนจากการยุบ

พรรคการเมือง การลี้ภัยในต่างแดน ทำให้ชาวบ้านเริ่มไม่เชื่อมั่นในระบบอุปถัมภ์ และเมื่อไร้ผลประโยชน์ไป การอุปถัมภ์ก็จะจบลง (<http://www.nidambe11.net>)

กลุ่มผลประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มุมมองบ้านสามย่าน : นางสาว สุพรรณิ เกื้อนกลาด กรุงเทพธุรกิจ วันพฤหัสบดีที่ 5 กรกฎาคม 2550 โดยหลักการแล้ว “การกระจายอำนาจ” คือการกระจายอำนาจรัฐรวมศูนย์จากส่วนกลาง และจัดสรรแบ่งปันอำนาจดังกล่าวให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการปกครองตนเองของท้องถิ่นในประเทศไทย และเป็นนโยบายที่มีวิวัฒนาการมายาวนานกว่า 100 ปี ซึ่งผลประโยชน์จากการกระจายอำนาจจะได้แก่ การสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขัน และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งภาครัฐและเอกชน ในระดับขอบข่ายทั่วประเทศ ลดภาระงานท้องถิ่นของรัฐส่วนกลาง และสร้างโอกาสให้รัฐส่วนกลางสามารถเข้ามาดูแลรับผิดชอบภาระงานระดับชาติและระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับความสำคัญเพิ่มสูงขึ้น จนได้รับการบรรจุในรัฐธรรมนูญ 2540 กำหนดให้การกระจายอำนาจ เป็นวาระสำคัญของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และเป็นฐานการเสริมสร้างประชาธิปไตย และการเข้ามามีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการปกครอง โดยผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ได้แก่การแก้ไขกฎหมายระเบียบปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ พรบ. กำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง รวมถึงการจัดสรรรายได้จากส่วนกลางสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายอำนาจทางการคลังโดยตรง และ พรบ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการเลือกผู้บริหารท้องถิ่น ด้วยท้องถิ่นเองโดยตรงส่งผลให้มีการเลือกตั้งนายก อบจ. นายกเทศมนตรี และนายก อบต. ทั่วประเทศ

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองของไทย ตามข้อบัญญัติข้างต้น ถือเป็นการให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการประชาธิปไตยในท้องถิ่น (Local democracy) เพราะจะเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามาดูแลผลประโยชน์ของตนเองผ่านการแสดงความคิดเห็นและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานในการเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้น จากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน เรื่อง “กลุ่มผลประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” กรณีศึกษา 4 เทศบาลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ทำการศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างเศรษฐกิจการเมือง

“กลุ่มธุรกิจ” และ “กลุ่มการเมือง” พบว่ากระบวนการสะสมทุนของนักธุรกิจท้องถิ่น ได้กระทำการผ่านการรวมกลุ่มในรูปขององค์กร เช่น หอการค้าจังหวัด กลุ่มสมาคมวิชาชีพ โดยเฉพาะ

ในเขตเมืองซึ่งมีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง โดยการรวมกลุ่มภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความหลากหลายและแต่ละกลุ่มมีการแข่งขันกันเองในเวทีสาธารณะ ทั้งยังมีพลวัตการเมืองมากน้อยต่างกันด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า การรวมตัวของ “กลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ” ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่างมีแนวโน้มที่จะขยายไปสู่การเข้าไปมีบทบาททางการเมือง ในระดับท้องถิ่น และในระดับชาติเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะนักธุรกิจรุ่นใหม่ ที่ทำธุรกิจควบคู่ไปกับการเมือง โดยปัจจัยสำคัญในการกำหนดความเป็นอิทธิพลจะมีอยู่ 3 ประการ คือ ทรัพย์สิน อำนาจ และ สถานภาพทางสังคม

ทั้งนี้ปรากฏการณ์หนึ่งที่พบเห็นได้ชัดคือการสร้างความต่อเนื่องของเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมือง ผ่านการส่งคนในครอบครัวเข้าลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพราะฐานคะแนนเสียงของท้องถิ่นเป็นปัจจัยชี้วัดผลการเลือกตั้ง ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นฐานคะแนนเสียงและนายหน้าทางการเมืองให้กับพรรคการเมืองในระดับชาติ ความสัมพันธ์นี้จะมีความเกี่ยวพันกับบทบาทการต่อรอง และจัดสรรผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างแต่ละพรรคการเมือง และระหว่างกลุ่มการเมืองท้องถิ่นด้วยกันเอง ซึ่งสภาพการเมืองท้องถิ่นจะมีการแข่งขันกันระหว่างหลายพรรคในจังหวัดหนึ่งๆ ผ่านการแข่งขันกันส่งคนของตนเข้าลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด ไม่ว่าจะมาจากกลุ่มธุรกิจ นักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ และพรรคการเมือง ดังนั้นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจต่อหลักการการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาโครงการต่างๆ ทั้งทำหน้าที่ในการติดตาม และตรวจสอบการทำงานของกลุ่มการเมืองที่ตนได้เลือกไปแล้วเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารแสวงหาผลประโยชน์จากการบริหารได้ (<http://www.oknation.net>)

จุดเปลี่ยนชนบทไทย

ใต้กระแส : ธรรมจักร์ สัตยานุรักษ์ กรุงเทพธุรกิจ วันอาทิตย์ที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2548 การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั่วประเทศที่ผ่านมา เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลง ของชนบทไทยอย่างลึกซึ้ง และอาจถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของสังคมไทยโดยรวม ความเปลี่ยนแปลงนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สังคมไทยจะต้องทำความเข้าใจ และต้องสร้างองค์ความรู้ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะมีฐานความรู้เพียงพอ สำหรับการช่วยกันกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ บรรดาผู้ที่เข้ามาสู่การเมืองในระดับท้องถิ่น ซึ่งปรากฏตัวในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดว่า มีสัดส่วนของนัก

ธุรกิจ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท้องถิ่นเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ แตกต่างจากเดิมที่ยังมีส่วนของชาวบ้านธรรมดาแทรกอยู่ ซึ่งการเลือกตั้งมีชาวบ้านธรรมดาเข้ามาเลือกตั้งน้อยลงมาก ยกเว้นองค์การบริหารส่วนตำบลที่ใกล้เคียงจริงๆ ซึ่งเหลืออยู่ไม่มากนัก แต่เท่าที่สังเกตเห็นในเวลานี้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายด้าน

ทางด้านเศรษฐกิจ การเคลื่อนตัวเองเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นของนักธุรกิจและผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจนั้น ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่าง "เมือง" กับ "ชนบท" ที่เชื่อมโยงกันใกล้ชิดขึ้น (การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบท ที่เคยใช้กรอบความคิดซึ่งแยกภาคการผลิตสมัยใหม่ กับภาคการผลิตแบบจารีตออกจากกัน หรือแยกให้เห็นความแตกต่างที่เด่นชัดระหว่าง "เมือง" กับ "ชนบท" จะไม่สามารถใช้ได้อีกต่อไป)

"ตัวแทนของชาวบ้าน" ที่เข้าสู่การเมืองท้องถิ่น เป็นผู้ที่เชื่อมต่อระหว่างภาคการผลิตสมัยใหม่กับกลุ่มคนหลากหลายในพื้นที่ ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการแรงงาน การจัดการกระบวนการ การผลิต การนำผลผลิตออกสู่ตลาด เป็นต้นว่า ทางด้านแรงงาน ก็อาจจะเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างที่สามารถดึงเอาแรงงานในหมู่บ้านตนเอง และหมู่บ้านใกล้เคียงเข้าสู่เครือข่ายการผลิตของตนเอง

ทางด้านเกษตรกร ก็จะเป็นผู้รับซื้อสินค้าเกษตรซึ่งไม่ใช่ผลผลิตที่ชาวบ้านตัดสินใจลงทุนปลูกเองอีกต่อไป แต่จะเป็นผู้จัดการให้เกิดการผลิตพืชผักผลไม้ตามที่บริษัทและตลาดต้องการ ซึ่งหมายความว่าตัวแทนของการผลิตแบบใหม่ในตลาดความสามารถในการเชื่อมต่อภาคการผลิตแบบใหม่ ให้เข้าไปสู่วิถีชีวิตชาวบ้านได้นี้ เป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขสำคัญ ที่ทำให้แต่ละคนมีเครือข่ายกว้างขวาง และสามารถระดมคะแนนเสียงมาสนับสนุนให้ตนเองผ่านการเลือกตั้งท้องถิ่นได้

ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ หากแต่เป็นเพราะมีความเปลี่ยนแปลงในชนบท ที่การทำงานนอกภาคการเกษตร ได้กลายเป็นเรื่องถาวรของคนส่วนใหญ่ในชนบทไทยไปแล้ว จากเดิมที่เป็นการอพยพไปขายแรงงานหลังฤดูทำนา เปลี่ยนมาสู่การออกไปทำงานนอกภาคเกษตรอย่างเต็มตัวและถาวร ซึ่งทำให้ชาวบ้านสร้างสายสัมพันธ์ กับผู้นำเครือข่ายของตนอย่างเหนียวแน่น จนเป็นแรงผลักดันให้ผู้นำเครือข่ายเข้าสู่การเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้ผู้นำเครือข่ายสามารถดึงทรัพยากรของรัฐ และทุนเข้ามาสู่เครือข่ายได้มาก และสะดวกยิ่งขึ้น

ทางด้านการเมือง ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนตัวและเปลี่ยนกลุ่มผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่ลึกซึ้ง การเลือกตั้งอบต.ที่ผ่านมาเป็นกระบวนการเติบโตของกลุ่มทุนท้องถิ่น ที่เชื่อมต่อกับภาคการผลิตสมัยใหม่ ที่ทะเลาะพาดานของการเลือกตั้งแบบเดิมคนกลุ่มใหม่ที่ขึ้นมามีอำนาจในท้องถิ่นนี้ จะกลายเป็น "นักการเมืองระดับเล็ก" ที่จะต้องเชื่อมต่อการเมืองระดับประเทศ และ

จะกลายเป็นกลไกทางการเมืองที่สำคัญยิ่งในการเลือกตั้งระดับประเทศ ความเป็นอิสระ โดยสัมพัทธ์ จากการเมืองระดับประเทศ จะถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมือง ระดับประเทศจะจัดสรร หรือแบ่งโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรมาให้มากหรือน้อยการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำในชนบทนี้ แยกไม่ออกจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เพราะคนกลุ่มใหม่ที่ขึ้นมามีอำนาจในท้องถิ่น ก็คือผู้ที่เป็นแรงผลักดันความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น ตลอดมาส่วนความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมนั้น ปรากฏเด่นชัดว่า โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชนบทเปลี่ยนไปมาก กล่าวได้ว่ามีการเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมในชนบทอย่างลึกซึ้งและไพศาล บรรดาผู้นำตามประเพณีถูกลดบทบาทลงไปเรื่อยๆ จนแทบจะหมดพลังในการสร้างเครือข่ายสายใยทางสังคมแบบเดิม ผู้นำแบบใหม่ได้ประยุกต์ใช้ระบบอุปถัมภ์เชิงพาณิชย์เป็นแกนกลางในการชักจูงสายสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งระบบอุปถัมภ์แบบใหม่ที่มีรากฐานทางด้านความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์นี้ ก็คงต้องแปรรูปและเปลี่ยนคุณภาพไปอีกในอนาคต

ขณะเดียวกัน ครอบครัวในชนบทที่เคยเป็นหน่วยการผลิต ได้เปลี่ยนมาสู่การเป็นหน่วยบริโภคเท่านั้น เขาชนถูกผลักดันเข้าสู่ "โรงงานสร้างความเป็นเด็กตลอดกาล" อันได้แก่ระบบการศึกษา ได้ก่อให้เกิดปัญหาเด็กวัยรุ่นนทวเมืองที่ชายขอบของเมืองความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้เกิดขึ้นในชนบทไทย และทำให้ความรู้เกี่ยวกับชนบทไทยต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราไม่สามารถจินตนาการถึงชุมชนชนบทแบบเดิมได้อีกแล้ว หากเราไม่ช่วยกันสร้างความรู้เพื่อเข้าใจความเปลี่ยนแปลงนี้ให้ดี นโยบายสาธารณะต่างๆ ก็จะพลาดเป้า และขณะเดียวกัน ความไม่รู้นี้จะทำให้สังคมเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงแบบมืดบอด แม้ว่าสังคมไทยได้พยายามสร้างความรู้ในความเปลี่ยนแปลงนี้บ้างแล้ว (<http://www.oknation.net>)

ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองไทย

“ระบบอุปถัมภ์” และ “ระบบเครือญาติ” เป็นคำที่สังคมไทย และคนไทยได้ยิน ได้รับรู้และรับทราบมาโดยตลอด บางคนได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์ตรง บางคนเพียงแต่รับรู้จากบุคคลอื่น แต่อย่างไรก็ตาม พอสรุปได้ว่ามีสิ่งเหล่านี้อยู่ในสังคมไทยมาจนถึงทุกวันนี้จากงานเสวนา “บูรณาการงานวิจัย เรื่อง นักการเมืองท้องถิ่น” ซึ่งจัดโดยสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2552 โดยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนการศึกษาเกี่ยวกับนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ ทำให้เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ ซึ่งผ่านการศึกษาวิเคราะห์ในระดับหนึ่งจากเครือข่ายนักวิชาการในแต่ละจังหวัดจากข้อมูลที่เครือข่ายนักวิชาการนำเสนอ ทำให้มีข้อสรุปเบื้องต้นว่าในการเมืองไทยมีระบบอุปถัมภ์ที่ส่งผลกระทบต่อการเลือกตั้งอย่างมาก ระบบเครือญาตินั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบอุปถัมภ์ ในขณะที่ระบบอุปถัมภ์ก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบเครือญาติ ทั้งสองระบบนี้สัมพันธ์ใกล้ชิด

อย่างที่แยกออกจากกันได้ยากทั้งระบบอุปถัมภ์และระบบเครือญาติได้ฝังรากลึกและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาตลอดช่วงเวลา 77 ปี และเมื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงระบบอุปถัมภ์ในสังคมการเมืองไทย ขอนำเสนอข้อสรุปเป็น 4 ประการ ดังนี้

1 ระบบอุปถัมภ์ทำให้ “ทายาททางการเมือง” ได้รับความช่วยเหลือในการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลให้อำนาจทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ถูกผูกขาดอยู่เพียงไม่กี่กลุ่มการเมืองหรือตระกูลเท่านั้น

2 ทายาททางการเมืองมี 2 ประเภท คือ ทายาทซึ่งเป็นบุคคลที่สืบเชื้อสายเดียวกัน และทายาทซึ่งเป็นบุคคลอื่นนอกเหนือจากสืบเชื้อสายเดียวกัน ซึ่งทายาททั้งสองประเภทดังกล่าวมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดทั้งในส่วนตัวและในหน้าที่การงานในฐานะเป็น “ผู้แทน” ของประชาชน

3 การพิจารณาตัดสินใจเลือก “ผู้แทน” ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นหลัก โดยที่ส่วนใหญ่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะรับบทเป็นผู้รับการอุปถัมภ์มากกว่า ส่วนผู้แทนเป็นได้ทั้งผู้อุปถัมภ์และบางครั้งเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ด้วย โดยที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีการตอบแทนผู้อุปถัมภ์โดยการลงคะแนนเสียงให้ อีกทั้งยังชักชวนแนะนำผู้ใกล้ชิดให้ลงคะแนนให้ด้วย เนื่องจากผู้เลือกตั้งส่วนใหญ่ให้คุณค่ากับความซื่อสัตย์หรือบุญคุณของผู้อุปถัมภ์ทั้งนี้ รูปแบบการอุปถัมภ์มีหลากหลาย ถูกพัฒนาและปรับรูปแบบให้มีประสิทธิภาพในแต่ละยุคแต่ละสมัย อาจเป็นการอุปถัมภ์โดยตรงหรือโดยอ้อม เป็นการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด หรือแม้แต่การจัดทำนโยบายเพื่อประโยชน์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ตาม ส่วนทรัพย์สินที่ใช้ในเครือข่ายระบบอุปถัมภ์นั้น อาจเป็นของผู้อุปถัมภ์และกลุ่มผู้สนับสนุนผู้อุปถัมภ์ หรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่ถูกนำมาใช้ในในระบบอุปถัมภ์ได้หากผู้อุปถัมภ์ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้แทน และมีเสียงข้างมากได้ร่วมเป็นรัฐบาล

4 การพิจารณาตัดสินใจเลือก “ผู้แทน” ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส่วนใหญ่พิจารณาจากบทบาทอำนาจหน้าที่ที่ควรจะเป็นตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนดน้อยมาก กล่าวคือ แทนที่จะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีคุณสมบัติและความรู้ความสามารถในการทำหน้าที่พิจารณาออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในสังคม หรือทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจรัฐอื่นด้วย กลับเลือกโดยพิจารณาจากผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นการเฉพาะหน้าหรือชั่วคราว ภายใต้อำนาจสัมพันธ์ที่มีต่อกันมาอย่างยาวนาน การเลือกตั้งและผู้แทนยังขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง หรือขาดความตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว อย่างไม่รู้ตัว ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเลือกโดยพิจารณา

จากนโยบายของพรรคการเมือง แต่ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะนโยบายที่มีลักษณะเป็นนโยบายประชา
นิยมมากกว่าลักษณะอื่นๆจากบทสรุป 4 ประการดังกล่าวข้างต้น

ระบบอุปถัมภ์ ที่อยู่คู่กับสังคมไทยอย่างยาวนาน และเราต้องช่วยกันรณรงค์ให้สังคม
วงกว้าง ปฏิเสธและไม่ยอมรับให้เกิดการอุปถัมภ์ในแวดวงการเมืองอีกต่อไป โดยอาจเริ่มจากจุด
เล็กๆ จากตัวเราครอบครัวและชุมชนของเรา เพื่อขยายไปทั่วประเทศในเรื่องระดับชาติทำให้การ
เลือกตั้งเป็นการเลือกผู้แทนเพื่อให้ทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและควบคุมตรวจสอบการใช้
อำนาจรัฐ มิใช่การเลือกผู้อุปถัมภ์และหรือทายาททางการเมืองของผู้ใด หากทำได้ถึงจุดนี้
ประชาชนจะได้รับรางวัลคือเป็นผู้ที่มีอำนาจอย่างแท้จริง อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการ
ปกครองในระบอบประชาธิปไตย (จดหมายข่าว สถาบันพระปกเกล้า เดือน มิถุนายน 2552 ปีหมา
ดูปกาบึง) (<http://www.kpi.ac.th>)

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2552 : 68-71) เขียนถึงการซื้อสิทธิขายเสียง “ความสัมพันธ์เชิง
อุปถัมภ์ ตั้งอยู่บนการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน หากต้องการจะบรรเทาการซื้อสิทธิขาย
เสียงด้วยเงิน ควรแก้ไขที่ต้นตอของปัญหา คือการกระจายทรัพยากรธรรมชาติมิใช่หรือ”

เป็นข้อสรุปของการเมืองไทย ว่าการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้
ประชาธิปไตยไม่พัฒนา การศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับกระบวนการซื้อสิทธิขายเสียง
กระบวนการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้ง เครือข่ายความสัมพันธ์ทางการเมืองในชีวิต
ของประชาชนยังไม่มีผู้นำ ฉะนั้นเราจึงพูดถึงการซื้อสิทธิ ขายเสียง โดยขาดข้อเท็จจริงที่มาจาก
การศึกษาอย่างเป็นระบบ การซื้อสิทธิขายเสียงที่กลับเป็นประเด็นหลักในการร่างรัฐธรรมนูญ
2540 และ 2550 ยังไม่พูดถึงความพยายามจะออกกฎหมายเลือกตั้งและสร้างองค์กรที่จะคอย
ควบคุมการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมซึ่งมีอีกนับไม่ถ้วน พรบ. และ ระเบียบขององค์กรต่างๆ

เมื่อปราศจากข้อเท็จจริง มโนภาพของการซื้อสิทธิขายเสียงจึงถูกนำมาเอามา
เปรียบเทียบกับ การซื้อสินค้าและการบริการทั่วไป อันไหนให้กำไรสูงสุดก็ขายโดยไม่ต้องคำนึงถึง
ปุมหลังของชีวิตและกระบวนการตัดสินใจต่างๆที่ชีวิตจริงของทุกคนจะขายหรือซื้ออะไรก็ตามย่อม
มีปุมหลังของชีวิตและกระบวนการตัดสินใจที่สลับซับซ้อนทั้งสิ้น ภัยของการซื้อสิทธิขายเสียงต่อ
ระบบประชาธิปไตย เงินทำให้ประชาชนระงับการใช้วิจารณญาณอิสระของตนเองที่จะเลือก
ตำแหน่งสาธารณะการใช้วิจารณญาณอิสระเป็นเงื่อนไขสำคัญในระบอบประชาธิปไตยการ
พิจารณาว่าจะขายเสียงแก่เบอร์ไหนถึงจะได้กำไรสูงสุดก็ต้องนับเป็นการใช้วิจารณญาณอิสระ
อย่างหนึ่งเหมือนกัน ฉะนั้นโดยอุดมคติแล้วการใช้วิจารณญาณอิสระก็ควรใช้เพื่อมุ่งต่อประโยชน์
ส่วนรวมไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวมีนักวิชาการมีมติลงความเห็นว่า การซื้อสิทธิขายเสียงมีสาเหตุ
มาจากความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ปรากฏอย่างหนาแน่นในชนบท

ดร. เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2552 : 144-145) เขียนถึง “การแก้ปัญหาประชาธิปไตย ต้องเริ่มต้นที่ท้องถิ่น” การอภิวัฒน์ท้องถิ่นก่อนเพื่อความมุ่งหมายจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประชาธิปไตยในระดับประเทศจะทำให้กลายเป็นที่ยอมรับของประชาชนทุกชั้นทุกระดับและทุก ภาคส่วนของประเทศไทยอย่างแท้จริง เมื่อผู้น้อยผู้ยากจนผู้พึ่งพิงตนเองไม่ได้ ได้สลัดตนเองออก จากระบบอุปถัมภ์กลายเป็นพลเมือง ผู้ซึ่งร่วมกันแก้ปัญหาของตนเองและปัญหาของชุมชนได้ พวกเขา ก็จะกลายเป็นผู้มีฐานะทางการเมือง ไม่ต้องไปกว่ำชนชั้นกลางและคนในเมืองและหลัก ที่ว่าประชาธิปไตยคือเสียงข้างมากก็จะเป็นที่ยอมรับจากชั้นกลางและคนในเมืองด้วยส่วนทหาร หรืออภิสิทธิชน หรือพลังนอกรัฐธรรมนูญอื่นใดต้องยอมรับความคิดเห็นและความต้องการของ ประชาชนส่วนใหญ่มากขึ้นตามลำดับแน่นอน

เมื่อประชาธิปไตยเปลี่ยนจากเวทีระบบอุปถัมภ์ในการใช้เงินของนักการเมืองกลับ กลายมาเป็นสนามฝึกซ้อมให้ประชาชนทุกระดับ โดยเฉพาะระดับท้องถิ่น ได้มีความรับผิดชอบและ ผูกพันต่อบ้านเมืองเข้าร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาบ้านเมืองเสมือนหนึ่งบ้านเมืองเป็นครอบครัวของ ตนเอง ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง 2 นครา เมืองกับชนบทจะลดหรือหมดไป และ ประชาธิปไตยของเราก็จะมีความชอบธรรมกลายเป็นสถาบันที่พึ่งได้ ข้อเสนอที่ให้แก้ปัญหาของ ประชาธิปไตยที่ระดับชาติด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ระดับท้องถิ่นก่อน ไม่ใช่ข้อเสนอที่ใหม่ ในสมัย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่าการสร้างประชาธิปไตยในสยามนั้นควร สร้างที่ระดับท้องถิ่นก่อน

ในพระราชบันทึกเรื่องประชาธิปไตยในสยามพระปกเกล้าทรงมีพระราชดำริว่า “ถ้า เราจะต้องมีรัฐสภาเราต้องสอนประชาชนว่าจะออกเสียงอย่างไรและเลือกผู้แทนที่มีจิตใจฝักใฝ่กับ ผลประโยชน์ของพวกเขาอย่างแท้จริงอย่างไร” และทรงเน้นเพิ่มเติม “ในขั้นต่อไปเพื่อจะได้เรียนรู้ ประชาธิปไตย เราต้องจัดตั้งเทศบาลขึ้นมา การทำเช่นนี้เป็นวิธีการสอนประชาธิปไตยให้ประชาชนรู้จัก การลงคะแนนเสียงดีกว่าแน่นอน ถ้าเราเริ่มให้ประชาชนรู้จักควบคุมกิจการท้องถิ่นก่อนที่จะ ควบคุมกิจการของรัฐผ่านรัฐสภา”

พรพิมล ไชยอนุวัตร (หนังสือพิมพ์ มติชนรายวัน วันที่ 20 มกราคม 2553) วัฒนธรรม การกิน “ขนมจีน” กับการเลือกตั้งเมืองคอน ขนมจีน เป็นอาหารคาวที่ขึ้นชื่อของจังหวัด นครศรีธรรมราช ขนมจีนมักถูกใช้เป็นการจัดเลี้ยงได้ทุกโอกาส ทุกสถานที่ การกินขนมจีน เรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมไปเกี่ยวข้องกับการเมือง การเลือกตั้ง โดยเฉพาะกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

วิฑูรย์ หัสภาคส์ (หนังสือพิมพ์ มติชนรายวัน วันที่ 20 มกราคม 2553) อดีตผู้สมัคร สมาชิกสภาเทศบาล กล่าวว่า ขนมจีนมักนิยมนำมาเลี้ยง เมื่อมีกิจกรรมร่วมกัน เป็นการแสดงออก บ่งบอกให้รู้ว่า การร่วมกิจกรรมนี้ เราจะเดินไปในทิศทางเดียวกัน ดั่งเส้นขนมจีน ที่มีความเชื่อว่า

ตัวเส้นสามารถต่อความสัมพันธ์ให้ยืดยาวได้ และการนำขนมเงินมาเลี้ยงก่อนหรือหลังการเลือกตั้ง เพราะต้องการขอบคุณและขนมเงินราคาไม่แพง จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดคะแนนเสียง เหมือนประกาศให้รู้ว่า กินขนมเงินของใครก็ควรที่จะเลือกผู้สมัครผู้นั้น ปัจจุบันการเลี้ยงขนมเงินเปลี่ยนไป โดยการจ้างแม่ค้าเจ้าประจำของหมู่บ้าน หรือชุมชน ทำเลี้ยงให้เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายเลือกตั้ง เพราะไม่มีหลักฐานบ่งชี้ ไม่สามารถจับได้ และเห็นว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถจับได้

สุรัชย์ ด่านวัฒนานุสรณ์ (หนังสือพิมพ์ มติชนรายวัน วันที่ 20 มกราคม 2553) อดีตผู้สมัครนายก อบจ. นครศรีธรรมราช กล่าวว่า การจัดเลี้ยงน่าจะเลิกได้แล้วควรใช้ความรู้ความสามารถ ใครเก่งก็เข้าไปบริหาร แต่จะไปว่าชาวบ้านก็ไม่ได้ ควรให้ผู้สมัครและทีมงานมีจิตสำนึกมากกว่าการจัดเลี้ยง ไม่ถูกกฎหมายและบอกให้ชาวบ้านรู้ว่า การจัดเลี้ยงจะทำให้ผู้สมัครและผู้ร่วมกินมีความผิดด้วย ตัวอย่างก็เห็นกันอยู่แล้ว เรื่องราวยังคาราคาซังอยู่ในศาล ตั้งแต่สมัยการเลือกตั้ง อบจ. ครั้งที่แล้วยังไม่เสร็จ เลือกตั้งครั้งนี้ก็ไม่ควรมี ต้องตัดการจัดเลี้ยงออกไป คนที่ลงสมัครก็ต้องเปลี่ยนทั้งปัญญาและความคิดด้วย

ไพฑูรย์ อินทศิลา (หนังสือพิมพ์ มติชนรายวัน วันที่ 20 มกราคม 2553) ประธานชมรมนักข่าวนครศรีธรรมราช กล่าวว่า ไม่เฉพาะเรื่องการกินขนมเงินเท่านั้น หาก กกต. มีน้ำยาจริง ก็ควรจะผิดได้ในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครที่กำหนดไว้ 6 ล้านบาท วันนี้การกินขนมเงินถือเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับห้วคะแนน ส่วนมากจะกินในวันเลือกตั้งเลย เพราะเป็นการขอบคุณผู้ลงคะแนน หรือหลังเลือกตั้ง แต่จะจ่ายเงินพร้อมกินขนมเงินด้วยหรือไม่ กกต. เท่านั้นที่จะตรวจสอบได้ เพราะทุจริตหลายร้อยล้านยังจับได้ กับการทุจริตนี้ เชื่อว่า กกต. รู้

ไมตรี จันทรา (หนังสือพิมพ์ มติชนรายวัน วันที่ 20 มกราคม 2553) ประธาน กกต. จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่าทุกครั้งที่ได้รับแจ้งเบาะแส การจัดเลี้ยง จะส่งคนลงไปตรวจสอบทันทีแต่ไม่สามารถจับได้เพราะเป็นเพียงคำบอกเล่าไม่สามารถตรวจสอบได้ “หลายครั้งที่โดนต่อว่า ฉันทำเลี้ยงเพื่อนฝูงผิดด้วยหรือ คนนั้นจ่ายเงินค่าขนมเงินให้ฉันผิดด้วยหรือ เพราะปรกติก็มีการเลี้ยงคนมากินขนมเงินอยู่แล้ว กินขนมเงินในหมู่บ้าน ชามละ 5-10 บาท แต่ละร้านนั่งได้เต็มร้านไม่ได้ 20 คน แต่ผมฝากบอกห้วคะแนนให้ระวังตัวไว้ให้ดี จับได้ครั้งนี้ กกต. เอาจริงสาวให้ถึงผู้สมัครทันที” จึงฝากบอกให้ผู้มีหน้าที่ดูแลให้จัดการอย่างจริงจัง อย่างนำวัฒนธรรมการกินขนมเงินมาเกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะจะทำให้สิ่งที่ดีงามมัวหมอง

ระบบอุปถัมภ์กับอิทธิพลที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นอย่างไร

คำถามที่ว่า “ระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลมากน้อยเพียงใดต่อกระบวนการบริหารจัดการของการบริหารราชการในระดับท้องถิ่น มีแนวทางใดบ้างที่จะลดและป้องกันไม่ให้เกิดระบบอุปถัมภ์ในการบริหารจัดการ” ผู้เขียนวิเคราะห์และนำเสนอกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ดังนี้

เมื่อวิเคราะห์โดยละเอียดแล้วจะเห็นว่าระบบอุปถัมภ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่เลวร้ายไปในทุกมิติ ขึ้นอยู่กับว่าจะมองในมิติไหนเท่านั้นเอง หากมองในมิติของมนุษย์สัมพันธ์เป็นสิ่งที่ดีเป็นการแสดงถึงความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารีอันเป็นลักษณะของคนไทยอยู่แล้ว ถ้าจะทำให้ระบบนี้หายไปจากสังคมไทยเห็นทีจะยากลำบากมาก แต่ถ้าใช้ในการทำงานมักจะเสียหายเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการจะใช้จะต้องพิจารณาให้ดีถึงผลกระทบในภาพรวม (holistic) โดยให้มองในลักษณะดังกล่าวนี้เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงความจำเป็น ความสำคัญ ตามความเห็นของผู้วิเคราะห์เห็นว่าต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ แต่เมื่อพิจารณาในบริบทของการบริหารจัดการท้องถิ่นย่อมไม่เกิดผลดีอย่างแน่นอน แต่ต้องไม่ลืมมองในมิติอื่นๆ ด้วย เนื่องจากระบบอุปถัมภ์มีที่มาที่ยาวนานคู่กับคนไทยหรือสังคมไทย

ระบบอุปถัมภ์ "เป็นระบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีอำนาจทรัพย์สินสมบัติหรือบารมี" กับ "ผู้รับอุปถัมภ์" ที่ต้องพึ่งพา "ผู้อุปถัมภ์" ที่อยู่เหนือกว่าและสามารถบันดาลสิ่งของที่ตนต้องการได้ เป็นการเสนอสนองต่อกันที่อยู่บนพื้นฐานของข้อกำหนดทางศีลธรรม (Moral basis) ระบบอุปถัมภ์ได้รับการพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของโครงสร้างสังคมไทยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การอุปถัมภ์กันระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่า เจ้านายกับลูกน้อง เจ้าพ่อกับมือปืน หัวคะแนนกับการเลือกตั้ง และการซื้อเสียง ข้าราชการกับนักการเมืองและนักธุรกิจการคอร์รัปชัน เป็นต้น ระบบอุปถัมภ์เป็นปรากฏที่เป็นรูปธรรมอย่างแพร่หลายในสังคมไทยอย่างเป็นระบบ ที่เติบโตอย่างฝังรากลึกในสังคมไทยจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อสิ้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ทรงเลือกระบบกฎหมายยุโรป มิใช่ระบบกฎหมายอังกฤษ-อเมริกา อย่างที่กรมหลวงราชบุรีฯ ซึ่งศาลยุติธรรมยกย่องว่าเป็นบิดากฎหมายไทยพยายามผลักดัน เหตุที่สิ้นเกล้ารัชกาลที่ 5 ต้องทรงเลือกระบบกฎหมายที่ตะวันตกยอมรับก็เพื่อแลกกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต อันเป็นการเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทยให้เริ่มคุ้นเคยกับระบบกฎหมาย มีวินัยมากขึ้น

ในระยะแรก การเปลี่ยนมาใช้ระบบนิติรัฐโดยสังคมไทยไม่มีความรู้ความเข้าใจมาก่อน ก็เปรียบเสมือนกับการที่จับเด็กท้องไร่ท้องนามาใส่สูท ซึ่งยังความแปลกแยกแก่ประชาชนชาวไทยทั่วไปอย่างมาก เพราะเราเคยชินกับระบบลูกน้อง-เจ้านาย พรรคพวกเพื่อนฝูงมากกว่า ดังนั้นการใช้กฎหมายก็เป็นการใช้เพื่อเอื้ออำนาจ หรือใช้ให้รับกับระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่เดิมในสังคมไทยนั่นเอง เมื่อระบบอุปถัมภ์ยังคงทรงอิทธิพลในบ้านเราอยู่มาก ดังนั้นปรากฏการณ์ของเจ้า

พ่อ การซื้อเสียงของ ส.ส. ส.ว. จึงเป็นเหตุการณ์ซึ่งมิใช่เกิดขึ้น โดยบังเอิญ หากแต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากลักษณะสังคมไทยที่ยังคงคุ้นเคยและชื่นชมไม่หายกับ ระบบอุปถัมภ์ ระบบอำนาจนิยม แม้จะมีกฎหมายดีเพียงใด แต่ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง ลูกน้องเจ้านาย ก็คงมีอิทธิพลเหนือ “หลักการ” ของกฎหมาย รู้จักคนใหญ่คนโตแล้วจะมีความก้าวหน้าในชีวิตราชการ จะเป็นใหญ่เป็นโตในสังคมไม่มีคนรังแก ยังเป็นความจริงยิ่งกว่าคนที่เคารพกฎหมาย ไม่ว่าในระดับชาติจะเลือกระบบนิติรัฐกี่ครั้งแล้วก็ตาม แต่นิสัยคนไทยก็ยังต้องการความอบอุ่นจากระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง ระบบลูกน้องเจ้านายอยู่ดี

ดังจะเห็นได้จากความสัมพันธ์ของนักการเมือง ข้าราชการและพ่อค้าในทุกระดับ เรามีแต่โรงเรียนและวิทยาลัยด้านความมั่นคงที่อบรมข้าราชการระดับสูงและพ่อค้าที่ร่ำรวยให้รู้จักกัน เพื่อเสริมสร้างความยิ่งใหญ่ซึ่งกันและกัน รู้จักกันในส่วนตัวจะได้ประสานงานกันสะดวกขึ้น เพราะว่าถ้าไม่รู้จักกันแล้วไม่ได้รับความสะดวก แสดงว่าแม้แต่พ่อค้าและข้าราชการก็ยัง ไม่ยอมรับวิถีกฎหมายเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต มุ่งแต่ใช้ระบบพรรคพวกเพื่อสะดวกแก่การปฏิบัติราชการ และการดำเนินธุรกิจ ไม่ว่าในระบบชาติจะเลือกระบบนิติรัฐกี่ครั้งแล้วก็ตาม เราก็ยังมีใ้อบรมบ่มนิสัยให้คนมีระเบียบวินัย ให้ชื่นชมคนที่เคารพกฎหมาย ให้ชื่นชมคนที่เข้าแถวและทำความดี เรายังชื่นชมกับความร่ำรวยที่หาแหล่งที่มามิได้ ชื่นชมกับคนที่ฝ่าฝืนกฎหมายแต่รอดพ้นไปจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ชื่นชมกับผู้กว้างขวาง ชื่นชมกับบารมีของผู้มีอำนาจต่างๆ ต้องยอมรับว่าสังคมนิติรัฐ อาจเป็นสังคมที่แห้งแล้ง จืดชืดไม่มีรสชาติ ชอบก็ช่วยกันไม่ได้ เกลียดก็อวดอำนาจบาตรใหญ่หรือแกล้งเขาไม่ได้ เพราะทุกอย่างต้องเป็นไปตามกฎหมาย มีผู้ได้แย้งคัดค้าน ถูกตรวจสอบให้โปร่งใสอยู่ตลอดเวลา ผู้ได้แย้งคนแรกๆ อาจเสียเวลา ถูกแกล้งสารพัด แต่ในที่สุดผลดีจะปรากฏแก่สาธารณชนทั่วไป คนไทยมักจะคิดว่า “อย่าหาหาใส่หัว” ไม่ชื่นชมกับคนพิทักษ์รักษาสีทิวของตนเอง ไม่ชื่นชมกับคนที่เข้าไปช่วยพิทักษ์รักษาสีทิวของผู้อื่น ไม่ชื่นชมกับวิชาชีพทนายความ คนเหล่านี้มักถูกตรวจตราหน้าว่า “เป็นคนหัวหมอ” คือรู้ดี ไม่เชื่อผู้หลักผู้ใหญ่ ไม่มีกาลเทศะ แต่การทวงสิทธิ การพิทักษ์รักษาสีทิวของตนเป็นรากฐานหรือเป็นชีวิตจิตใจของระบบนิติรัฐ เป็นรากฐานในการปฏิรูปการเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยแท้ ที่มีคนโจมตีระบบการศึกษาของไทยว่าสอนให้คนท่องจำ คิดไม่เป็น ก็มีใช่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยบังเอิญ แต่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาจากสังคมอุปถัมภ์ที่สอนให้คนเคารพผู้หลัก ผู้ใหญ่ สอนให้รู้จักกาลเทศะ สอนให้คนยำเกรงต่อบารมีของผู้มีอำนาจเหนือกว่า

ดังนั้นการเกิดขึ้นเอง “เจ้าพ่อ” ในวงการต่อไป ส่วนหนึ่งต้องโทษลักษณะสังคมเรายังชื่นชมกับระบบอุปถัมภ์อยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย แต่เมื่อเราเล่นพรรคเล่นพวกจนถึงจุดหนึ่งที่สังคมยอมรับไม่ได้ เกิดความไม่เสมอภาค เกิดการเลือกปฏิบัติโดยทั่วไป การยอมรับ “ระบบนิติรัฐ” ด้วย

ความเต็มใจในครั้งที่สาม คือ การยอมรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อปฏิรูประบบ การเมืองการบริหารจึงเกิดขึ้น ความชื่นชมของสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไปกับปรากฏการณ์ หลังใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รวมถึงการให้การต้อนรับนโยบายปราบปรามผู้มี อิทธิพลของนายทักษิณอย่างอบอุ่น นั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนทั่วไป “เบื่อ” ระบบพรรคพวกที่ทุกอย่างมีแต่การ “ชูเอี้ย” เล่นพรรคเล่นพวก มีการเลือกปฏิบัติ หลักการของ กฎหมายถูกทำลายโดยสิ้นเชิง คนเคารพกฎหมายมิได้รับการชื่นชมและไม่เคยประสบความสำเร็จ ในชีวิต คนกระทำผิดกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการค้ายาเสพติด ตั๋งบ่อน มีช่อง กลับเป็นคนที่มีฐานะ และมีหน้ามีตาในสังคม ในบรรดาศาสตร์ทุกแขนง “วิชานิติศาสตร์” นั้นเป็นวิชาที่วิวัฒนาการมา จากวัฒนธรรมตะวันตกแท้ๆ การใช้กฎหมายจะประสบความสำเร็จได้นั้น เราต้องมีวิญญาณของ วิชานิติศาสตร์ด้วย โดยทุกคนไม่ว่าจะเป็นประชาชนทั่วไป ข้าราชการ นักการเมือง นักธุรกิจ ฯลฯ ต้องรู้จักวางแผนสิทธิของตน รักการแสดงออก ไม่ว่าความเห็นนั้นจะถูกผิด แล้วโต้แย้งกันเมื่อ เห็นสิ่งที่ไม่ชอบมาพากล ไม่กล่าวหาคนง่ายๆ ว่า “เป็นคนหัวหมอ” เมื่อองค์กรผู้มีอำนาจชี้ขาดแล้ว ก็ต้องยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ไม่ใช่กำลังเข้าห้ำหั่นกัน ทำสังคมให้เป็นสังคมที่ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ เรียกว่าสังคมที่ “คนไม่ต้องกลัวคน” ซึ่งถือเป็นแก่นแท้ของสังคมตามหลัก สิทธิมนุษยชนของมวลมนุษยย์ทั่วโลก เมื่อนั้นถือว่าคนไทยแต่ละคน (Individual) โดยทั่วไปมี วิญญาณของวิชานิติศาสตร์ในหัวใจ และคนไทยได้เลือกระบบนิติรัฐแล้ว

(<http://priwinsonpublicad.blogspot.com>)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลักการสำคัญในการจัดระเบียบ การปกครองในประเทศ ตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย ประการหนึ่ง ได้แก่ “การกระจายอำนาจการ ปกครอง” รัฐบาลทุกประเทศต้องจัดให้มีการปกครองตนเองของราษฎรในท้องถิ่นต่างๆขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ การปกครองเป็นสถาบันการเมืองระดับพื้นฐานที่จะฝึกฝนให้พลเมืองเกิดความรู้สึกเข้าใจ ในกลไกและกระบวนการ การเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และเพื่อให้มีหน่วยงาน การปกครองท้องถิ่น ที่สามารถแบ่งเบาภาระรัฐบาลกลางและสามารถตอบสนองตามความต้องการ ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

การที่รัฐบาลกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเอง ก็เพื่อจะทำให้หน่วยการ ปกครองท้องถิ่น สามารถจัดทำบริการสาธารณะ สนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตรงกับ ความต้องการและทันต่อเหตุการณ์ มากกว่าการจัดให้บริการประชาชนในท้องถิ่น โดยหน่วย

การปกครองส่วนกลาง เพราะแต่ละท้องถิ่นอาจมีความต้องการที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรและสภาพแวดล้อมอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของท้องถิ่น กล่าวคือ แต่ละท้องถิ่นอาจมีความแตกต่างกันทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีนิยม ทางประวัติศาสตร์ ความได้เปรียบเสียเปรียบทางเศรษฐกิจ ตลอดจนขั้น หรืออัตราของการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ดังนั้น จึงเกิดความจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการที่จะนำเอาการบริหารของรัฐไปสู่ท้องถิ่น ในลักษณะที่ตรงกับความต้องการของเขาอย่างแท้จริง และเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า การกระจายอำนาจการปกครองและการบริหารด้วยการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรขึ้นในแต่ละท้องถิ่น ย่อมจะสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นได้มากขึ้น (ประหยัด หงษ์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2539 : 103-104)

หากพิจารณาทางด้านการเมืองการปกครองนั้น ถือได้ว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญของ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญของ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันฝึกสอนให้ ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง เกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อ ผลประโยชน์ของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในการเมืองการ ปกครองแบบประชาธิปไตยในที่สุด

3.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

คำว่า “การปกครองท้องถิ่น” (Local Government) นั้น ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้เป็น จำนวนมาก ในที่นี้จะขอนำเอาคำนิยามดังกล่าวมาพิจารณาต่อไป โดยสังเขป เพื่อบ่งบอกถึง ลักษณะสำคัญหรือลักษณะที่จำเป็นของการปกครองท้องถิ่น

วิลเลียม วี. ฮอลโลเวย์ (William V. Holley way 1951 : 101-103 อ้างถึงใน ชูวงศ์ ฉายะ บุตร 2539: 11) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่นหมายถึง องค์กรที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากร ตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภา ท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

แฮริส จี. มอนตากู (Haris G. Montagu 1984:574) นิยามคำว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อเลือกผู้ที่มี หน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบ ซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้ โดยปลอดจากการควบคุมของหน่วยงานการบริหารราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค แต่ทั้งนี้ หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยพนาสูงสุดของประเทศ ไม่ได้ กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด (ชูวงศ์ ฉายะบุตร 2539: 12)

ประธาน คณะทศศึกษากร (2534: 11) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ องค์การนี้จัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติเป็นไปตามนโยบายของตนเอง

ประยัด หงษ์ทองคำ นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากระบบการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีโอกาสเรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการปกครองท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง (ประธาน สุวรรณมงคล 2547: 2)

จากคำนิยามของ การปกครองท้องถิ่นดังกล่าว สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง รูปแบบการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นที่รัฐจัดตั้งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างอิสระ ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น โดยประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลอีกทอดหนึ่ง ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

3.2 ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญหลายประการ ดังนี้ (ประธาน สุวรรณมงคล 2547 : 4)

3.2.1 เป็นนิติบุคคล นิติบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอำนาจของกฎหมาย การเป็นนิติบุคคลจึงเป็นการแสดงถึงฐานะทางกฎหมาย สำหรับการปกครองท้องถิ่นถือเป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน โดยมีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายนั้นๆ และสามารถก่อพันธะทางกฎหมายเช่น ทำสัญญา การก่อหนี้ เป็นต้น

3.2.2 มีอำนาจหน้าที่เฉพาะ จะมีการดำเนินกิจการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ให้เป็นหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นการระบุหน้าที่ไว้โดยชัดเจนหรืออาจเป็นการระบุให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถริเริ่มทำกิจการใดๆ ที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศ

3.2.3 มีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง โดยทั่วไป สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น จะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ส่วนผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หรืออาจมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยสภาเป็นผู้เลือกผู้บริหาร หรือคณะบริหารท้องถิ่นก็ได้ ตามที่กฎหมายกำหนด

3.2.4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นเรื่องที่สำคัญ ทั้งนี้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่นการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง

เลือกตั้ง การรับสมัครรับเลือกตั้ง การริเริ่มกฎหมาย การถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น ที่ประพฤติไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งต่อไป การให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหาร หรือคณะผู้บริหาร หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ในท้องถิ่นใดที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็ง จะทำให้การบริหารงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็น ไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมาก และมีความโปร่งใสในการทำงาน ตลอดจน ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างเข้มแข็ง

3.2.5 มีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอ สาระสำคัญประการหนึ่งของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างเพียงพอ เพื่อให้สามารถดำเนินงานในขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนด ความเป็นอิสระในการบริหารงานในที่นี้หมายถึง อำนาจในการตัดสินใจดำเนินการในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย โดยที่รัฐบาลกลางควรมีหน้าที่เพียงสนับสนุน ส่งเสริมและกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่าการควบคุมอย่างใกล้ชิด

3.2.6 มีอำนาจในการจัดหารายได้และใช้จ่ายรายได้โดยอิสระตามสมควร การปกครองท้องถิ่นที่จะบังเกิดผลดีต่อท้องถิ่น โดยส่วนรวม ต้องมีอำนาจในการจัดหารายได้ภายในท้องถิ่น อย่างเพียงพอต่อการบริหารงาน กล่าวคือ มีแหล่งรายได้ที่ท้องถิ่นสามารถจัดเก็บเองได้ที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลกลาง และมีอิสระตามสมควรในการใช้จ่ายเงินรายได้ของท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหา และตอบสนองตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

3.2.7 มีการกำกับ ดูแลจากรัฐ การปกครองท้องถิ่นถือเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของรัฐและจัดตั้งโดยรัฐ มีกฎหมายรองรับ มิใช่องค์กรที่เป็นอิสระเด็ดขาดจากรัฐ ดังนั้น การกำกับดูแล จึงเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นที่จำเป็น เพื่อให้การใช้อำนาจของคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นและประเทศชาติโดยรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การกำกับ ดูแลของรัฐต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ตามเจตารมณ์ของประชาชน

3.3 บทบาทของการปกครองท้องถิ่น

โดยทั่วไปการปกครองท้องถิ่น จะมีบทบาท สำคัญดังนี้ (ปธาน สุวรรณมงคล 2547: 7-8)

3.3.1 บทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาทางการเมือง ในฐานะที่การปกครองท้องถิ่น เป็นสถาบันทางการเมืองหนึ่ง จึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง ตามเจตารมณ์ของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา แนะนำ ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบาย และอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดอย่างมีความรับผิดชอบและโปร่งใส

3.3.2 บทบาทในการจัดให้มีบริการสาธารณะ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ได้รับ

มอบหมายภารกิจจากรัฐบาลกลาง องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการจัดการให้มี และให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนในท้องถิ่น เช่นชุมชนเมืองจะมีความต้องการบริการ สาธารณูปการ ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา การเคหะ การขนส่งมวลชน ในขณะที่ชุมชนชนบท มักมีความ ต้องการเกี่ยวกับ โครงสร้างพื้นฐานด้านถนน แหล่งน้ำ การส่งเสริมอาชีพและรายได้ รวมทั้งการ ให้บริการพื้นฐานที่จำเป็นแก่ประชาชน เช่น การจัดการศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น

3.3.3 บทบาทในการกระตุ้นการพัฒนาท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาท

สำคัญในการระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน และการกระตุ้นชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการ พัฒนาไปในทางที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นร่วมกัน กำหนด โดยเฉพาะการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเป็นผู้สร้างบรรยากาศให้เกิด การลงทุนจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน เช่น การสร้างระบบโครงข่ายถนนที่เชื่อมต่อกับทาง สายหลักในท้องถิ่น มีแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคเพียงพอ มีการพัฒนาฝีมือแรงงานใน ท้องถิ่น ที่จะรองรับการลงทุนจากภายนอกได้ หรือส่งเสริมให้เกิดอาชีพที่ทำได้แก่ประชาชน ในชุมชน รวมทั้งการกระตุ้นให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น

3.3.4 บทบาทในการประสาน ในการปกครองท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น จะเป็นองค์กรสำคัญที่ทำหน้าที่ประสานระหว่างนโยบายของรัฐบาลกลางกับนโยบายของ คณะผู้บริหารที่มาจากสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งท้องถิ่นและประเทศชาติโดยรวม เช่นการนำนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ ของรัฐบาลมาปฏิบัติในท้องถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะผู้บริหาร ท้องถิ่น ที่ต้องการส่งเสริมอาชีพและรายได้ของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

3.3.5 บทบาทในการให้ความคุ้มครอง การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทใน

การให้ความคุ้มครอง ปกป้องสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ในท้องถิ่น ด้วย เช่น การดูแล ตรวจสอบมิให้โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ ปล่อยมลพิษ มลภาวะออกมาเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยของประชากรในชุมชน การให้การดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็ก ศูนย์ สงเคราะห์คนชราและผู้ยากไร้ เป็นต้น

3.4 ภาพรวมของปัญหาการปกครองท้องถิ่นไทย

นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ. ศ. 2475 เป็นต้นมา การปกครองท้องถิ่น ไทย ได้มีการพัฒนาอย่างลุ่มๆ คอนๆ เช่นเดียวกับระบอบประชาธิปไตย ทำให้การปกครอง ท้องถิ่นไทยขาดความเข้มแข็ง ไม่มีประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการท้องถิ่นเท่าที่ควร หากจะ

วิเคราะห์ในภาพรวมของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นไทย สามารถสรุปได้ดังนี้ (ปธาน สุวรรณมงคล 2547 : 50 -54)

3.4.1 ขาดความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง นับเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ที่ประชาชนจะสามารถบริหาร จัดการท้องถิ่นของตนได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น แต่ในกรณีของประเทศไทย นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี 2475 เป็นต้นมา จนถึงปี 2540 ระบบการเมืองไทยในช่วง 50 ปีแรก ตกอยู่ในสภาพล้มลุกคลุกคลาน เพราะมีการรัฐประหารหลายครั้ง ทำให้ระบบการเมืองไทยตกอยู่ภายใต้รัฐบาลทหารหรือรัฐบาลที่มีข้าราชการทหาร-พลเรือน ดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาล

ภายใต้ระบบการเมืองดังกล่าว จะมีการรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง การบริหารไว้ที่ผู้มีอำนาจรัฐในส่วนกลางอย่างมาก ประกอบกับแนวคิดของผู้มีอำนาจทางการเมือง มักเน้นความมั่นคงของรัฐ และความเป็นรัฐเดี่ยว (unitary state) เป็นเหตุให้ผู้มีอำนาจรัฐไม่มีเจตนารมณ์ทางการเมือง (political will) ที่จะส่งเสริมการปกครองตนเองของประชาชนอย่างจริงจัง จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่น ที่ต้องมีการกระจายอำนาจจากศูนย์กลางไปให้ท้องถิ่นต่างๆ ได้มีอิสระในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงเป็นเพียงการทำให้เกิด โครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของประชาธิปไตย แต่สาระสำคัญอันเป็นหัวใจของการ ปกครองท้องถิ่น คือ ความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง มิได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงเท่าใดนัก ดังปรากฏให้เห็นในกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหารงาน การบริหารงานบุคคล การใช้จ่ายเงินรายได้ของท้องถิ่น ที่ส่วนกลางกำหนดขึ้นมาเพื่อให้องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามนั้น เน้นการควบคุมกำกับเป็นสำคัญ

3.4.2 ขาดความชัดเจน และความต่อเนื่องในการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐด้านการปกครองท้องถิ่น เมื่อพิจารณา จากนโยบายของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่การปกครองเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา จะพบว่า จะได้มีการกล่าวถึงการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น ในรูปเทศบาลตั้งแต่รัฐบาลคณะที่สองเรื่อยมา ยกเว้นในช่วงในช่วงของรัฐบาลที่มาจากพรรคประชาธิปัตย์ ที่ไม่ระบุงการกระจายอำนาจหรือการปกครองท้องถิ่นในนโยบายรัฐบาล แต่่นโยบายดังกล่าวเป็นการเขียนไว้กว้างๆ ขาดวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นที่จะกำหนดทิศทางที่ชัดเจน และมีการนำสู่การนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงไม่มีแผนที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การพัฒนาการปกครองท้องถิ่นเป็นไปอย่างลุ่มๆ คอนๆ และนำมาสู่การพัฒนาการปกครองท้องถิ่น

อย่างไร้ทิศทาง ส่งผลให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบการปกครองท้องถิ่นตั้งแต่ เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

3.4.3 ความหลากหลายและความสับสนของรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ก่อนปี 2543 การปกครองท้องถิ่นไทย มี 5 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา) ตั้งแต่ปี 2543 รัฐบาลได้ผ่านกฎหมายเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาล เป็นเทศบาล ตำบล ทำให้ไม่มีสุขาภิบาลอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ความสับสนยังเกิดขึ้น ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด กับ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีพื้นที่ทับซ้อนกัน กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีพื้นที่รับผิดชอบทั้งจังหวัด ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งในจังหวัดเกือบทุกจังหวัดในขณะนี้ มีพื้นที่รับผิดชอบรวมกันแล้วครอบคลุมทั้งจังหวัดเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีความพยายามในการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด กับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดทำหน้าที่ประสานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในจังหวัด แต่บทบาทนี้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยังไม่ได้รับการยอมรับจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นเท่าที่ควร และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีความคลุมเครืออยู่

3.4.4 ความอ่อนแอขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสาเหตุสำคัญมาจากการเมือง การบริหารแบบรวมศูนย์ของรัฐไทย รัฐไม่ได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาที่เข้มแข็ง จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีรายได้เพียงพอที่จะบริหารงาน เป็นปัญหาที่มีการกล่าวถึงมาโดยตลอด ดังปรากฏว่า ก่อนปี 2544 รัฐได้จัดสรรรายได้ประมาณ ร้อยละ 93 ให้กับหน่วยงานราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เหลือเพียงร้อยละ 7 เท่านั้น ที่จัดสรรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท เป็นเหตุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องพึ่งพิงเงินอุดหนุนจากรัฐบาล จนทำให้ขาดความเป็นอิสระในการบริหารงาน

นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดกำลังคนทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เนื่องจากกำลังคนมากกว่า ร้อยละ 90 ปฏิบัติอยู่กับกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และได้คนที่มีความรู้ไปทำงานด้วย เพราะมีหนทางความก้าวหน้าในอาชีพมากกว่าการมาอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก

3.4.5 ผู้มีอิทธิพลในการเมืองท้องถิ่น ประเด็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่ผูกขาดการเมืองท้องถิ่น หรือการแย่งชิงกันของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยใช้วิถีทางที่รุนแรง หรือไม่ถูกกฎหมาย เพื่อเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากการทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมานานแล้ว โดยที่นักการเมืองท้องถิ่นจำนวนมากมีภูมิหลังเป็นนักธุรกิจผู้รับเหมาก่อสร้าง และการแข่งขันกันเพื่อเข้าไปบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทวีความรุนแรง และมีการใช้อิทธิพลนอกกฎหมายเพื่อเอาชนะการเลือกตั้ง ปรากฏให้เห็นเพิ่มมากขึ้น เมื่อรัฐจัดสรรรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นในช่วงหลังปี 2540 ความไม่โปร่งใสของผู้เข้าไปทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขยายวงกว้างมากขึ้น เนื่องจากการกำกับดูแลจากรัฐยังขาดประสิทธิภาพ และประชาคมท้องถิ่นยังขาดความเข้มแข็งในการทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ การทำงานของผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้รัฐสูญเสียรายได้ ที่จัดสรรให้ท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก และประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร

3.4.6 การมีส่วนร่วมของประชาคมท้องถิ่นยังมีในขอบเขตจำกัด การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นับเป็นเงื่อนไขสำคัญทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ในสังคมประชาธิปไตยใด ที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง จะทำให้ผู้ใช้อำนาจรัฐมีความรับผิดชอบ และระมัดระวังในการใช้อำนาจ โดยมุ่งประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก มีความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ ในทางตรงกันข้าม สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในขอบเขตที่จำกัด และมีผู้ใช้อำนาจรัฐอาจใช้เกินขอบเขต มุ่งหาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ขาดความโปร่งใส ในกรณีของประเทศไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นยังมีขอบเขตที่จำกัด แม้ว่า ในระยะหลัง จะมีแนวโน้มที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น มีการรวมกลุ่มกันสนับสนุน ต่อต้านการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่น แต่การกำกับดูแล ตรวจสอบ ผู้บริหารท้องถิ่นของประชาชนก็ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ไม่แผ่ขยายไปกว้างขวาง

สำหรับแนวโน้มในอนาคตของการปกครองท้องถิ่นไทย (ปธาน สุวรรณมงคล 2547 : 202 – 203) เห็นว่า การเมืองท้องถิ่นจะมีการแข่งขันอย่างรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากบทบาทของการปกครองท้องถิ่นและผลประโยชน์ในท้องถิ่นมีเพิ่มมากขึ้น โดยที่พรรคการเมืองในระดับชาติจะเข้าไปสนับสนุนกลุ่มการเมืองระดับท้องถิ่น ในการเลือกตั้งท้องถิ่น เพื่อเป็นฐานการเมืองในระดับชาติต่อไป ในขณะที่กลุ่มการเมืองก็ต้องการสนับสนุนทางการเมืองและการเงินในการหาเสียงเลือกตั้งจากพรรคการเมืองด้วย ซึ่งการพัฒนาการเช่นนี้ ในแง่มุมเป็นการพัฒนาการที่สำคัญที่จะทำให้การเมืองระดับท้องถิ่นกลายเป็นการเมืองที่เป็นรากฐานของการเมืองของประเทศ และเป็นสถานที่ผลิตนักการเมืองระดับชาติต่อไป แต่หากไม่มีกลไกในการกำกับดูแล ให้การเลือกตั้งและ

การบริหารงานท้องถิ่นเป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรมแล้ว การเมือง การปกครองท้องถิ่นก็จะกลายเป็นเวทีของการต่อสู้แย่งชิงอำนาจฐานการเมืองระหว่างพรรคการเมือง และจะเกิดการใช้ความรุนแรงเพื่อเอาชนะทางการเมือง เช่น การฆ่าหรือทำร้ายนักการเมืองท้องถิ่น พนักงานท้องถิ่น หัวคะแนน เพื่อกำจัดผู้ขัดขวางผลประโยชน์ หรือการใช้อำนาจที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง และผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง

4. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยราชการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทย ตามนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลมีพัฒนาการมาจากสภาตำบล ตั้งแต่ปี 2499 จนถึงปัจจุบัน มีด้วยกัน 5 รูปแบบ คือ สถาบันดำรงราชานุภาพและกรมการปกครอง(2539: 37-44)

- 1) สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ.2499
- 3) สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 275/2509
- 4) สภาตำบลตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 (พ.ศ. 2515)
- 5) องค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร

ส่วนตำบล พ.ศ. 2537

หลังจากพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 จนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงฐานะ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล (ที่อยู่นอกเขตเทศบาล) เป็นสองรูปแบบ คือ

สภาตำบล มีฐานะเป็น นิติบุคคล

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น 3 ขนาด ได้แก่ อบต. ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยใช้เกณฑ์รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นการยกฐานะสภาตำบล ที่มีรายได้เก็บได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนของรัฐ ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปี เฉลี่ยไม่น้อยกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท และเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด (โดยให้ทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย และให้ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา ระบุชื่อและเขตองค์การ

บริหารส่วนตำบล) โดยในปัจจุบันคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนตำบล ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (อบต. บ้ายใหญ่ อำเภอเมืองนครนายก จ. นครนายก 2547: 51)

1) ต้องผ่านเกณฑ์ด้านรายได้ของ อบต. คือ

(1) อบต. ที่จะกำหนดเป็น อบต. ขนาดใหญ่ ต้องมีรายได้ ไม่รวมเงินอุดหนุนใน ปีงบประมาณที่ผ่านมา ตั้งแต่ 20 ล้านบาท ขึ้นไป หรือ

(2) อบต. ที่จะกำหนดขนาดเป็น อบต. ขนาดกลางต้องมีรายได้ไม่รวมเงิน อุดหนุน ในปีงบประมาณที่ผ่านมา ตั้งแต่ 6 ล้านบาทขึ้นไป และ

2) ต้องผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด ซึ่งมีคะแนนรวมทั้งหมด 1,000 คะแนน โดย อบต. ขนาด ใหญ่ ต้องมีคะแนนตั้งแต่ 750 คะแนนขึ้นไป และ อบต. ขนาดกลางต้องมีคะแนน ตั้งแต่ 500 คะแนนขึ้นไป โดยมีรายละเอียดของเกณฑ์ ดังนี้

(1) เกณฑ์ชี้วัดด้านค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรของ อบต. จำนวน 150 คะแนน

(2) เกณฑ์ชี้วัดด้านเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 250 คะแนน

(3) เกณฑ์ชี้วัดด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จำนวน 300 คะแนน

(4) เกณฑ์ชี้วัดด้านธรรมาภิบาล จำนวน 300 คะแนน

องค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1 เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรของประชาชนมีอำนาจตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาในตำบลของตนเอง

2 เพื่อให้เกิดระบบการควบคุม ตรวจสอบ ระหว่างสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กับคณะกรรมการ

3 เพื่อระดมทุน งบประมาณ รายได้ ทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นๆ ให้เกิดประโยชน์ ต่อการพัฒนาท้องถิ่น

4 เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหาร ส่วนตำบล พ.ศ. 2537

องค์การบริหารส่วนตำบลให้ประโยชน์ดังนี้ คือ

1 เพื่อให้เป็นองค์กรที่กำหนดหน้าที่ ในการบริหารพัฒนาตำบล

2 เพื่อทำหน้าที่พัฒนาตำบล ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม การ ท่องเที่ยว และการผังเมือง

3 เพื่อจัดทำหรือจัดให้มีกิจกรรมสร้างความเจริญก้าวหน้าของชุมชน เช่น การรักษา ความสะอาด การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4 เพื่อยกระดับฐานะขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นเทศบาลตามกฎหมายในอนาคต เพื่อเป็นหน่วยปฏิบัติ และประสานกับหน่วยงานรัฐบาลร่วมกับเอกชน

5 เพื่อส่งเสริมคนในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถให้ทำงานรับใช้ท้องถิ่น เช่น สมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นข้าราชการ และลูกจ้างของราชการท้องถิ่นในตำบล

4.1 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีผู้แทน 2 ฝ่ายได้แก่

4.1.1 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนมีวาระในการทำงาน 4 ปี จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ละแห่ง จะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับจำนวนหมู่บ้านที่มีอยู่ในตำบล คือ

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีหมู่บ้านเดียว มีสมาชิกสภาได้ 6 คน
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพียง 2 หมู่บ้าน มีสมาชิกสภาได้หมู่บ้านละ 3 คน
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีมากกว่า 2 หมู่บ้าน มีสมาชิกสภาได้หมู่บ้านละ 2 คน

4.1.2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มี 1 คน นายกฯสามารถแต่งตั้งรองนายกฯ ที่มีชื่อสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ไม่เกิน 2 คน เพื่อมาช่วยบริหารงาน อยู่ในวาระการทำงานคราวละ 4 ปี

โครงสร้างของ อบต. นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ว่ามีสมาชิกสภาและนายกฯ แล้วยังมีฝ่ายประจำที่เป็นกลไกช่วยบริหารและดำเนินการ นั่นก็คือ มีพนักงานส่วนตำบล และอาจจัดการแบ่งการบริหารออกเป็น

- 1) สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) กอง หรือส่วนต่างๆ ที่้องค์การบริหารส่วนตำบลได้ตั้งขึ้น (เรียกว่า กองกรณีที่มีปลัด อบต. ระดับ 8 และเรียกว่า ส่วน กรณีที่มีปลัด อบต. ระดับ 7

พนักงานส่วนตำบล เป็นบุคลากรหลักที่ทำงานให้ อบต. ถือเป็นข้าราชการประจำของ อบต. จัดเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้นจะเป็นลูกจ้างของ อบต. ซึ่งมีทั้งลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของระเบียบกระทรวงมหาดไทย ในการมีลูกจ้าง

นอกจากนั้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจการของ อบต. อาจขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงาน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ไปดำรงตำแหน่ง หรือปฏิบัติกิจการของ อบต. เป็นการชั่วคราวได้โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม ทั้งนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตได้ตามความจำเป็น และในกรณีที่เป็นข้าราชการ ซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดให้กระทรวงมหาดไทย ทำความตกลงกับหน่วยงานต้นสังกัดก่อนแต่งตั้ง

ในการแบ่งส่วนในการบริหารใน อบต. ขึ้นอยู่กับขนาดของ อบต. เพื่อความเหมาะสมกับภารกิจ โดยได้แบ่งส่วนบริหารใน อบต. อย่างน้อย ออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) สำนักงานปลัด อบต. ซึ่งจะต้องมีตำแหน่ง ปลัด อบต. ทำหน้าที่เป็นสำนักงาน อบต.
- 2) ส่วนการคลัง ซึ่งจะต้องมีหัวหน้าส่วนการคลัง หรือเจ้าหน้าที่การเงิน และบัญชี
- 3) ส่วนโยธา ซึ่งจะต้องมีหัวหน้าส่วนโยธา หรือนายช่างโยธา เป็นต้น

4.2 หน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 2547: 115-116)

4.2.1 หน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

- 1) ออกกฎหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล เรียกว่า ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น การใช้น้ำประปาหมู่บ้าน การกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น
- 2) ตรวจสอบควบคุมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลของฝ่ายบริหาร คือนายกฯ และรองนายกฯ เช่น ตรวจสอบทางการเงินในการรับและการจ่ายงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ เป็นต้น
- 3) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล ที่มาจากความต้องการของชุมชน เช่น การให้ทุนการศึกษา แก่นักเรียน การให้เงินยืมชีพคนชรา เป็นต้น
- 4) ให้ความเห็นชอบงบประมาณรายจ่ายประจำปี ที่มาจากภาษีของประชาชน ทั้งภาษีทางตรงที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บ เช่น ภาษีป้าย ภาษีบำรุงท้องที่ หรือภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือภาษีโดยอ้อม เช่น การซื้อสินค้า เพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นภาษีที่จ่ายให้รัฐ และรัฐนำภาษีนี้อีกกลับมาพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

4.2.2 หน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

- 1) บริหารกิจการของ อบต. ให้เป็นไปตามข้อบัญญัติและแผนพัฒนาตำบล
- 2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพิ่มเติมเสนอสภาอบต.
- 3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินต่อสภา อบต.

4.3 กิจการในเขตที่ อบต. ต้องทำ

องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำกิจการในเขต ดังนี้ คือ

- 4.3.1 ให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก

4.3.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัด มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

4.3.3 ป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ

4.3.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

4.3.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

4.3.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

4.3.7 คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.3.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี

ของท้องถิ่น

4.3.9 ปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณ หรือ บุคคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

4.4 กิจกรรมอื่นๆ ที่ อบต. อาจทำได้

องค์การบริหารส่วนตำบล อาจทำกิจกรรมอื่นๆ ได้ ดังต่อไปนี้ คือ

4.4.1 ให้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร

4.4.2 ให้น้ำการบำรุงรักษาการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

4.4.3 ให้น้ำและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

4.4.4 ให้น้ำและบำรุงรักษาสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และ

สวนสาธารณะ

4.4.5 ให้น้ำและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจกรรมสหกรณ์

4.4.6 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือน

4.4.7 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

4.4.8 คุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน

4.4.9 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน ขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.4.10 ให้น้ำตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

4.4.11 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

4.4.12 ส่งเสริมการท่องเที่ยว

4.4.13 ฝังการเมือง

4.5 แหล่งเงินและรายได้ ที่ใช้ในการบริหารงานของ อบต.

องค์การบริหารส่วนตำบล มีแหล่งเงินและรายได้ในการบริหารงานดังต่อไปนี้

4.5.1 รายได้จากการจัดเก็บภาษี และค่าธรรมเนียม ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ได้แก่

- 1) ภาษีบำรุงท้องที่
- 2) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- 3) ภาษีป้าย
- 4) อាកกรการฆ่าสัตว์ และผลประโยชน์อื่น อันเกิดจากการฆ่าสัตว์
- 5) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน
- 6) ภาษีธุรกิจเฉพาะ
- 7) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการขายสุรา
- 8) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตและอาญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง
- 9) ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล
- 10) อากรประทานบัตรใบอนุญาตและอาญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง
- 11) ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้
- 12) ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน
- 13) ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม
- 14) ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่
- 15) เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ
- 16) ภาษีมูลค่าเพิ่ม
- 17) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่กฎหมายกำหนด

4.5.2 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลจากเงินอุดหนุนของรัฐบาลโดยตรงและ หน่วยงานของราชการ ได้แก่

- 1) โครงการพัฒนาตำบล (คพต.)
- 2) โครงการของหน่วยงานราชการในระบบ กพท.
- 3) โครงการอื่นๆ จากหน่วยราชการต่างๆ

4.5.3 รายได้และรายได้อื่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่

- 1) รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) รายได้จากกิจการเกี่ยวกับพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 4) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้

- 5) รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
- 6) รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.5.4 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล จากเงินกู้ โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 1) กู้เงินจากกระทรวง ทบวง กรม องค์กรหรือนิติบุคคลอื่นๆ
- 2) การกู้เงินตาม ข้อ 1) กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาต จาก สภา อบต.
- 3) การกู้เงินต้องปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

4.6 การดำเนินงาน กิจกรรม / โครงการพัฒนาของ อบต.

องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถ ดำเนินการ กิจกรรม / โครงการพัฒนา ได้
ดังนี้

4.6.1 ต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยใช้ข้อมูล จปฐ. และ กชช. 2 ค และ
ข้อมูลอื่นในการจัดทำแผน

4.6.2 ต้องบริหารงานกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตาม
แผนพัฒนาตำบลและข้อบัญญัติ

4.6.3 ต้องจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณรายจ่าย
เพิ่มเติม และจัดทำข้อบัญญัติตำบล

4.6.4 ต้องประสานแผนงาน/โครงการ และงบประมาณกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ
และเอกชน ที่เข้าไปสนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่น

4.6.5 ต้องดำเนินการตาม โครงการและกิจกรรมในท้องถิ่นด้วยตนเอง

4.6.6 ต้องฟังความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย

4.7 วิธีการจัดทำร่างข้อบัญญัติรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
วิธีการจัดทำร่างข้อบัญญัติรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม มี
ขั้นตอนดังนี้

4.7.1 คณะกรรมการบริหารจัดการจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและ
งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม (กรณีที่มีรายได้มากกว่าที่ตั้งจ่ายไว้ในงบประมาณรายจ่ายประจำปี)

4.7.2 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติ
งบประมาณ แล้วเสนอให้นายอำเภอพิจารณาอนุมัติ

4.7.3 องค์การบริหารส่วนตำบล ปดประกาศข้อบัญญัติที่ได้รับอนุมัติจาก
นายอำเภอ และถือใช้ข้อบัญญัติงบประมาณในแต่ละปีงบประมาณได้

4.7.4 กรณีที่นายอำเภอไม่อนุมัติร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย นายอำเภอ ส่งคืนให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อพิจารณาทบทวนร่างข้อบัญญัตินั้นใหม่ภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันรับร่างข้อบัญญัติฯดังกล่าว

4.7.5 กรณีสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติยืนยันร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย(เดิม) ให้นายอำเภอส่งร่างข้อบัญญัติฯ ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่สภาฯแจ้งมติยืนยัน

4.7.6 หากผู้ว่าราชการจังหวัด เห็นชอบกับร่างข้อบัญญัติ (เดิม) ส่งให้นายอำเภอ ลงชื่ออนุมัติ และถ้าหากผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นชอบด้วยให้ร่างข้อบัญญัติฯมีอันตกไป

4.8 การใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปี ของ อบต.

งบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบล ใช้จ่ายตามรายจ่าย ดังนี้

4.8.1 **รายจ่ายประจำปี** เช่น เงินเดือนข้าราชการ /พนักงานส่วนตำบล ค่าจ้าง ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทนและค่าเบี้ยประชุมสมาชิกสภาฯ ค่าตอบแทน คณะกรรมการบริหาร ค่าใช้สอย ค่าวัสดุและค่าสาธารณูปโภค

4.8.2 **รายจ่ายเพื่อการลงทุน** เช่น ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง ค่าใช้จ่ายตามแผนงานต่างๆ เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น และรายจ่ายอื่นตามข้อผูกพัน หรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

4.9 การติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยประชาชน

การติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยประชาชน กระทำได้หลายวิธีเช่น

4.9.1 ติดตามการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างสม่ำเสมอ

4.9.2 ตรวจสอบแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.9.3 ตรวจสอบร่างข้อบัญญัติตำบล และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย

4.9.4 ติดตามการดำเนินงาน ยื่นญัตติ หรือกระทู้ถามผ่านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คัดค้านการทำงานที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง

4.9.5 ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อนายอำเภอท้องที่ ในกรณีที่ต้อง้องการการบริหารส่วนตำบล บริหารงานไม่โปร่งใส หรือส่อว่าจะมีการทุจริต

4.10 ผู้ที่มีอำนาจกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล

ผู้ที่มีอำนาจกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

4.10.1 นายอำเภอ มีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับของทางราชการ มีอำนาจเรียกสมาชิกสภาฯ นายกฯ รองนายกฯ เลขานุการ พนักงานส่วนตำบล และลูกจ้าง มาชี้แจงข้อเท็จจริงได้ เรียกตรวจเอกสารและรายงานต่างๆ เสนอแนะให้ปลดพนักงานพ้นตำแหน่งต่อผู้ว่าราชการได้ หากผู้นั้นกระทำผิดกฎหมาย และเสนอแนะให้ยุบสภาฯ ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ หากองค์การบริหารส่วนตำบลได้กระทำผิดกฎหมาย หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัติการไม่เห็นชอบด้วยอำนาจหน้าที่และสวัสดิการของประชาชน

4.10.2 ผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจประกาศยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ตามคำเสนอแนะของนายอำเภอที่ชอบด้วยกฎหมายและมีอำนาจสั่งให้คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งคณะ หรือบางคนพ้นจากตำแหน่ง ได้ตามคำเสนอแนะของนายอำเภอที่ชอบด้วยกฎหมาย โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นระบบแบบราชการทั่วไป มีบทบาทหน้าที่ ต้องบริหารงานด้านเศรษฐกิจ สังคม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแบบยั่งยืนตามนโยบายของรัฐ กระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ รวมทั้งนโยบายของฝ่ายบริหารที่เป็นข้าราชการการเมือง มีกลไกการให้บริการและการบังคับใช้กฎหมายกับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับชั้น ทุกอาชีพ ในเขตพื้นที่ปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและการจัดการสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ พร้อมทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดให้มีความพร้อมให้เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” ประกอบกับมีบทบัญญัติไว้ใน หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 282 ถึงมาตรา 290 ได้บัญญัติถึงความเป็นอิสระ สิทธิ อำนาจ หน้าที่ การจัดสรรรายได้ให้ส่วนท้องถิ่น โครงสร้างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาระรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับกิจการของท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ไว้อย่างละเอียดชัดเจน พร้อมกับให้ถือปฏิบัติตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540) จนกระทั่งได้มีการออกพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้น จึงทำให้องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องเตรียมรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ โดยเฉพาะสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ถือว่าเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชน เพื่อทำการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นวนน้อย ตรีรัตน์, สมคิด เลิศไพฑูรย์, โชคชัย เจริญงาม, ศิวรักษ์ ศิวารมย์, ภิญโญ ตันทิพยุคลต์, ตระกูล มีชัย และนพนันท์ วรรณเทพสกุล (2546: 2-3) ได้ทำการวิจัยประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. โดยสรุปว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสามารถใช้ได้ว่าการมีส่วนร่วมค่อนข้างจำกัดในเรื่องของการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลเป็นหลัก ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย หรือการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ นวนน้อย ตรีรัตน์ และคนอื่นๆ เชื่อว่าเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง อบต. และชุมชน เป็นไปอย่างห่างเหิน ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่าง อบต. กับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น หรือระดับชาตินั้นค่อนข้างสูง โดยความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือข่าย ผรคพวก เพื่อนฝูง และห้วคະແນน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่าง อบต. กับนักธุรกิจ มีในลักษณะที่พึ่งพา และแบ่งปันผลประโยชน์

สิทธิกร ขวัญดี (2542) ทำการวิจัยเรื่อง “การกระจายอำนาจกับระบบอุปถัมภ์ การศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่าการกระจายอำนาจที่เกิดขึ้นทำให้ระบบอุปถัมภ์เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการยึดถือเรื่องผลประโยชน์มากขึ้น และถูกต่อต้าน โดยผู้ที่เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม โดยมีการโต้แย้งไม่เห็นด้วย และแสดงความสงสัยโดยไม่เกรงใจที่อาจมีความรุนแรงและทะเลาะเบาะแว้ง

ปริญญานาคฉัตรศรี (2547 ; 76) วิจัยเรื่อง “การเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่ : ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข” ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่น การเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่ มีข้อจำกัดบางประการอาจทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายในท้องถิ่น เข้าใจไม่ตรงกันจึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค ทำให้ กทต. ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่ได้เท่าที่ควร ซึ่งปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากประชาชน เพราะประชาชนในชนบท ยังขาดความจำเป็นพื้นฐานและถูกละเลย ข้าราชการไม่ใช่ที่พึ่งที่แท้จริงเข้าพบยาก ประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความรู้ ความเข้าใจ สับสนเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ ขาดความเข้าใจในเรื่องการลงคะแนน ประชาชนยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ สังคมไทยโดยพื้นฐาน ชาวบ้านยังอยู่ในสังคมระบบอุปถัมภ์ ยังมีคำว่า “บุญคุณ” ทำให้ไม่กล้าแสดงตัวเป็นพยาน แม้จะยินดีมอบเงินสิ่งของให้เป็นหลักฐาน ปัญหาด้านกฎหมาย ปัญหาตัวผู้สมัคร ปัญหาจากบุคคลากร

สมศักดิ์ โล่ห์สถาพรพิพิธ (2547 : 116) วิจัยศึกษา “การเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดตรัง” พบว่า วัฒนธรรมของท้องถิ่นมีผลต่อวิธีการหาเสียงเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น พบว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นประชาชนซึ่งเป็นคนใต้ มีนิสัยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีประเพณีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน เมื่อมีการปราศรัยหาเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น ประชาชนในสังคมชนบท มีความสามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รักพวกพ้อง เชื่อมั่นในประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น นักการเมืองที่เป็นญาติพี่น้องกัน หรือเพื่อนฝูงที่สนิท ดังนั้นหากผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงกัน การหาเสียงย่อมได้รับการสนับสนุน

สิบลำรอดตรี เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549 : 37-39) ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมคอร์รัปชันทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน กรณีศึกษา การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพังงา” ศึกษาถึงวัฒนธรรมของสังคมไทย ครอบครัวสังคมไทย เป็นครอบครัวเป็นสังคมเกษตรกรรม ลักษณะด้านครอบครัว มีปะปนหลายรูปแบบ มีทั้งครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวใหญ่ ความเป็นอยู่ของสังคมไทย อาศัยพึ่งพากันทางด้านอาชีพ การดำรงอยู่ ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม คนไทยส่วนใหญ่ มีลักษณะนิสัยคล้ายคลึงกัน มีแนวโน้มไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะความเชื่อ เรื่องการมีบุญคุณต่อกัน ผู้ใหญ่ กับเด็ก เจ้านายกับลูกน้อง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตครอบครัวไทยที่ยากต่อการทำความเข้าใจ อาจเป็นเพราะนิสัยพื้นฐานของคนไทยประกอบกับการที่คนไทยมีอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยการพึ่งพากันและกัน เช่นการลงแขก การช่วยเหลือในการเก็บเกี่ยวผลิตผลทางการเกษตร การมีน้ำใจต่อกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นนิสัยของคนในครอบครัวไทยที่ส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดผูกพันกับระบบของสังคมที่อาศัยอยู่ และมีอิทธิพลต่อความคิด การตัดสินใจจนบางครั้งส่งผลกระทบต่อการเมือง การปกครองของชุมชนในท้องถิ่น โดยไม่รู้ตัวและผลทางการเมืองนั้น ยังส่งต่อไปยังพฤติกรรมบางอย่างของคนในท้องถิ่น ก่อให้เกิดการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำต่อการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏขึ้นในสังคม และรูปแบบของวัฒนธรรม แบบอย่างเฉพาะของสังคม องค์การทางการเมือง ที่มีโครงสร้างทางสังคมแบบไทยแท้ในรูปแบบของความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ที่ยอมรับองค์การทางการเมือง โดยไม่มีเหตุผล ยอมรับระบบและสนับสนุนองค์การทางการเมืองเทียบเท่าสถาบัน การสนับสนุนการเลือกตั้ง ที่อาศัยพวกพ้องญาติมิตร เจ้านาย ลูกน้อง บุญคุณต้องทดแทน อำนาจนิยม ความพึงพอใจของคนในสังคม เรื่องท้องถิ่นมีความจงรักภักดีต่อบุคคล กลุ่มสังคมที่มีอำนาจเหนือกว่าตนเอง เช่น เคารพนับถือคนมีเงิน ยกย่องคนที่มีตำแหน่งทางสังคมสูงกว่าตนเอง ศรัทธาเชื่อมั่นในตัวผู้นำท้องถิ่น พวกพ้อง ความผูกพันใจใหญ่ การลงแขกเป็นการช่วยเหลือในชุมชน

ข้อมูลเบื้องต้นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูล จังหวัด นครศรีธรรมราช

ตำบลควนพัง เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภออ่อนพิบูลย์ ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านหนองโพงเข้ หมู่ 2 บ้านขลิ้ม หมู่ 3 บ้านโคกมะกรูด หมู่ 4 บ้านปลายสระ หมู่ 5 บ้านในกลอง หมู่ 6 บ้านเกาะปายาง หมู่ 7 บ้านทำเนียบ

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ต.ทางปูน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครศรีธรรมราช

ทิศใต้ ติดกับ ต.บ้านตูล อ.ชะอวด และ ต.ควนหนองควัว อ.จุฬาภรณ์ จ.นครศรีธรรมราช

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.สวนหลวง อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.นครศรีธรรมราช

ทิศตะวันตก ติดกับ ต.ควนชุม อ.อ่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช

จำนวนประชากรของตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง มีพื้นที่ทั้งหมด 61.11 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 38,193.75 ไร่ ประกอบด้วย หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 2,993 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 12,730 คน สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ส่วนหนึ่งเป็นพรุ ฤดูแล้งไม่มีน้ำ ฤดูฝนน้ำท่วมขัง กลางทุ่งนาเป็นดินเหนียว ที่เนินเป็นดินทราย ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม

ประชากรทั้งสิ้น 12,730 คน

- ชาย 6,438 คน

- หญิง 6,292 คน

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง

องค์การบริหารส่วนตำบลควนพังมีผู้แทน 2 ฝ่าย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มี 1 คน นายก อบต. มีอำนาจแต่งตั้งรองนายก อบต. ที่ไม่ใช่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ไม่เกิน 2 คน เพื่อมาช่วยบริหารงาน อยู่ในวาระทำงาน คราวละ 4 ปี และมีการแต่งตั้งเลขาธิการนายก อบต. อีก 1 ตำแหน่ง อยู่ในวาระ 4 ปี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนมีวาระในการทำงาน 4 ปี องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง มีหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน มีสมาชิก อบต. ได้ 14 คน จากหมู่บ้านละ 2 คน (<http://www.kuanpang.go.th>)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการรวบรวม ข้อมูลจาก เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ ตำรา จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และจากแหล่งปฐม ภูมิ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดวิธีการศึกษาวิจัย 2 วิธี คือ

1 การวิจัยเอกสาร ซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี ผลงานการศึกษา วิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ตำรา หนังสือ งานวิจัย เอกสาร รายงานการประชุม สื่อ สิ่งพิมพ์ กฎหมายระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งทัศนะ ความ คิดเห็นของบุคคลต่างๆ

2 การวิจัยภาคสนาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสำรวจพื้นที่ ที่ทำการศึกษา วิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์และวิธีการเก็บข้อมูล จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Informant or key Informant)

ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ตำบล ควนพัง เป็น บุคคลที่มีประสบการณ์ ในเรื่องการเมืองท้องถิ่นที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นบุคคลที่ท้องถิ่นให้ความ เคารพนับถือ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มผู้นำชุมชน ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กระจายทั่วทุกพื้นที่ เลือกจากผู้ที่มี ความรู้มี ประสบการณ์ในท้องถิ่น มาเป็นตัวอย่างการวิจัย

- กำนัน อดีตกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 คน
- ข้าราชการครู และอดีตข้าราชการครู จำนวน 2 คน
- ประชาชนที่เป็นผู้นำในแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 4 คน

1.2 กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น มีทั้งสองฝ่าย

- นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน
- อดีตนายกษัตริย์กองกำกับการบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน
- สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน

- อดีตสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ ตำรา หนังสือ งานวิจัย เอกสาร รายงานการประชุม กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง สื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนข้อมูลจากสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึง ทศนะคติ ความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ การสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ตำบลควนพัง ผู้นำชุมชน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการครู นักการเมืองท้องถิ่น เช่นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อดีต นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และอดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

2.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปพูดคุยกับประชาชนในท้องถิ่น ตำบล ควนพัง ในวงสนทนาต่างๆ เช่น สภากาแฟในงานเลี้ยงต่างๆ โดยไม่ให้ประชาชนรู้ว่าเราเข้าไปเพื่อเก็บข้อมูลในเรื่องนี้ เพราะเราจะได้ข้อมูลที่เป็นจริง โดยไม่มีการปกปิดจากวงสนทนา ในเรื่องการเมืองท้องถิ่น

วิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

- 1 ศึกษาทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแบบสัมภาษณ์
- 2 ร่างแบบสัมภาษณ์ โดยการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อเพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นได้สะดวกและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้คำปรึกษาเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข
- 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไข
- 5 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รวบรวมเอกสารทางวิชาการ จากแหล่งสำคัญต่างๆ โดยศึกษาเอกสารสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลนำมาสรุป วิเคราะห์ และทำการบันทึกเนื้อหาจากการศึกษาเอกสาร ตลอดจน ตำรา หนังสือ งานวิจัย เอกสาร รายงานการประชุม กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง สื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงทัศนคติ ความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ

3.2 ข้อมูลภาคสนาม เก็บรวบรวมในพื้นที่ อบต.ควนพังจากการหาข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2550 - 2553 และจากการสัมภาษณ์ เมื่อ วันที่ 24 – 30 กรกฎาคม 2553 ผู้วิจัยเป็นผู้จัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการเชิงพรรณนา นำผลการรวบรวมข้อมูลมาประมวลศึกษาวิเคราะห์ นำข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และความคิดเห็น มาวิเคราะห์ บรรยาย อธิบายพร้อมเหตุผล การอ้างอิง และมีข้อมูลบางส่วนที่เป็นลักษณะของการคาดคะเน ในเชิงคุณภาพ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลวิจัยเรื่อง เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เสนอผลการวิเคราะห์ภาคสนาม ซึ่งได้มีการเก็บข้อมูล ข้อเท็จจริง จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการสังเกตการณ์พูดคุยของผู้วิจัยกับประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารงานส่วนตำบลควนพัง เรื่องการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2553 ขององค์การบริหารส่วนตำบล ควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1 เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง จากการพูดคุยกับชาวบ้าน ตามวงสนทนาต่างๆที่นิยมกันตาม สภากาแฟ และตามงานเลี้ยงในโอกาสต่างๆจากการพูดคุยกับพรรคพวก เพื่อนฝูง เครือญาติ คนที่เคยเป็นหัวคะแนน เคยเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งพบว่า เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง มีเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ส่วนมากมาจาก ระบบเครือญาติ เครือญาติมาจากหลายฝ่ายเช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ย่า ตายาย รวมทั้งเครือญาติและมาจากการผูกเกลอผูกคองนักการเมืองท้องถิ่นภาคใต้ ต้องเป็นบุคคลที่มีเครือญาติมาก เครือญาติเหล่านี้เข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้วยการลงคะแนนเสียงให้ช่วยเหลือเสียง ขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้าน เดินพบปะเป็นรายบุคคลแบบเคาะประตูบ้าน ช่วยชี้แนะชักชวนคนใกล้ชิดที่มีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวให้ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่เป็นเครือญาติของตนเอง ช่วยให้กำลังใจและ บางครั้งเป็นตัวกลางในการซื้อเสียง

ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง เป็นคนในหมู่บ้านที่มีอายุรุ่นเดียวกัน รุ่นพี่ รุ่นน้องที่เคยเรียนหนังสือมาด้วยกัน เพื่อนฝูงต่างบ้านต่างหมู่บ้านใน อบต.ควนพัง นักการเมืองท้องถิ่นทางภาคใต้ จะเป็นบุคคลที่มีเพื่อนฝูงมากมีน้ำใจ ใจกว้าง ใจนักเลง พรรคพวกเพื่อนฝูงเหล่านี้ จะ

ช่วยเหลือสนับสนุนด้วยการลงคะแนนเสียงให้ ช่วยชักนำชักชวนคนใกล้ชิด เพื่อนฝูงของตนเองให้ลงคะแนนเสียงให้ ช่วยหาเสียง เป็นทีมงานช่วยวางแผนการหาเสียง ขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้าน โดยจัดเวทีปราศรัยหาเสียงเสนอนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเลือกตัวแทนตามจุดต่างๆ ในหมู่บ้าน ส่วนมากจะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกอบต.และบางครั้งจะเป็นตัวกลางในการซื้อเสียง จะเห็นได้ว่าระบบเครือข่าย ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง ที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นเครือข่ายตนเอง เป็นการช่วยเหลือ สนับสนุน ด้วยความบริสุทธิ์ใจ จริงใจไม่มีผลตอบแทน ตรงตามแนวคิด วัฒนธรรมของภาคใต้เมื่อมีการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เครือญาติ พรรคพวก เพื่อนฝูง ก็จะช่วยเหลือสนับสนุนกันอย่างเหนียวแน่นเพื่อให้เครือข่ายของตนเอง ได้รับการเลือกตั้ง

ระบบหัวคะแนน เป็นระบบที่นิยมกันมากในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของอบต.ควนพั่ง โดยเฉพาะการเลือกตั้งในตำแหน่งนายกอบต. ซึ่งเป็นพื้นที่กว้างมีหลายหมู่บ้าน หัวคะแนนจะมีอยู่ตามจุดต่างๆ ในแต่ละหมู่บ้านในตำบลควนพั่ง หัวคะแนนเป็นบุคคลที่มีคนนับถือ เกรงใจมีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอยู่จำนวนหนึ่ง ที่ตนเองสามารถชักนำชักชวนให้ลงคะแนนเสียงให้ กับผู้สมัครที่ตนเองสนับสนุนและรับผิดชอบ แต่ต้องมีสิ่งตอบแทนอาจเป็นสิ่งของ เงินหรือการทำถนนให้ในหมู่บ้านให้ และเป็นตัวกลางในการซื้อเสียง หัวคะแนนจะได้รับอุปถัมภ์จากนักการเมืองท้องถิ่นเป็นการตอบแทนที่ได้ช่วยเหลืออาจเป็นเงินหรือสิ่งของ

นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด(สจ.)เป็นสจ.ในอำเภอร้อนพิบูลย์ ที่ทุกคนในอบต.ควนพั่ง รู้จัก จะเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในตำแหน่งนายกอบต.เป็นบุคคลที่ตนเองมีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวสามารถชักนำครอบงำได้โดยชักนำชักชวนให้ฐานคะแนนเสียงที่ตนเองมีอยู่ ลงคะแนนเสียงให้และช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายในการหาเสียง ซื้อเสียงแต่ต้องมีการตอบแทนเมื่อได้รับเลือกตั้ง เข้าไปบริหารท้องถิ่น ทั้งผลตอบแทนทางการเมืองและผลประโยชน์อื่นๆ

นักธุรกิจท้องถิ่น เป็นคนในอบต.ควนพั่ง เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ ทำธุรกิจเกี่ยวกับงานรับเหมาก่อสร้าง ทำถนน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เป็นบุคคลที่มีฐานะ มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงอยู่จำนวนหนึ่งนักธุรกิจเหล่านี้จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกอบต.เขาสามารถชักนำชักชวนให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงของตนเองลงคะแนนเสียงให้และช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการหาเสียง ซื้อเสียงแต่ต้องมีการตอบแทนผลประโยชน์เมื่อ ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าระบบหัวคะแนน นักการเมืองท้องถิ่น(สจ.)นักธุรกิจท้องถิ่น เป็นแนวคิดเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่มีเรื่องผลตอบแทนทางการเมืองและผลประโยชน์อื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้อง

ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) บุคคลเหล่านี้เป็นฝ่ายปกครองท้องถิ่นคอยดูแลความเรียบร้อยท้องถิ่นในหมู่บ้าน ตำบล ที่ตนเองรับผิดชอบกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ส่วนมากจะช่วยเหลือสนับสนุนเครือข่าย พรรคพวกตนเองที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง สอบต. โดยการลงคะแนนเสียงให้ ช่วยหาเสียง ขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้าน เดินพบปะแบบเคาะประตูบ้านให้ลงคะแนนเสียงให้ และบางคนไปสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกอบต. โดยการชักชวนเครือข่าย พรรคพวกเพื่อนฝูงให้ลงคะแนนเสียงให้ ช่วยหาเสียงขอคะแนนเสียงในหมู่บ้านของตนเองและเป็นหัวคะแนนด้วย

2 ผลบวกและผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง พบว่ามีผลกระทบด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ

ผลบวกของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ เป็นการแสดงความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้ความไว้วางใจของเครือข่าย พรรคพวกเพื่อนฝูงให้เข้ามาบริหารท้องถิ่นด้วยความบริสุทธิ์ใจจริงใจไม่มีสิ่งตอบแทน เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในทางการเมืองต้องใช้ควบคู่กับระบบคุณธรรมเป็นการส่งเสริม ช่วยเหลือ สนับสนุนให้โอกาส คนดีมีความรู้ ความสามารถ ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม เข้ามาบริหารท้องถิ่น เพื่อช่วยพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญรุ่งเรือง อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ผลกระทบด้านลบของเครือข่ายในระบบอุปถัมภ์ เป็นข้อเสียทำให้เกิดผลเสีย ต่ออบต.ควนพังกับการเลือกตั้งและการบริหารงาน

ปัญหาด้านการเมือง ปัญหาหลักคือ การซื้อสิทธิขายเสียง การทุจริตการเลือกตั้ง ไม่ปฏิบัติตามกติกาการเลือกตั้ง ทำให้ได้คณะผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่มีความรู้ ความสามารถไม่มีคุณธรรมเข้ามาบริหารท้องถิ่น ทำให้การบริหารท้องถิ่นไม่มีคุณภาพ ขาดประสิทธิภาพ ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ไม่ดีท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ทำให้นักการเมืองหลงอำนาจอยู่กับผลประโยชน์ของตนเอง และพวกพ้องไม่สนใจที่จะพัฒนาท้องถิ่น การอุปถัมภ์ในรูปแบบอำนาจ ทรัพย์สิน เงินทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม ทำให้ผู้ได้รับเลือกตั้งที่มาจากระบบอุปถัมภ์ไม่มีความเป็นอิสระในการบริหารท้องถิ่น ไม่เป็นตัวของตัวเองต้องทำตามความต้องการของผู้อุปถัมภ์ ทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนา มีการทุจริตคอร์รัปชันเงินงบประมาณของท้องถิ่นในโครงการต่างๆ ระบบอุปถัมภ์ทำให้คนดีขาดโอกาสคนมีความสามารถไม่สามารถเข้าสู่การเมืองได้เพราะระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคสำคัญ คนมีความรู้ความสามารถขาดโอกาสเข้าร่วมแก้ปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่น

ผลกระทบด้านสังคม ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ปัจจุบันนี้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีการแข่งขันกันสูง เพราะมีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ต่างฝ่ายอยากให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นเครือข่ายของตนเองและคนที่ตนเองให้การสนับสนุนชนะการเลือกตั้ง เมื่อผลการ

เลือกตั้งออกมาทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ชนะเลือกตั้งกับกลุ่มผู้แพ้การเลือกตั้ง ส่งผลกระทบต่อสังคมในเรื่องของปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ เช่น ถนน ระบายน้ำ สิ่งก่อสร้างต่างๆ ในท้องถิ่น เมื่อได้คณะผู้บริหารท้องถิ่นได้รับเลือกตั้งมาจากการซื้อเสียงได้รับอุปถัมภ์จากผู้อุปถัมภ์ ทำให้มีการตอบแทนทางการเมือง ผลประโยชน์ ทำให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน มีการฮั้วประมูล ทำให้สิ่งก่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ ไม่มีคุณภาพ ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนในท้องถิ่น จากการทุจริต คอร์รัปชันของนักการเมืองท้องถิ่น

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ มีไม่มากนักเพราะไม่ใช่เมืองเศรษฐกิจในช่วงการเลือกตั้ง จะมีการใช้จ่ายมากกว่าปกติ มีเงินสะพัดช่วงการเลือกตั้ง เพราะมีการซื้อเสียงกันมาก หลังการเลือกตั้งจะมีปัญหา เรื่องหนี้สินของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สนับสนุน บางคน บางกลุ่ม หลังไม่ได้รับเลือกตั้ง เพราะบางคนต้องกู้ยืมเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการหาเสียงและการซื้อเสียง

3 แนวทางในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์การบริหารส่วนตำบล ควนพัง จากการพูดคุยกันชาวบ้านในอบต. ควนพัง ได้มีการแสดงความคิดเห็นขอเสนอแนะ มีแนวทางในการแก้ไขดังนี้

การป้องกัน เน้นการป้องกันการซื้อเสียง รณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างจริงจังต่อเนื่อง กกต.ท้องถิ่นต้องบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด เข้มงวด เด็ดขาด ประชาชนต้องช่วยกันสอดส่องดูแลการซื้อเสียงและแจ้งให้กกต.ทราบ ซึ่งแจ้งให้ข้อมูลข้อเท็จจริงกับประชาชนถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียงว่ามีผลกระทบต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ระบอบประชาธิปไตยอย่างไร เสริมองค์ความรู้ให้กับประชาชนเรื่องสิทธิหน้าที่ของตนเอง เลิกรับเงินจากการซื้อเสียง

การแก้ไขปัญหา ผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งควรใช้ระบบอุปถัมภ์ ควบคู่กับระบบคุณธรรม เป็นการช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมให้โอกาสคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์ ซื่อสัตย์ สุจริตเข้ามาบริหารท้องถิ่น ปลุกจิตสำนึกนักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่น รักท้องถิ่นบ้านเกิด ทำงานเพื่อส่วนรวม ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงและยั่งยืน อบรม กลุ่มอาสา ส่งเสริมให้ความรู้กับประชาชนเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจอย่างแท้จริง ประชาชนต้องมีความรู้เรื่องการเมืองภาคประชาชนในการมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น เสนอนโยบาย ตรวจสอบการบริหารงานของท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ นักการเมืองท้องถิ่นไม่หลงอำนาจเห็นแก่ผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องอย่าเห็นว่าการเมืองเป็นมรดกของตระกูลใดตระกูลหนึ่งเท่านั้น เสริมองค์ความรู้ให้กับผู้บริหารท้องถิ่นทั้งนายกอบต.และสอ.บต.ให้รู้ถึง

บทบาทหน้าที่ของตนเอง เพราะปัจจุบันนี้นักการเมืองท้องถิ่นบางคนยังไม่รู้บทบาท หน้าที่ของตนเองหรือเรียกว่าทำงานไม่เป็น กำหนดคุณสมบัติของนายก อบต. ต้องมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี และ สอบต. ต้องมีวุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 บรรจุเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่นในวิชาหน้าที่พลเมือง วิชาศีลธรรมในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา เพื่อให้เยาวชนของชาติได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง ปลุกจิตสำนึกให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกตัวแทนโดยใช้เหตุผลเลือกคนดีมีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมทำงานเพื่อส่วนรวมถึงแม้ไม่ใช่เครือข่ายของตนเอง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 18 คน ในระหว่าง วันที่ 24 กรกฎาคม 2553 – 30 กรกฎาคม 2553 ได้สรุปเป็นประเด็นคำถามตามแบบสัมภาษณ์มี 8 ประเด็นคำถาม มาสรุปเป็น 8 ประเด็นคำตอบจากผู้ให้ข้อมูลหลักในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง

1 เมื่อถามถึงความหมายของคำว่า เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ถามความหมายเพื่อให้ทราบว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีความเข้าใจความหมายถูกต้องตรงกันหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ตอบวัตถุประสงค์ในประเด็นนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ค่อยเข้าใจ ผู้วิจัยได้อธิบายเพิ่มเติมจนเข้าใจ ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนได้ให้ข้อมูลและอธิบายคล้ายกันทุกคน ให้ความหมายว่าเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือ สนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของ อบต. ควนพัง ซึ่งมีเครือข่ายระบบอุปถัมภ์อยู่มากมายเพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน

“กลุ่มคนที่เข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นช่วยเหลือ เป็นหัวคะแนน เพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง” (วิรัช ชูประดิษฐ์ ผู้นำชุมชน สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2553)

“กลุ่มคนที่มาช่วยเหลือ สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ช่วยเหลือ ขอบคะแนนเสียง เป็นหัวคะแนน เพื่อช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้ง”(นฤกุล ธานีรัตน์ อดีต นายก อบต. ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2553)

“กลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นฐานเสียง หัวคะแนน ช่วยเหลือ ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง”(ธรรมพิศ รอดบัวทอง นายก อบต.ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 25 กรกฎาคม 2553)

2 เมื่อถามถึงความเป็นมาของการเลือกตั้ง ของ อบต. ควนพัง เมื่อการเลือกตั้งครั้งแรก ปี 2537 จนถึงการเลือกตั้งปัจจุบันนี้ว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ถามเพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงไปมาของการเลือกตั้งเพื่อเปรียบเทียบว่าการเลือกตั้งเมื่อปี 2537 กับการเลือกตั้งในปัจจุบันนี้มีความแตกต่าง เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน ในประเด็นนี้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้แสดงความคิดเห็นว่า มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ทั้งเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การซื้อเสียง การแข่งขันทางการเมือง กติกาการเลือกตั้ง ความขัดแย้งทางสังคม จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นว่า การเลือกตั้งเมื่อปี 2537 เป็นการเลือกตั้งที่ยกฐานะจากสภาตำบล มาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มาเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกันเอง เป็นการเลือกตั้งที่เป็นไปตามกติกาของการเลือกตั้ง เลือกคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพและคุณ โยบายเป็นหลัก มีการแข่งขันทางการเมืองกันน้อย เรื่องค่าใช้จ่ายในการหาเสียงใช้เฉพาะที่จำเป็น ไม่มีการซื้อเสียงนั้นเป็นความจริง เพราะไม่มีการจ่ายเงินให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเหมือนปัจจุบันนี้ แต่มีค่าใช้จ่ายให้กับทีมงานและห้วคะแนน ในการหาเสียงเป็นค่าน้ำมันรด ค่าน้ำชา กาแฟ สุรา ในวงสนทนาการพูดคุย ขอคะแนนเสียงกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่อาจเป็นการซื้อเสียงทางอ้อมเพราะจ่ายให้กับห้วคะแนนและทีมงานเท่านั้น ตรงกับแนวคิดวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ในเรื่องของนิสัย รสนิยมในเรื่องความคิด ความเชื่อ เป็นเอกลักษณ์การรวมกลุ่มปกครองกันเอง รักพวกพ้อง ขอมรับแนวคิดนโยบาย ผู้นำที่มีบารมี มีอำนาจ มีภาวะความเป็นผู้นำสูง เลือกผู้บริหารท้องถิ่นด้วยความจริงใจปราศจากการตอบแทน แต่การเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 ถึงปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด มีการแข่งขันทางการเมืองกันสูง มีการซื้อเสียงกันมาก ซื้อเป็นรายบุคคล คราวเรือน มีกลุ่มธุรกิจท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้ง ในปัจจุบันนี้หากไม่ซื้อเสียงก็หมดโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้ง การเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญ 2540, 2550 รัฐบาลได้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นรัฐบาลได้จัดสรรรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น มีการเลือกตั้งนายกอบต. โดยตรง และเลือกตั้งสอบต. ควบคู่ไปด้วย ให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารการคลังเอง จึงมีเรื่องของการแสวงหาผลประโยชน์ จากการทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากเงินงบประมาณของท้องถิ่น ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน หวังเข้าไปบริหารท้องถิ่นทำให้การเลือกตั้ง มีการแข่งขันทางการเมืองกันสูง มีการใช้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ มีการซื้อเสียงไม่ปฏิบัติตามกติกาการเลือกตั้ง มีการทุจริตการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้รับเลือกตั้ง โดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเรื่องความรู้ ความสามารถ วิทยุทัศน์ และนโยบาย ทำให้มีการแสวงหาผลประโยชน์ในท้องถิ่นและผลตอบแทนทางการเมือง ตรงกับแนวคิดเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ เป็นการร่วมมือของกลุ่มการเมือง กลุ่มธุรกิจท้องถิ่น เข้าไปมีบทบาท

ในการบริหารท้องถิ่น เพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองและแสวงหาผลประโยชน์เงินงบประมาณของท้องถิ่น

“การเลือกตั้งสภาตำบลมาเป็น การเลือกตั้ง อบต. มีการเลือกตั้ง สอบต. และ สอบต. มาเลือกตั้งนายก อบต. กันเอง มีการแข่งขันกันน้อยจะเลือกคนที่ เป็นผู้นำชุมชนคนที่เคารพนับถือของท้องถิ่นที่รู้จักกันดีไม่มีการซื้อเสียง หลังจากมีการเลือกตั้งนายก อบต. โดยตรงและเลือกตั้ง สอบต.ควบคู่ไปด้วยมีการแข่งขันกันสูงมาก และใช้เงินเป็นปัจจัยหลักในการเลือกตั้งอย่างเห็นได้ชัดผู้สมัครจะจ่ายเงินซื้อเสียงกับผู้สิทธิเลือกตั้ง จนชาวบ้านบางคนพูดว่า “ได้เงินใครเลือกคนนั้น” (นุกูล ธานีรัตน์ อดีต นายก อบต. ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2553)

“การเลือกตั้งเมื่อก่อนดีกว่าปัจจุบันมากมีการแข่งขันกันน้อย การเลือกตั้งทุกระดับใช้เงินเพียงเล็กน้อยเป็นค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง การหาเสียงมีการเลี้ยงกันพอสมควรเป็นเรื่องปกติ แต่ปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูง มีการซื้อเสียงกันมาก ซื้อเป็นคร่าวเรือน รายบุคคล” (ประคับ บุญรัตน์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 สัมภาษณ์ วันที่ 26 กรกฎาคม 2553)

“การเลือกตั้งในอดีตเป็นการเลือกตั้ง ที่ใครมีพรรคพวกพี่น้องมาก และมีความดีมากกว่าคู่แข่งก็สามารถที่จะชนะการเลือกตั้งได้ การเลือกตั้งในปัจจุบันต้องมีญาติพี่น้องมาก มีพรรคพวกเพื่อนฝูงและที่สำคัญต้องมีเงินเป็นปัจจัย ในการขับเคลื่อนให้ชนะคู่ต่อสู้ทางการเมือง” (นิกร บุญต่อ พนักงานธนาคารออมสิน สัมภาษณ์ วันที่ 27 กรกฎาคม 2553)

“การเลือกตั้งมีความแตกต่างกันมาก เมื่อก่อนพิจารณาเลือกคนดี มีความรู้ความสามารถ มีความจริงใจในการทำงาน ปัจจุบันจะพิจารณาโดยใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้ได้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีความจริงใจในการทำงาน มีการแข่งขันทางการเมืองสูง มีการซื้อเสียงกันมาก” (เจริญ ชูศรี อดีต สอบต. ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2553)

3 ประเด็นเรื่อง เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบล ควนพัง มีอะไรบ้าง และการทำกิจกรรมทางการเมืองของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ประเด็นนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนได้แสดงความคิดเห็นว่า เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่มีความสำคัญกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นทางภาคใต้มาจากระบบเครือญาติ เครือญาติมาจาก พ่อ แม่ พี่น้อง ปู่ย่า ตายาย ลูกพี่ลูกน้อง และเครือญาติที่มาจาก การผูกคองผูกเกลอ นักการเมืองท้องถิ่นภาคใต้ต้องเป็นบุคคลที่มีเครือญาติเป็นจำนวนมาก เครือญาติเหล่านี้จะช่วยเหลือ สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้วยการลงคะแนนเสียงให้ ช่วยหาเสียง ขอคะแนนเสียงจากผู้สิทธิเลือกตั้ง ในหมู่บ้านโดยการเดินพบปะ เป็นรายบุคคล แบบเคาะประตูบ้าน พูดคุยสนทนา เสนอแนวคิด นโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น

ช่วยชี้นำชักชวนคนใกล้ชิดที่มีความสนิทสนม เป็นการส่วนตัวให้ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นเครือญาติของตนเอง ช่วยให้อำนาจใจและ บางครั้งช่วยเป็นตัวกลางในการซื้อเสียง

ระบบพรรคพวก เพื่อนฝูง เป็นเพื่อนฝูงที่มีอายุรุ่นเดียวกันในหมู่บ้าน เคยเรียนหนังสือมาด้วยกัน รุ่นน้อง รุ่นพี่ หรือเพื่อนฝูงต่างบ้าน ต่างหมู่บ้าน ในอบต.ควนพัง นักการเมืองท้องถิ่นทางภาคใต้เป็นบุคคลที่มีเพื่อนฝูงมาก มีน้ำใจ ใจกว้าง ใจนักเลง พรรคพวกเพื่อนฝูงเหล่านี้ช่วยลงคะแนนเสียงให้ ช่วยชี้นำชักชวนคนใกล้ชิด เพื่อนฝูงของตนเองให้ลงคะแนนเสียงให้ ช่วยหาเสียง เป็นทีมงาน ช่วยวางแผนการหาเสียงของคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้าน โดยมี การพบปะสังสรรค์ ดื่มน้ำชา กาแฟและสุราตามประสาชาวบ้านเพื่อขอคะแนนเสียง พรรคพวกเพื่อนฝูงบางคนที่มีฐานะจะช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพื่อต้องการตำแหน่งรองนายก อบต. และ เลขานายก อบต. นายก อบต. มีอำนาจแต่งตั้งจากบุคคลภายนอกและ เป็นตัวกลางในการซื้อเสียง จะเห็นได้ว่าระบบเครือญาติ ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง ที่เข้ามาช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นเครือญาติ พรรคพวกของตนเอง เป็นการช่วยเหลือสนับสนุนด้วยความบริสุทธิ์ใจ จริงใจ ไม่มีผลตอบแทน ตรงตามแนวคิด วัฒนธรรมของคนภาคใต้ เมื่อมีการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เครือญาติ พรรคพวกเพื่อนฝูง ก็จะช่วยเหลือสนับสนุนกันอย่างเหนียวแน่น เพื่อให้เครือญาติของตนเองได้รับการเลือกตั้ง

ระบบหัวคะแนน เป็นที่นิยมกันมากในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของ อบต. ควนพัง โดยเฉพาะการเลือกตั้งในตำแหน่งนายกอบต. ซึ่งเป็นพื้นที่กว้าง มีหลายหมู่บ้าน หัวคะแนนจะมีอยู่ในแต่ละบ้าน แต่ละหมู่บ้านในอบต.ควนพัง มีหลายคน หัวคะแนนต้องเป็นบุคคลที่มีคนนับถือ เกรงใจ มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง อยู่จำนวนหนึ่งที่ตนเองสามารถชี้นำชักชวน ให้ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองให้การสนับสนุน หัวคะแนน 1 คนรับผิดชอบผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 20 - 50 คน และจ่ายเงินซื้อเสียงคนละ 300 - 500 บาท และมีสิ่งตอบแทน อาจเป็นสิ่งของ หรือการทำถนนในหมู่บ้านให้ หัวคะแนนเป็นตัวกลางในการซื้อเสียง หัวคะแนนจะได้รับการอุปถัมภ์จากนักการเมืองท้องถิ่น

นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด (สจ.) เป็นนักการเมืองท้องถิ่นสจ.ในอำเภอร้อน พิบูลย์ ที่ทุกคนใน อบต. ควนพังรู้จัก และนับถือจะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่ง นายก อบต. เป็นบุคคลที่ตนเองมีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัว สามารถชี้นำครอบงำสั่งการในเรื่องต่างๆได้ โดยการชี้นำสั่งการให้ฐานคะแนนเสียงที่ตนมีอยู่ ลงคะแนนเสียงให้และให้เงินช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายในการหาเสียง และซื้อเสียงแต่ต้องมีการตอบแทนทางการเมือง และผลประโยชน์อื่นๆเมื่อได้รับเลือกตั้งเข้ามาบริหารท้องถิ่น

นักธุรกิจท้องถิ่น เป็นคนใน อบต.ควนพังซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ ทำธุรกิจเกี่ยวกับงานรับเหมาก่อสร้าง ทำถนน และสิ่งก่อสร้างอื่นๆเป็นบุคคลที่มีฐานะ มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงอยู่จำนวนหนึ่ง บุคคลเหล่านี้จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่ง นายก อบต. โดยการชี้แนะให้ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงของตนเองลงคะแนนเสียงให้ และให้การช่วยเหลือด้านการเงินในการหาเสียง และซื้อเสียง แต่ต้องมีการตอบแทนผลประโยชน์ทางธุรกิจงานรับเหมาก่อสร้างหลังได้รับเลือกตั้งเป็นคณะผู้บริหารท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) บุคคลเหล่านี้ส่วนมากจะไปช่วยเหลือสนับสนุนเครือญาติพรรคพวกเพื่อนฝูง ของตนเองที่ลงสมัครรับเลือกตั้งสอบต. โดยการลงคะแนนเสียงให้ช่วยหาเสียง ขอบคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้าน โดยการเดินพบปะเป็นรายบุคคล แบบเคาะประตูบ้านชี้แนะชักชวนเครือญาติ เพื่อนฝูงให้ลงคะแนนเสียงให้ เป็นการช่วยเหลือตอบแทนบุญคุณที่เคยได้รับอุปถัมภ์ช่วยเหลือกันมา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางคนเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่ง นายก อบต. โดยเป็นหัวคะแนน ช่วยหาเสียงชี้แนะชักชวนให้เครือญาติ เพื่อนฝูงลงคะแนนเสียงให้แต่ต้องมีผลประโยชน์ตอบแทน หลังได้รับเลือกตั้งอาจเป็นเงิน สิ่งของ หรือทำถนนให้ในหมู่บ้าน

ระบบเครือญาติ มีความสำคัญมากนักการเมืองท้องถิ่นทางภาคใต้ต้องเป็นคนที่มีเครือญาติมาก เพื่อเป็นฐานคะแนนเสียง ช่วยเหลือสนับสนุนในทุกๆเรื่อง ตรงกับทฤษฎี “สาวย่านนับโยค” เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้เพื่อสืบหาเครือญาติ หรือไล่เรียงลำดับญาติ โดยสาวลึกไปถึงบรรพบุรุษตามลำดับ ว่ามีการโยงใยเป็นเทือกเถาเหล่ากออย่างไร ใครเป็นต้นตระกูล มีการแตกหน่อออกไปอย่างไร รวมไปถึงการผูกเกลอ ผูกคอง เพื่อเพิ่มเครือญาติให้มีจำนวนมากขึ้นเป็นการเพิ่มฐานคะแนนเสียง เพื่อช่วยสนับสนุนให้ได้รับเลือกตั้ง ระบบพรรคพวก เพื่อนฝูง เป็นเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่มีความสำคัญ นักการเมืองท้องถิ่นทางภาคใต้เป็นบุคคลที่มี พรรคพวกเพื่อนฝูงมากเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนเป็นฐานคะแนนเสียง ช่วยหาเสียง ชี้แนะชักชวนบุคคลใกล้ชิดให้ลงคะแนนเสียงสนับสนุน นักการเมืองท้องถิ่นภาคใต้ เป็นบุคคลที่มีน้ำใจนักเลง ใจกว้าง มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือสังคม พรรคพวก เพื่อนฝูง มีลักษณะความเป็นผู้นำสูง ตรงกับแนวคิดวัฒนธรรม “ความเป็นนักเลง” “การเป็นเกลอ” เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ เป็นคตินิยมการผูกสัมพันธ์กับคนเพื่อเข้าไปสู่การผูกโยค ได้แก่การผูกเกลอ ผูกคองและผูกสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ความเป็น “นักเลง” เป็นบุคคลลักษณะพิเศษ ความมีน้ำใจ วางตัวเป็นคนใจกว้าง กล้าได้กล้าเสีย มีความเยียบขาด รักษาคำพูด รักศักดิ์ศรี รักและปกป้องพรรคพวกเพื่อนฝูง จนสุดกำลัง

“มาจากเครือญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง ในการเลือกตั้ง สอบต. และการเลือกตั้งนายก อบต. มาจากเครือญาติ พรรคพวก เพื่อนฝูง ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด

นักธุรกิจรับเหมาในท้องถิ่น มาจากคนใน อบต. ควนพัง และพื้นที่ข้างเคียง” (วิรัช ชูประดิษฐ์ ผู้นำชุมชน สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2553)

“เครือข่ายระบบอุปถัมภ์มาจาก เครือญาติ พรรคพวก เพื่อนฝูง มีความสนิทสนม มีความผูกพันเป็นการส่วนตัว ช่วยหาเสียง เป็นหัวคะแนน ระบบอุปถัมภ์ในการใช้อำนาจหน้าที่ บารมี มาจากนักธุรกิจท้องถิ่น กลุ่มการเมืองท้องถิ่นในระดับจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น มาจาก อบต. และพื้นที่ข้างเคียง” (นุกูล ธานีรัตน์ อดีต นายก อบต. ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2553)

“เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ส่วนมากมาจากญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง ที่มีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัว กลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่น กลุ่มนักการเมืองระดับจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน จะให้ความช่วยเหลือในเรื่อง บารมี เงิน” (เจริญ จันทร์บุญแก้ว อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดสุวรรณ โฆสิต สัมภาษณ์ วันที่ 26 กรกฎาคม 2553)

“เครือข่ายระบบอุปถัมภ์มาจาก เครือญาติ พรรคพวก เพื่อนฝูง และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มพัฒนาสตรี อสม. และผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชน นักธุรกิจท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น ให้การสนับสนุนทั้งทางการเงิน และบารมี” (วิธาร ศรีสุวรรณค์ สอบต. ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2553)

4 ประเด็นการทำกิจกรรมทางการเมืองของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้ง ในระดับท้องถิ่นของ อบต. ควนพัง ของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนมีการทำกิจกรรมทางการเมืองผ่านเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในแต่ละเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในลักษณะอย่างไร ในประเด็นนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงความคิดเห็นว่าการเลือกตั้งตำแหน่งนายกอบต. และสอบต. การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ของระบบเครือญาติ ระบบพรรคพวก เพื่อนฝูง เป็นผู้ที่ช่วยเหลือสนับสนุนเป็นหลัก เป็นฐานคะแนนเสียง ลงคะแนนเสียงให้ ช่วยเหลือในการหาเสียงในหมู่บ้าน เดินพบปะเป็นรายบุคคล แบบเคาะประตูบ้านเพื่อขอคะแนนเสียงในแต่ละหมู่บ้าน พบปะให้มากที่สุด ช่วยชักนำชักชวนคนใกล้ชิดคนรู้จักให้ลงคะแนนเสียงสนับสนุน ช่วยให้กำลังใจ มีการเรียงประชุมทีมงานเพื่อฟังกระแสตอบรับจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละพื้นที่ และมีการตั้งเวทีปราศรัยเมื่อใกล้ถึงวันเลือกตั้งเพื่อเสนอแนวคิด วิสัยทัศน์ เสนอนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้พิจารณาตัดสินใจในการเลือกตัวแทน บางครั้ง ระบบเครือญาติ พรรคพวกเพื่อนฝูง เป็นตัวกลางในการซื้อเสียงด้วย เป็นการช่วยเหลือของญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง โดยไม่หวังผลตอบแทนช่วยเหลือด้วยความจริงใจ ตรงกับแนวคิด วัฒนธรรมของคนใต้ เป็นเอกลักษณ์ ประจำถิ่น คนใต้ชอบนับญาติ เป็นความสัมพันธ์ในสายเลือดสกุลเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องเป็นคองกัน จึงมีการนับญาติจะรักกันอย่างเหนียวแน่น เมื่อถึงคราวเลือกตั้ง จะช่วยเหลือ

กันอย่างเต็มที่ คนได้รักพวก แม้ว่าจะไม่เป็นญาติกัน แต่คนได้ด้วยกันจะรวมกลุ่มกัน ผูกเกลือกกัน มีอะไรช่วยเหลือกัน

ระบบหัวคะแนน เป็นระบบที่นิยมใช้กันมาก หัวคะแนนเป็นบุคคลที่กลุ่มคนเหล่านั้นให้ความนับถือ เกรงใจมีเครือข่ายดี พรรคพวกอยู่จำนวนหนึ่งที่ตนเองสามารถพูดคุยให้ลงคะแนนเสียงให้ได้ หัวคะแนนมีอยู่เป็นจุดในแต่ละหมู่บ้านของอบต.ควนพัง หัวคะแนน 1 คน รับผิดชอบผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 20 - 50 คนและจ่ายเงินซื้อเสียงให้คนละ 300 - 500 บาทหรือให้เป็นสิ่งของตอบแทนตามแต่ละพื้นที่ที่ต้องการ หัวคะแนนมีการพบปะสังสรรค์ ดื่มน้ำชา กาแฟ สุราตามประสาชาชนบทตามจุดต่างๆ ในหมู่บ้านเพื่อขอคะแนนเสียง ซื้อเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองสนับสนุนและได้รับมอบหมาย

นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด (สจ.) กลุ่มธุรกิจท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) กลุ่มเครือข่ายระบบอุปถัมภ์กลุ่มนี้ สจ. เป็นคนในอำเภอรอนพิบูลย์ เป็นกลุ่มที่มีฐานคะแนนเสียงอยู่จำนวนหนึ่ง กลุ่มธุรกิจท้องถิ่นเป็นกลุ่มที่เพิ่งเกิดใหม่ในอบต.ควนพัง มีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอยู่จำนวนหนึ่ง มีบารมี อิทธิพล มีเงิน เมื่อมีการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นคนกลุ่มนี้ช่วยเหลือ สนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกอบต.ที่ตนเองมีความชอบสนิทสนมมีความสัมพันธ์ส่วนตัว สามารถชักนำครอบครัวได้ โดยชักนำให้ญาติพี่น้องลงคะแนนเสียงให้และช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายในการหาเสียงซื้อเสียง แต่ต้องมีการตอบแทนทางการเมือง และผลประโยชน์จากโครงการต่างๆของเงินงบประมาณของท้องถิ่น เมื่อได้รับเลือกตั้งเข้ามาบริหารท้องถิ่น

“การหาเสียงจะใช้เครือข่ายดี พรรคพวกเพื่อนฝูง โดยเฉพาะหัวคะแนน จะแบ่งกลุ่มกันรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ที่หัวคะแนนแต่ละคนมีอิทธิพลอยู่ โดยการให้หัวคะแนนนำเงินหรือสิ่งของเป็นสิ่งตอบแทนตามแต่ละพื้นที่ที่ต้องการ (นิกร บุญต่อ พนักงานธนาคารออมสิน สัมภาษณ์ วันที่ 27 กรกฎาคม 2553)

“การเลือกตั้งนายก อบต. ซึ่งเป็นพื้นที่กว้าง มีการจัดตั้งหัวคะแนน ผู้นำชุมชน เครือญาติ และผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชน ช่วยหาเสียงขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีการใช้เงินซื้อเสียงกันมาก (วิฑาร ศรีสุวรรณค์ สอบต. ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2553)

5 ประเด็นความสำคัญของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งกับการเลือกตั้งใน อบต.ควนพัง ประเด็นนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก มีความคิดเห็นว่า เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ มีความสำคัญต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับเลือกตั้งผู้ที่มีเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ จะมีโอกาสได้รับการเลือกตั้งสูง ควรใช้ระบบอุปถัมภ์ควบคู่กับระบบคุณธรรมเป็นการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสคนดี มี

ความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์เข้ามาบริหารท้องถิ่น ทุกคนไม่เห็นด้วยกับการใช้ระบบอุปถัมภ์ เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองและแสวงหาผลประโยชน์จากเงินงบประมาณของท้องถิ่น

“เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ใน อบต. มีความสำคัญและจำเป็นในเรื่องของการช่วยเหลือ ในการหาคะแนนเสียงเป็นหัวคะแนนเป็นฐานเสียงเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง” (นฤกุล ชานีรัตน์ อดีต นายก อบต. ความพึง สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2553)

“เครือข่ายระบบอุปถัมภ์มีความสำคัญต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งกับการเมืองระดับ ท้องถิ่นเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการ ช่วยเหลือ สนับสนุน เป็นฐานเสียง ลงคะแนนเสียง ช่วยหา เสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคน” (ธรรมพิศ รอดบัวทอง นายก อบต.ความพึง สัมภาษณ์ วันที่ 25 กรกฎาคม 2553)

6 ประเด็นผลบวก ของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการเลือกตั้งต่อ อบต. ความพึง ประเด็นนี้ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน ได้ให้แสดงความคิดเห็นว่า ผลบวกของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ เป็นการช่วยเหลือที่ไม่หวังผลตอบแทน ช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจจึงมีผลดีต่อการเลือกตั้ง การ ใช้ระบบอุปถัมภ์ควบคู่กับระบบคุณธรรม เพื่อเป็นการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้โอกาสคน ดีมีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ เข้ามาบริหารท้องถิ่นและเป็นเรื่องของการแสดงความมีน้ำใจ ของเครือข่ายดี พรรคพวกเพื่อนฝูง ตรงกับแนวคิดวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ เป็นลักษณะนิสัย จิต ลักษณะของคนใต้ ซึ่งมีนิสัยแตกต่างจากภาคอื่น ทั้งในเรื่อง ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ เป็น ลักษณะนิสัย รสนิยมของคนใต้ในเรื่อง ความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม ของคนภาคใต้ มีนิสัย รัก พวกพ้อง ชอบอยู่อย่างอิสระ นิยมใช้สติปัญญายอมรับคุณภาพระหว่าง ชาย หญิง การค้าจูน เกื้อกูล และการสร้างเครือข่าย เพื่อเอื้อประโยชน์ กันและกัน ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 คน ได้แสดง ความคิดเห็นว่า เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในทางการเมือง ถือว่าไม่มีผลบวก เพราะระบบอุปถัมภ์เป็น อุปสรรคสำคัญ ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่นของอบต. เป็น ทั้งผู้รับอุปถัมภ์และให้การอุปถัมภ์ นักการเมืองท้องถิ่นที่ได้รับเลือกตั้งมาจากระบบอุปถัมภ์ทำให้ ได้คณะผู้บริหารท้องถิ่น ต้องทำตามผู้ที่ทำให้การอุปถัมภ์ต้องการ เพราะความเกรงใจ เกรงกลัว ทั้ง เรื่องการตอบแทนทางการเมืองเป็นฐานเสียงให้กับนักการเมืองระดับจังหวัด การหาผลประโยชน์ ตอบแทนทางธุรกิจรับเหมาของโครงการต่างๆของเงินงบประมาณของท้องถิ่น ทำให้การบริหารงานของท้องถิ่น ไม่มีประสิทธิภาพ คุณภาพไม่เป็นตัวของตัวเอง ตรงกับแนวคิดของ มรว. อคิน รพีพัฒน์ ในเรื่องของระบบอุปถัมภ์เป็นเรื่องใกล้ตัวเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันทั้งคำว่า “เจ้า พ่อ” “เจ้านาย ลูกน้อง” “ลูกพี่ ลูกน้อง” “ผู้มีอิทธิพล” มีความหมายเกี่ยวกับ “ผู้อุปถัมภ์ – ผู้รับ อุปถัมภ์” โดยตรง ในการเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องของหัวคะแนน ผู้มี

อิทธิพล การซื้อเสียง มีความสัมพันธ์กับอำนาจ เป็นลักษณะหนึ่งของสังคมไทยในแวดวงการเมือง เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์

“ผลบวกของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ไม่มีเพราะระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคสำคัญ ในทางการเมือง ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ” (ธรรมพิศ รอดบัวทอง นายก อบต.ควนพั่ง สัมภาษณ์ วันที่ 25 กรกฎาคม 2553)

“ผลบวกของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ต้องใช้คู่กับระบบคุณธรรม คือเป็นการอุปถัมภ์ คนที่ไม่มีความพร้อม(เงิน) แต่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต ถือว่าเป็นการอุปถัมภ์ ที่ดี เพื่อส่งเสริมให้คนดีเข้ามาบริหารท้องถิ่น” (นิกร บุญต่อ พนักงานธนาคารออมสิน สัมภาษณ์ วันที่ 27 กรกฎาคม 2553)

“ผลบวกของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ไม่มีในทางการเมือง เพราะเครือข่ายระบบ อุปถัมภ์ส่วนมากทำเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทนทางการเมืองและการแสวงหาผลประโยชน์ ของผู้ให้การอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น” (เจริญ ชูศรี อดีต สอบต. ควนพั่ง สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2553)

7 ประเด็นผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อ อบต.ควนพั่งเป็นข้อเสีย ของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์กับการเลือกในระดับท้องถิ่น ทำให้เกิดผลเสียหายต่อ อบต.ควนพั่ง ผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้แสดงความคิดเห็นว่าผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์มี ผลกระทบทางการเมือง มีผลกระทบโดยตรงต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นไม่พัฒนา ทำให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ระบบอุปถัมภ์ทำให้นักการเมือง หลงอำนาจ เห็นแก่ผลประโยชน์ตนเองพวกพ้อง ผู้ได้รับการเลือกตั้งมาจากผู้ให้อุปถัมภ์ไม่มีอิสระ ในการกำหนดนโยบายสาธารณะในการพัฒนาท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์ของตนเองแต่ต้องปฏิบัติตาม ความต้องการเพื่อตอบสนองผู้ให้การอุปถัมภ์ นักการเมืองท้องถิ่นเป็นทั้งผู้ให้การอุปถัมภ์ และผู้รับอุปถัมภ์ ถ้าได้รับอุปถัมภ์จากผู้ให้การอุปถัมภ์ที่ไม่ดี ผู้ได้รับเลือกตั้งต้องบริหารงานตาม ความต้องการของผู้อุปถัมภ์ด้วยความกลัวเกรงใจทำให้ไม่เป็นตัวของตัวเอง การให้การอุปถัมภ์ ในรูปแบบของอำนาจ ทรัพย์สิน เงินทอง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมเพราะการให้ อุปถัมภ์ในรูปแบบนี้ทำให้การเมืองระดับท้องถิ่น ได้นักการเมืองท้องถิ่นที่ไม่มีความรู้ ความสามารถ ไม่มีคุณภาพเข้ามาบริหารท้องถิ่น เพราะนักการเมืองถ้าได้รับเลือกตั้งด้วยการซื้อ เสียง ทูจริตการเลือกตั้ง ก็จะมีการถอนทุนคืนภายหลัง ทำให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน เงิน งบประมาณของท้องถิ่น ผู้อุปถัมภ์เข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อหวัง ผลตอบแทนกับตนเองและพวกพ้องภายหลังทำให้เกิดผลเสียหายต่อท้องถิ่น ระบบอุปถัมภ์ทำให้ คนดีขาดโอกาสคนมีความสามารถไม่สามารถเข้าสู่การเมืองได้ เพราะระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรค

สำคัญ คนมีความรู้เลขาโอกาสเข้ามาร่วมงานและมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น ความเป็นจริงทางการเมืองนายก อบต.และสออบต. เป็นฐานเสียงของนักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด และนักการเมืองระดับชาติ

ผลกระทบด้านสังคม การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมระหว่างผู้ชนะการเลือกตั้ง กับผู้แพ้การเลือกตั้ง ทำให้คนในหมู่บ้าน ตำบล เกิดความไม่เข้าใจกันมีการแบ่งขั้วแบ่งข้างกันอย่างชัดเจน ทำให้คนในสังคมไม่มีความสามัคคี ทำให้มีผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่น

ด้านเศรษฐกิจ มีผลกระทบบ้างไม่มากนัก เพราะไม่เป็นเมืองเศรษฐกิจ มีเงินสะพัดช่วงการเลือกตั้ง มีการใช้จ่ายมากกว่าปกติ ผู้สมัครรับเลือกตั้งบางคน กลุ่มผู้สนับสนุน จะมีหนี้สินตามมาหลังการเลือกตั้ง เพราะได้ใช้เงินซื้อเสียงไปจำนวนมาก แต่ไม่ได้รับเลือกตั้ง บางคนถึงกับหมดเงินที่ออมไว้ และบางคนมีหนี้สิน

“ผลลบของระบบอุปถัมภ์มีมากมาย ทั้งเรื่องคุณภาพของผู้บริหาร ได้ผู้บริหารที่ไม่มีความรู้ ความสามารถ ไม่มีวิสัยทัศน์ ไม่มีคุณธรรม ทำให้ท้องถิ่นไม่พัฒนา ระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนา ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ไม่ดี มีการทุจริต คอร์รัปชัน เงินงบประมาณท้องถิ่น” (เจริญ จันทร์บุญแก้ว อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดสุวรรณโฆสิต สัมภาษณ์ วันที่ 26 กรกฎาคม 2553)

“ผลทางลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ทำให้ผู้ได้รับการเลือกตั้ง ไม่มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน กำหนดนโยบายสาธารณะ ในการพัฒนาตำบลให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ของตำบล แต่ต้องปฏิบัติตามความต้องการผู้ให้การอุปถัมภ์ในการเลือกตั้ง ทำให้มีการทุจริต คอร์รัปชัน คดโกง งบประมาณของท้องถิ่น มีการถอนทุนคืนของกลุ่มผู้สนับสนุน” (เจริญ ชูศรี อดีต สออบต. ควนพั่ง สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2553)

“ผลลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ คนดีขาดโอกาส คนมีความสามารถไม่สามารถเข้าสู่การเมืองได้ เพราะระบบอุปถัมภ์เข้ามาเป็นอุปสรรค คนมีความรู้ขาดโอกาส ที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหา และมีบทบาทในการพัฒนาตำบล และท้องถิ่น” (วิธาร ศรีสุวรรณค์ สออบต. ควนพั่ง สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2553)

8 ประเด็นการป้องกันและแนวทางในการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ กับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของอบต.ควนพั่ง เพื่อให้ได้คณะผู้บริหารท้องถิ่นมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถและให้การเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์ ยุติธรรมโปร่งใสผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนวทางและแสดงความคิดเห็นไว้ 2 แนวทาง

แนวทางการป้องกัน โดยเน้นนโยบาย ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างจริงจัง ต่อเนื่องโดยให้กกต.ท้องถิ่นและประชาชนต้องช่วยกันสอดส่องดูแลควบคุมการซื้อสิทธิขายเสียง

การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น กกต.ท้องถิ่นต้องบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้ง อย่างเคร่งครัด เข้มงวด เด็ดขาด ชี้แจงให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงกับประชาชนถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง ว่ามีผลเสียอย่างไรต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่น เสริมองค์ความรู้ให้กับประชาชนให้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง เลิกรับเงินจากการซื้อสิทธิขายเสียง ปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการเลือกตั้งไม่ว่าระดับไหนมักจะมี เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง และหนีไม่พ้นระบบอุปถัมภ์จึงได้คณะผู้บริหารท้องถิ่น นายกอบต.และสอต.ที่ไม่มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมประชาชนต้องเลือกตัวแทนโดยใช้เหตุผลเลือกคนดีมีความรู้ ความสามารถ รู้ปัญหาของท้องถิ่นจริง ทำให้การบริหารงานของท้องถิ่นมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคงและยั่งยืน ตรงกับแนวคิด นิธิ เอียวศรีวงศ์ การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ตั้งอยู่บนการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน หากจะต้องการบรรเทาการซื้อสิทธิขายเสียงด้วยเงิน ควรแก้ไขที่ต้นตอของปัญหาคือการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นสาเหตุสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยเมืองไทยไม่พัฒนา การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นประเด็นสำคัญ ในการร่างรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับคือ 2540 และ 2550 มีการออกกฎหมายและการตั้งองค์กรมาควบคุมการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรม ภัยของการซื้อสิทธิขายเสียงต่อระบอบประชาธิปไตย เงินทำให้ประชาชนระงับการใช้วิจารณ์ญาณอิสระของตนเอง ที่จะเลือกตั้งตำแหน่งสาธารณะ การใช้วิจารณ์ญาณอิสระเป็นเงื่อนไขสำคัญ ของระบอบประชาธิปไตยโดยโดยอุดมคติการใช้วิจารณ์ญาณอิสระก็ควรใช้เพื่อมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวม

แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการเมืองต้องเริ่มต้นที่นักการเมืองท้องถิ่นในอบต.ควนพัง สจ.ในอำเภออ่อนพิบูลย์ อย่าหวงและหลงอำนาจมองการเมืองเป็นเพียงธุรกิจที่จะเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์ เพื่อตนเองและพวกพ้อง ตำแหน่งทางการเมืองเป็นระบบผูกขาดเป็นมรดกตกทอดของคนบางตระกูล เป็นการสืบทอดอำนาจทางการเมือง ของคนเพียงตระกูลเดียวเท่านั้น ควรให้ประชาชนรู้ถึงข้อมูลข้อเท็จจริงทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ปัจจุบันนี้ประชาชนยังมีความเกรงใจเกรงกลัวนักการเมืองเพราะนักการเมืองทำตัวเป็นนายประชาชนไม่ใช่ตัวแทนประชาชน เสริมองค์ความรู้ให้กับประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน กับการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความเข้าใจการเมืองท้องถิ่นและรู้ถึงข้อดีข้อเสียของระบบอุปถัมภ์ จัดให้มีการอบรมเสริมองค์ความรู้ให้กับคณะผู้บริหารท้องถิ่นทั้งนายก อบต. และสอต.ให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปัจจุบันนักการเมืองท้องถิ่นบางคนไม่รู้จักบทบาท หน้าที่ของตนเองว่าต้องทำอะไรบ้างในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองอย่างมั่นคงและยั่งยืน กำหนดคุณสมบัติผู้สมัครตำแหน่งนายก อบต.วุฒิการศึกษาปริญญาตรี และสอต.วุฒิการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 ยก อบต.เป็น

เทศบาลเพื่อให้มีการถ่วงถ่วง คัดเลือก ตัวแทนที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ เพราะเป็นเขตเลือกตั้งที่ใหญ่ขึ้น เพราะการเลือกตั้งในอบต.เป็นพื้นที่ขนาดเล็กผู้สมัครบางราย ไม่มีความรู้ความสามารถ แต่มีเครือข่ายมากก็ได้รับเลือกตั้ง สร้างค่านิยมปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน ในท้องถิ่นไม่รับเงินจากการซื้อเสียง เลือกตัวแทน โดยใช้เหตุผลเลือกคนดีมีความรู้ ความสามารถ มีความจริงใจทำงานเพื่อส่วนรวม ถึงแม้จะไม่ใช่เครือข่ายของตนเองก็เลือกได้ รัฐบาลต้องมีการ จัดระบบการศึกษาให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของประเทศชาติและการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย ควรบรรจุเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยในวิชาหน้าที่พลเมือง วิชา ศิลปกรรม ลงในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ ระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เยาวชนของชาติมีความรู้ความเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย อย่างท่องแท้ ชัดเจน เพื่อพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและยั่งยืน ปลูก จิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่น รักท้องถิ่นบ้านเกิด เลือกตัวแทนเลือกคนดีมีความรู้ ความสามารถมี คุณธรรม มีวิสัยทัศน์ เข้ามาบริหารท้องถิ่นประชาชนและหน่วยงานของท้องถิ่นต้องร่วมมือร่วมใจ กันแก้ปัญหา ก่อนวันเลือกตั้งเปิดเวทีปราศรัยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเสนอนโยบาย แสดงวิสัยทัศน์ ต่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกตัวแทน ส่งเสริม อบรม กลุ่มมเกล่า ให้ประชาชนมีความรู้เรื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตยและเห็นถึงความสำคัญของการ ปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว ส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนให้มีความรับผิดชอบ ต่อท้องถิ่นของตนเอง ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคงมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถลดการซื้อ เสียงลงได้ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็น เสนอนโยบาย ตรวจสอบการบริหารงานของท้องถิ่น ให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ชี้แจงให้ประชาชนรู้ถึง ข้อเสียของระบบอุปถัมภ์ นักการเมืองทุกคนต้องทำงานเพื่อส่วนรวมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นบ้านเกิด ระบอบประชาธิปไตยกับการเมืองภาคประชาชนตรงกับแนวคิดของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ การ แก้ปัญหาการระบอบประชาธิปไตยต้องเริ่มต้นที่ท้องถิ่น การอภิวัฒน์ท้องถิ่นก่อน เพื่อความมุ่งหมาย จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงประชาธิปไตยในระดับประเทศ จะทำให้กลายเป็นที่ยอมรับของ ประชาชนทุกชั้น ทุกระดับ ของประเทศอย่างแท้จริง การเมืองภาคประชาชนต้องมีความเข้มแข็ง เพื่อคอยตรวจสอบคณะผู้บริหารท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส

“ต้องปลูกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นให้รู้และเข้าใจการปกครองในระบบ ประชาธิปไตย การแก้ไขต้องเริ่มต้นที่นักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่น ไม่หลงอำนาจ มองการเมืองเป็นเพียงธุรกิจที่จะต้องเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้องตำแหน่ง ทางการเมืองเป็นมรดกของครอบครัว ประชาชนต้องเลือกตัวแทน โดยใช้เหตุผลเลือกคนดีมี

ความรู้ความสามารถไม่เห็นแก่การซื้อขายเสียง” (วิรัช ชูประดิษฐ์ ผู้นำชุมชน สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2553)

“ป้องกันการซื้อเสียงให้ได้ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีระยะเวลาการหาเสียงให้มาก ก่อนการเลือกตั้ง 15 วัน ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องไม่อยู่ในพื้นที่ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเลือกตั้งกันเองจะลดการซื้อเสียงได้ อบรม ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เรื่องระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประชาชนเลือกผู้บริหารท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ถึงแม้จะไม่ใช่นักวิชาการ เพื่อนฝูงของตนเอง ต้องแยกแยะให้ได้” (นฤกุล ธาณิรัตน์ อดีต นายก อบต. ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 24 กรกฎาคม 2553)

“สร้างค่านิยมให้กับประชาชนเห็นว่า การซื้อเสียงนั้นไม่ดี และนักการเมืองต้องไม่ซื้อเสียง กำหนดคุณสมบัติ นายก อบต. ผู้สมัครต้องมีวุฒิปริญญาตรีและ สอบต.ผู้สมัครต้องมีวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่งเสริม อบรม กลุ่มเกลา ทางการเมืองให้กับประชาชนในท้องถิ่นให้มีความรู้ และมีความเข้าใจ ระบอบประชาธิปไตยให้มากขึ้น เพื่อจะได้เลือกคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม เป็นตัวแทน” (ธรรมพิศ รอดบัวทอง นายก อบต.ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 25 กรกฎาคม 2553)

“รณรงค์เรื่องการซื้อเสียง เพราะเป็นปัญหาใหญ่มาก ปัจจุบันนี้มีปัญหาในทุกระดับของการเมือง ต้องอาศัยเงินเป็นปัจจัยทั้งสิ้น จัดระบบการศึกษาให้เยาวชน ได้เห็นความสำคัญของระบบประชาธิปไตย และประเทศชาติเป็นอันดับแรก ควรมีการบรรจุเรื่องหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ในหลักสูตร การศึกษา ส่งเสริมอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน รู้ถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มองเห็นความสำคัญที่แท้จริง นักการเมืองท้องถิ่นทุกคน ต้องมีอุดมการณ์ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อท้องถิ่น” (เจริญ จันทร์บุญแก้ว อดีต ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดสุวรรณโฆสิต สัมภาษณ์ วันที่ 26 กรกฎาคม 2553)

“ให้ความรู้แก่ชาวบ้านในตำบล ในเรื่องระบอบประชาธิปไตย ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน การเมืองภาคประชาชนในท้องถิ่น ในการตรวจสอบการบริหารงานในท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ชี้แจงให้ประชาชนรู้ถึงข้อเสียของระบบอุปถัมภ์ นักการเมืองทุกคนต้องปลูกจิตสำนึกในการบริหารงาน ต้องทำเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่นบ้านเกิด” (เจริญ ชูศรี อดีต สอบต. ควนพัง สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2553)

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาถึงเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง ว่ามีอะไรบ้างและศึกษาถึงการทำกิจกรรมทางการเมืองของ เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ ช่วยสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับการเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต.และ สอ.บต. ของการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 – 2553 ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1.2 เพื่อศึกษาถึง ผลบวกและผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช

1.1.3 เพื่อศึกษาถึง แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบ ของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย กำนัน 1 คน อดีตกำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 4 คน ข้าราชการครูและ อดีตข้าราชการครู 2 คน ประชาชนผู้นำในแต่ละหมู่บ้าน 4 คน

กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน อดีต สมาชิกสภาบริหารส่วนตำบล 2 คน

เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและ แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2553 – 30 กรกฎาคม 2553 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตัวของผู้วิจัยเอง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัย โดยเก็บข้อมูลจากอดีตจนถึงปัจจุบันเก็บข้อมูลจากการพูดคุยในวงสนทนา ตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เมื่อเวลาผู้วิจัยกลับไปเยี่ยมบ้าน จากการพูดคุยกับญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง และติดตามการเมืองท้องถิ่นอยู่เรื่อยๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการเชิงพรรณนา ผลการรวบรวมข้อมูล มาประมวลผลศึกษาวิเคราะห์นำข้อมูลข้อเท็จจริงและ ความคิดเห็นมาวิเคราะห์ บรรยาย อธิบายพร้อมเหตุผล การอ้างอิงและมีข้อมูลบางส่วนที่เป็นลักษณะของการคาดคะเนในเชิงคุณภาพ

1.3 ผลการวิจัย

ข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การเข้าไปคลุกคลีกับชาวบ้าน ในตำบลควนพังและพูดคุยกันตามสภาพแวดล้อมและวงสนทนาต่างๆ ในหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ตั้งแต่ปี 2537 มีการเลือกตั้ง สอบต. ให้ สอบต. มาเลือกตำแหน่งนายกอบต. กันเอง จนถึงปัจจุบันนี้ มีการเลือกตั้งนายก อบต. โดยตรง และเลือกตั้ง สอบต.ควบคู่ไปด้วยจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2553 – 30 กรกฎาคม 2553 ข้อมูลที่ได้มีความใกล้เคียงกันมาก เพราะคำถามในการสัมภาษณ์ ได้ถามถึงการเลือกตั้ง ตั้งแต่อดีต 2537 ผู้ให้ข้อมูลซึ่งยังมีชีวิตอยู่ จนถึงปัจจุบันยังอยู่ในเหตุการณ์และยังจำได้เวลาผ่านไป 16 ปี ทำให้ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักมีความใกล้เคียงกัน แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดเชิงลึกมากกว่า

เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต.และ สอบต. จากข้อมูลการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก เรื่องเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของอบต.ควนพังโดยอธิบายเป็นเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ดังนี้

ระบบเครือญาติ ซึ่งนับว่าเป็นเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่มีความสำคัญมากในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เครือญาติ ประกอบด้วย พ่อ แม่ พี่น้อง ปู่ย่า ตายาย ลูกพี่ ลูกน้อง ญาติฝ่ายปู่ย่า ญาติฝ่ายตายาย รวมทั้งเครือญาติที่มาจากครอบครัวลูกพี่ลูกน้อง เป็นการเพิ่มจำนวนเครือญาติให้มากขึ้น ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในท้องถิ่นภาคใต้ ผู้ที่มีเครือญาติจำนวนมากจะมีโอกาสได้รับเลือกตั้งสูง เพราะเครือญาติแต่ละคนจะเป็นฐานคะแนนเสียงหลัก ในการลงคะแนนให้กับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งและเป็นทีมงานช่วยหาเสียงขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านเดินพบปะแบบเคาะประตูบ้าน เครือญาติแต่ละคนที่มีเพื่อนฝูงช่วยชี้นำชักชวนเพื่อนฝูงเหล่านั้นให้

ลงคะแนนให้ เป็นหัวคะแนน สนับสนุนในเรื่องของ กำลังกาย กำลังใจ เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่เป็นเครือญาติของตนให้ได้รับเลือกตั้ง

ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง นักการเมืองท้องถิ่นทางภาคใต้ ส่วนมากจะเป็นบุคคลที่มีน้ำใจ ใจกว้าง ใจนักเลง ชอบช่วยเหลือผู้อื่น พรรคพวก เพื่อนฝูงเหล่านี้ก็จะเข้ามาช่วยเหลือด้วยความรักและจริงใจ พรรคพวก เพื่อนฝูง เป็นปัจจัยสำคัญช่วยเหลือ สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ช่วยลงคะแนนเสียง เป็นฐานเสียง ช่วยหาเสียง ขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านเดินพบปะแบบเคาะประตูบ้านพบเป็นรายบุคคลและช่วยชักนำชักชวน พรรคพวก เพื่อนฝูงของตนเอง ให้ลงคะแนนเสียงให้ เป็นการเพิ่มคะแนนเสียงให้มีจำนวนมากขึ้น หรือ พรรคพวกที่มีฐานะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อต้องการตำแหน่งฝ่ายบริหาร เช่นตำแหน่ง รองนายก อบต. และเลขานายก อบต. ซึ่งนายก อบต. เป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งจากบุคคลภายนอก พรรคพวกที่ต้องการตำแหน่งก็จะช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ทั้งช่วยหาเสียงและสนับสนุนทางการเงิน

ระบบหัวคะแนน ระบบหัวคะแนนเป็นที่ใช้กันมากในการเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ในระดับท้องถิ่น หัวคะแนนต้องเลือกบุคคลที่มีคนนับถือ เกรงใจมีเครือญาติ พรรคพวกเพื่อนฝูงที่สามารถชักนำพูดคุยให้ลงคะแนนให้ได้ หัวคะแนนจะมีอยู่เป็นจุดๆ ในแต่ละหมู่บ้าน หัวคะแนนแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบจำนวนคะแนนเสียง 20 - 50 คนและจ่ายเงินให้คนละ 300-500 บาท ตามที่ได้ตกลงกัน สามารถชักนำชักชวนขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยให้สิ่งตอบแทนเป็นสิ่งของหรือใช้เงินซื้อเสียง ระบบหัวคะแนนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเลือกตั้ง ตำแหน่งนายก อบต. และ สอบต. ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของอบต.ควนพั่ง หัวคะแนนจะได้รับผลประโยชน์จากนักการเมืองท้องถิ่นในด้านต่างๆตามความเหมาะสม

นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด (สจ.) นักการเมืองท้องถิ่นกลุ่มนี้เป็น สจ. ในอำเภอ ร่อนพิบูลย์ จะไปสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต. นักการเมืองกลุ่มนี้มีทั้งอำนาจ บารมี มีฐานเสียง เงิน กลุ่มการเมืองกลุ่มนี้ไปสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยการให้ฐานเสียงที่มีลงคะแนนเสียงให้และจะช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายในการหาเสียง ซื้อเสียงแต่ต้องมีการตอบแทนทางการเมืองและแสวงหาผลประโยชน์จากโครงการต่างๆของท้องถิ่น จากเงินงบประมาณของท้องถิ่น และการเข้าไปครอบงำ การบริหารงานของ อบต. ในการจัดสรรตำแหน่งใน อบต. และเรื่องอื่นๆ

นักธุรกิจท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นคนในพื้นที่ อบต.ควนพั่ง นักธุรกิจท้องถิ่นเหล่านี้จะทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง มีเครือญาติ เพื่อนฝูงอยู่จำนวนหนึ่ง จะเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่ง นายก อบต. คนที่มีโอกาสได้รับเลือกตั้งสูง โดยสนับสนุนให้เครือญาติเพื่อนฝูงของตนเองลงคะแนนเสียงให้และช่วยเหลือเรื่องค่าใช้จ่ายใน

การหาเสียง ชื่อเสียง แต่ต้องมีการตอบแทนในเรื่องผลประโยชน์ของธุรกิจงานรับเหมาโครงการต่างๆของ อบต. และเรื่องผลประโยชน์อื่นๆหลังได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) จะเข้าไปช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง อบต. เป็นเครือข่าย พรรคพวกของตนเองในหมู่บ้าน โดยการชักนำชักชวนให้เครือข่าย พรรคพวกเพื่อนฝูง ลงคะแนนเสียงให้ ช่วยหาเสียงขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิในหมู่บ้าน เดินพบปะแบบเคาะประตูบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะไปช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต.ด้วย โดยการเป็นหัวคะแนน ช่วยหาเสียง ช่วยเหลือบุคคลที่มีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวและมีการตอบแทนเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ผลบวกและผลกระทบด้านลบ ของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง พบว่า ผลบวกเป็นเรื่องของการแสดงความเป็นน้ำใจ โอบอ้อมอารีจากเครือข่าย พรรคพวก เพื่อนฝูงเป็นการช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่มีสิ่งตอบแทนทำให้การเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม และการใช้ระบบอุปถัมภ์ควบคู่กับระบบคุณธรรม เป็นการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมให้โอกาสคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์ ให้เข้ามาบริหารท้องถิ่น

ผลกระทบด้านลบ ของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์เป็นข้อเสียมีผลเสียต่อการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและเกิดผลเสียหายต่อ อบต.ควนพัง มีผลกระทบในด้านการเมือง เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงเสียงซึ่งเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมากในการเลือกตั้งทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ มีผลกระทบต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนาเท่าที่ควร และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาล ที่เห็นว่าท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด ท้องถิ่นรู้ถึงปัญหาต่างๆได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องและรวดเร็วตรงจุด ผลกระทบในเรื่องของการทุจริต คอร์รัปชั่น ในโครงการต่างๆของ อบต.จากเงินงบประมาณท้องถิ่นทำให้ท้องถิ่นไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ท้องถิ่นได้รับปัจจัยพื้นฐานที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งเกิดจากการทุจริต คอร์รัปชั่นของเงินงบประมาณของท้องถิ่น ได้คณะผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่มีคุณภาพ ไม่มีความรู้ความสามารถ ขาดวิสัยทัศน์ มีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น และส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น

ผลกระทบด้านสังคม เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม มีการแบ่งขั้วแบ่งข้างของผู้สนับสนุนของแต่ละคน บางครั้งทำให้คนในสังคมเกิดความไม่เข้าใจกัน จากผลของการเลือกตั้งระหว่างผู้ชนะเลือกตั้ง กับผู้แพ้เลือกตั้ง ทำให้คนในสังคมไม่มีความสามัคคีเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่น

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ มีไม่มากนักเพราะไม่ใช่เมืองเศรษฐกิจ มีเงินสะพัดช่วงการเลือกตั้งมีการใช้จ่ายมากกว่าปกติ จะเรื่องหนี้สินของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้สนับสนุนบางคนที่ได้ใช้จ่ายเงินไปในการหาเสียงและซื้อเสียงแล้วไม่ได้รับเลือกตั้ง

แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ดังนี้

แนวทางการป้องกันเน้นนโยบายต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง มีการรณรงค์ในเรื่องของการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างต่อเนื่องจริงจังชี้ให้เห็นถึงข้อเสียของการซื้อสิทธิขายเสียงว่ามีผลเสียอย่างไรต่อระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่นและให้รณรงค์อย่างต่อเนื่องช่วงก่อนการเลือกตั้ง กวดขันท้องถิ่นบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เครื่องครัด เต็ดขาดในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม โปร่งใส ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนเลิกรับเงินซื้อเสียง เสริมองค์ความรู้ให้กับประชาชนให้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง

แนวทางการแก้ไขปัญหา เริ่มต้นที่นักการเมืองอย่าหลงอำนาจเห็นแก่ผลประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง เสริมองค์ความรู้ให้กับประชาชนมีความรู้ความเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการปกครองส่วนท้องถิ่นรู้ถึงผลเสียของระบบอุปถัมภ์อบรมเสริมองค์ความรู้ให้กับผู้บริหารท้องถิ่นทั้งนายก อบต.และ สอต.ให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองปัจจุบันนี้นักการเมืองท้องถิ่นบางคนไม่รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าต้องทำอะไรบ้างอย่างไร ปลุกจิตสำนึกทั้งนักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนให้รักท้องถิ่นบ้านเกิด นักการเมืองบริหารงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประชาชนต้องเลือกตัวแทนที่เป็นคนดีมีความรู้ ความสามารถ ถึงแม้จะไม่ใช่เครือญาติของตนเองก็เลือกได้ เพื่อให้โอกาสคนดีมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมมีวิสัยทัศน์เข้ามาบริหารท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการเมืองภาคประชาชนในท้องถิ่น ในการการแสดงความคิดเห็น เสนอนโยบายการตรวจสอบการบริหารงานของท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ การกำหนดคุณสมบัติของนายก อบต. วุฒิการศึกษาปริญญาตรี สอต.วุฒิการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 ควบบรรจุการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการปกครองส่วนท้องถิ่นในวิชาหน้าที่พลเมืองวิชาศีลธรรม ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เยาวชนของชาติได้มีความรู้ ความเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริงลึกซึ้ง

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช อภิปรายผลดังนี้

จากข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์และข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของ อบต. ควนพัง พบว่าเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่มีความสำคัญ ระบบเครือข่ายที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน ในทุกๆเรื่อง ระบบเครือข่ายมาจากหลายฝ่ายทั้ง พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย พี่ น้อง ลูกพี่ ลูกน้อง ญาติฝ่าย ปู่ย่า ตายาย และ มาจากการผูกคอง ผูกเกลอ ซึ่งในทางภาคใต้ถือว่าเรื่องนี้มีมีความสำคัญและยัง เข้มข้นอยู่ ตรงกับแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ 2547 : 9) โดยนำเอา พุทธวิธีการใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ เรื่องการ “สาวย่านนับโยด” ซึ่งสอดคล้องกับหลักโยนิ สมณะสิกการ ในพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมการ “สาวย่านนับโยด” เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ เพื่อสืบหาเครือข่าย หรือไล่เรียงลำดับญาติโดยสาวลึกลงไปยังบรรพบุรุษว่ามีใครโยงโยเป็น เทือกเถาเหล่ากอได้อย่างไร ใครเป็นต้นตระกูลและมีการแตกหน่อต่อย่านกันไปอย่างไรและจาก ขนบนิยมประเพณีของชาวภาคใต้จากคตินิยมการผูกสัมพันธ์กับคนเพื่อก้าวไปสู่การ “ผูกโยด” ได้แก่การผูกคอง ผูกเกลอ และผูกพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ตามวิธีการสาวย่านนับโยดที่ปรากฏเป็น ลายลักษณ์อักษรในวรรณกรรมท้องถิ่น การสาวย่านนับโยดถือว่ามีความสำคัญนักการเมือง ท้องถิ่นในภาคใต้ ถ้าจะเล่นการเมืองท้องถิ่นต้องมีเครือข่ายเป็นจำนวนมากเพื่อเป็นฐานเสียง ช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง นักการเมืองคนไหนที่มีเครือข่ายมากจะมีโอกาส ได้รับเลือกตั้งสูง

ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นในภาคใต้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง มักจะเป็นคนที่มีน้ำใจนักเลง ใจกว้าง ชอบช่วยเหลือสังคม ทำให้เป็นคนที่มีพรรคพวกเพื่อนฝูง มาก ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของคนภาคใต้ เป็นวัฒนธรรมของคนภาคใต้ที่นิยมชมชอบในลักษณะของ ผู้นำที่มีน้ำใจนักเลงมีสติปัญญาดีมีเหตุมีผลมีลักษณะการเป็นผู้นำสูงและสามารถช่วยเหลือสังคมได้ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ อมรา ศรีสุชาติ (2544) สายรากภาคใต้ ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ เป็น เรื่องของโครงสร้าง วัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ ภูมิลักษณะ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของคน ภาคใต้กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีความสำคัญต่อโครงสร้างของสังคมและ การเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นในเรื่อง ของการใช้ภูมิปัญญาในการปรับใช้ทรัพยากร เพื่อ สร้างสรรวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต รูปลักษณะ เป็นเรื่องของวิวัฒนาการ และการ

เปลี่ยนแปลงของชาติพันธุ์ ถิ่นกำเนิด รูปร่าง ความเป็นอยู่ ประเพณี และคตินิยม จิตลักษณะ เป็นเรื่องของลักษณะนิสัย ความคิด ความเชื่อ คนภาคใต้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบค้นคว้า ทดลอง มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการรวมกลุ่มปกครองตนเอง มีวิถีชีวิตไม่ซับซ้อน มีลักษณะนิสัย รักพวกพ้อง อยู่อย่างอิสระ ใช้ชีวิตเรียบง่าย มีลักษณะนิสัย ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ยกย่องการช่วงชิงชัยชนะกันด้วยสติปัญญา และวาทะ ยอมรับคุณภาพระหว่างชายหญิง การค้าจุนเกลือ และการสร้างเครือข่ายยาวนานหาว่าเครือข่ายเพื่อเอื้อประโยชน์กันและกัน จิตลักษณะของคนใต้เป็นคนเปิดเผย ต้องการรับรู้ข้อมูลอย่างชัดเจนถูกต้อง และตัดสินใจด้วยสติปัญญาของตนเอง และยอมรับผู้นำที่มีบารมี ที่ได้พิสูจน์ให้ตนเองเห็นแล้วว่ามีความพลังในการนำกลุ่มที่เหนือกว่าระบบพรรคพวกเพื่อนฝูงจึงมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต. และ สอบต.

แนวคิดเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพั่ง เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ถือว่ามีความสำคัญต่อการเมืองท้องถิ่นในการเลือกตั้งทั้งตำแหน่งนายก อบต. และ สอบต. ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ใน อบต.ควนพั่ง มีโครงข่ายหลายระบบที่เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน เป็นฐานเสียง ลงคะแนนเสียง ช่วยหาเสียง วางแผนการหาเสียง ขอบคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิการเลือกตั้ง และรวมไปถึงการซื้อเสียง ซึ่งตอนนี้เป็นที่นิยมกันมากเป็นปัญหาที่ร้ายแรงในการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่นพบว่า เครือข่ายระบบอุปถัมภ์มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ได้กลายมาเป็นวิธีการที่นักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ ใช้ในการหาคะแนนเสียงในชนบทผู้รับอุปถัมภ์ในทางการเมือง มักจะถูกพรรคการเมือง และนักการเมืองท้องถิ่นใช้เป็นหัวคะแนน โดยอาจให้ผลตอบแทนแก่ผู้รับอุปถัมภ์ เพื่อการแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง เป็นกระบวนการทางการเมืองของมวลชนที่ได้รับการจัดตั้งจากเบื้องบนเชื่อมโยงถึงท้องถิ่น กลุ่มการเมืองท้องถิ่นถูกผนวกเข้าไปภายใต้ระบบอุปถัมภ์ และต้องสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแบเยอร์ อังใน (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ : 2545 : 389) ได้แสดงบทความที่ปรากฏการณ์ที่ชัดเจนและสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงในสังคมไทย การเลือกตั้งที่ใช้ “หัวคะแนน” “การซื้อเสียง” ปรากฏในการเลือกตั้งของอินเดีย อย่างที่ปรากฏในสังคมไทย แบเยอร์ใช้ตัวอย่างของเมืองเทวะเพื่อสนับสนุนแนวคิดเครือข่ายซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลที่ไม่มีการรวมตัวที่ยั่งยืนและไม่มีลักษณะของกลุ่มเพื่อความสมบูรณ์ ของการอธิบายเรื่องระบบอุปถัมภ์

เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง มีโครงข่ายมากมายใช้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ผ่านระบบเครือข่ายติ ตั้งอยู่บนแนวคิดเรื่องความกตัญญู บุญคุณ ในเรื่องของวัฒนธรรมในคำพูดที่ว่า “คนบ้านเดียวกัน” “พวกเดียวกัน” ในแนวคิดของนักรัฐศาสตร์ ระบบอุปถัมภ์คือ การที่นักการเมืองจัดสรรตำแหน่ง หรือสิ่งอื่นใดอันเป็นของรัฐและทรัพยากรของส่วนรวมให้กับผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตนเองและพรรค ระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนไม่มีเค้าเดิม ระบบอำนาจเงินเป็นอำนาจสูงสุด เป็นการแลกเปลี่ยนแบบตลาดมากกว่าระบบอุปถัมภ์ เพราะความสัมพันธ์ไม่ได้มีพื้นฐานอยู่ที่คุณธรรม คือความเมตตาและเอื้ออาทรของฝ่ายผู้ให้แต่เป็นความโลภ ความต้องการรัววยและการหวังผลประโยชน์โดยตรง ส่วนผู้รับไม่ได้มีความภักดีหรือความกตัญญูตอบแทนให้ แต่ตกอยู่ในสภาวะจำยอม ด้วยเหตุผลหลายอย่าง เช่น ความจำเป็น ต้องการเงิน ด้วยความกลัว อาจารย์ อकिन อ้างคำจำกัดความของนักวิชาการฝรั่งว่า ทัวร์นภขมีนของอดีตนายทักยิม เป็นส่วนหนึ่งของระบบอุปถัมภ์ ของนักรัฐศาสตร์

เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง ของการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีหลายเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต. และสอ.บต. มีระบบเครือข่าย ระบบพรรคพวก เพื่อนฝูง ระบบหัวคะแนน นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด(สจ.) นักธุรกิจท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) จะเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือสนับสนุน ทุกเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ส่วนมากจะมีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง เห็นได้ว่าการเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่นทุกระดับ ระดับชาติ เครือข่ายระบบอุปถัมภ์จะเข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญในทางการเมือง ตรงกับงานวิจัยของปริญญา นาคฉัตรศรี (2547) วิจัยเรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่น มีปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ เป็นปัญหาที่เกิดจากประชาชน เพราะประชาชนในชนบทยังขาดความจำเป็นพื้นฐานและถูกละเลย ประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความรู้ความเข้าใจ สับสนกับการเลือกตั้งระบบใหม่ ขาดความเข้าใจในเรื่องการลงคะแนน ประชาชนยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ สังคมไทยโดยพื้นฐานชาวบ้านยังอยู่ในสังคมระบบอุปถัมภ์ยังมีคำว่า “บุญคุณ” ทำให้ไม่กล้าแสดงตัวเป็นพยาน แม้จะยินดีมอบเงินสิ่งของให้เป็นหลักฐาน ปัญหาด้านกฎหมาย ปัญหาตัวผู้สมัคร ปัญหาจากบุคลากร

เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง จากข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์พบว่าเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่สำคัญช่วยสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ให้ได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต. และ สอบต. ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพังโดยใช้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ระบบเครือข่ายระบบพรรคพวกเพื่อนฝูงระบบห้วคะแนน ผู้นำท้องถิ่น (กำนันผู้ใหญ่บ้าน) นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด(สจ.) นักธุรกิจท้องถิ่น ตรงกับงานวิจัยของ นวลน้อย ตรีรัตน์และคณะวิจัยประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยสรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ สามารถชี้ได้ว่าการมีส่วนร่วมค่อนข้างจำกัดในเรื่องของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นหลัก ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายหรือการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้สาเหตุเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง อบต.และชุมชนเป็น ไปอย่างห่างเหินในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่าง อบต.กับกลุ่ม นักการเมืองท้องถิ่นหรือระดับชาตินั้นค่อนข้างสูง ความสัมพันธ์ในรูปแบบเครือข่าย พรรคพวก เพื่อนฝูง และห้วคะแนน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่าง อบต.กับนักธุรกิจท้องถิ่น มีในลักษณะที่พึ่งพาและแบ่งปันผลประโยชน์

ระบบเครือข่าย ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง ผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นบุคคลที่มีเครือข่ายเป็นจำนวนมาก ซึ่งเครือข่ายของแต่ละคนมาจาก พ่อ แม่ปู่ ย่า ตา ยาย พี่น้องในครอบครัว ลูกพี่ลูกน้อง ญาติฝ่ายปู่ย่า ตายาย และจากการผูก กेलอ ผูกคองคอง ทำให้ได้ญาติเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นที่นิยมกันในทางการเมือง เครือญาติเหล่านี้จะมี อยู่ในทุกหมู่บ้านในตำบลควนพัง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมในท้องถิ่น คนท้องถิ่นเดียวกันจะแต่งงานกับ คนในท้องถิ่นเดียวกัน ที่เป็นคนต่างตระกูลกัน ในแต่ละหมู่บ้าน ระบบเครือข่ายเหล่านี้จะ ช่วยเหลือกันทุกอย่างเครือข่าย ระบบอุปถัมภ์ของระบบเครือข่าย เป็นการอุปถัมภ์ที่ไม่มี ผลตอบแทนในเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการแสดงถึงการมีน้ำใจช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจ จริงใจของเครือข่าย

ระบบพรรคพวก เพื่อนฝูง ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วน ตำบลควนพัง ผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นคนที่มีพรรคพวกเพื่อนฝูงมาก โดยบุคคลิกจะเป็นคนที่มี ใจกว้าง ใจนักเลง พรรคพวกเพื่อนฝูงเหล่านี้จะมาช่วยในการสนับสนุน ลงคะแนนเสียงช่วยหา เสียงขอคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้าน ช่วยชี้นำพรรคพวกเพื่อนฝูงให้ลงคะแนนเสียง ให้ ระบบอุปถัมภ์รูปแบบนี้ อาจจะมีผลประโยชน์ตอบแทนในเรื่องของตำแหน่งทางการบริหารใน อบต. ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องมีการตกลงกันก่อนการเลือกตั้ง ก่อนที่จะเข้ามาช่วยเหลือในการสนับสนุน

ระบบห้วคะแนน ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล ควนพัง ระบบห้วคะแนนนิยมใช้กันมากในการเลือกตั้ง ตำแหน่งนายก อบต. ซึ่งเป็นพื้นที่กว้าง ต้องใช้ห้วคะแนนในการหาเสียงสนับสนุน และการซื้อเสียงโดยมีการกำหนดจำนวนคนที่

รับผิดชอบที่แน่นอน หัวคะแนนต้องเป็นบุคคลที่คนในท้องถิ่นเคารพนับถือ เกรงใจ มีเครือข่ายดี เพื่อนฝูงบริวารสามารถชักนำชักชวนให้ลงคะแนนเสียงสนับสนุนได้ แต่ต้องมีสิ่งตอบแทนเป็น สิ่งของ เงิน เป็นตัวกลางในการซื้อเสียง นิยมใช้กันมากในการเลือกตั้งทุกระดับ

นักการเมืองท้องถิ่นในระดับจังหวัด (สจ.) ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง นักการเมืองท้องถิ่น (สจ.) เป็นสจ. ในอำเภอรัตนพิบูลย์ จะเข้ามา มีบทบาทในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายก อบต. แต่การให้การสนับสนุนใน ตำแหน่งนายก อบต. โดยการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นความชอบโดยนิตยส่วนตัว จะสนับสนุน คนที่ตนเองสามารถควบคุมและสั่งการได้ ในการจัดสรรตำแหน่งใน อบต. ได้และผลประโยชน์ ด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นระบบอุปถัมภ์ที่หวังผลตอบแทนในทางการเมือง และเรื่องผลประโยชน์ใน ท้องถิ่น

นักธุรกิจท้องถิ่น ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ควนพัง กลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่นซึ่งเพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่ในอบต.ควนพังเป็นคนในพื้นที่ของอบต.ควน พังทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาลส่วนกลางมาให้กับท้องถิ่น เป็นจำนวนมาก และท้องถิ่นเก็บรายได้จากภาษีต่างๆได้เอง ทำให้ท้องถิ่นมีงบประมาณจำนวนมาก ในการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ทั้ง ถนน ประปา และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ซึ่งถือได้ว่ามี ผลประโยชน์อยู่มาก นักธุรกิจท้องถิ่นจะช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่ง นายก อบต. โดย การชักนำชักชวนให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงลงคะแนนเสียงให้ ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการหาเสียง ซื้อ เสียง แต่ต้องมีการตอบแทนทางการเมืองและเรื่องผลประโยชน์ในเรื่องงานรับเหมาก่อสร้าง โครงการต่างๆของอบต.ควนพัง เป็นการผลตอบแทนหลังได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่น(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นจะช่วยเหลือ สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นเครือข่ายของตนเอง โดยให้เครือข่าย พรรคพวก เพื่อนฝูง ลงคะแนนเสียงให้ช่วยหาเสียง ขอคะแนนเสียงในหมู่บ้าน แบบเกาะประตูบ้านและบางคนไป ช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่ง นายก อบต.เป็นหัวคะแนน ช่วยหาเสียง สนับสนุนแต่ต้องมีผลตอบแทนในเรื่องผลประโยชน์เมื่อได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารท้องถิ่น

ผลบวกของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีผลดีต่ออบต.ค ควนพัง เป็นการช่วยเหลือสนับสนุนด้วยความบริสุทธิ์ใจจริงใจไม่มีสิ่งตอบแทนเป็นความผูกพันรั การแสดงความมีน้ำใจของเครือข่าย พรรคพวก เพื่อนฝูงเป็นการแสดงความกตัญญู ตอบแทน บุญคุณต่อผู้ให้การอุปถัมภ์กันมาก่อน การใช้ระบบอุปถัมภ์ควบคู่กับระบบคุณธรรมเป็นการ ส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เข้ามาบริหาร

ท้องถิ่น ทำให้การเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส ช่วยพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเป็น ข้อเสียผลเสียที่มีต่อการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของอบต.ควนพัง มีผลกระทบด้านการเมือง ทำให้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่นไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทำให้การ กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล ระบบอุปถัมภ์ทำให้นักการเมือง หลงอำนาจเห็นแก่ผลประโยชน์ ของตนเองและพวกพ้อง ผู้ได้รับเลือกตั้งมาจากระบบอุปถัมภ์ไม่ มีอิสระในการบริหารท้องถิ่น กำหนดนโยบายสาธารณะในการพัฒนาท้องถิ่น แต่ต้องทำตามความ ต้องการของผู้ให้การอุปถัมภ์เพื่อตอบแทนบุญคุณ ระบบอุปถัมภ์ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมใน สังคม การเลือกตั้งที่ใช้ระบบอุปถัมภ์ช่วยเหลือ สนับสนุนทำให้ได้นักการเมืองท้องถิ่นที่ไม่มี ความรู้ ความสามารถวิสัยทัศน์ขาดคุณธรรม เข้ามาบริหารท้องถิ่น เพราะนักการเมืองท้องถิ่นที่ ได้รับเลือกตั้งมาจากการซื้อเสียง จะมีการถอนทุนคืนภายหลัง ทำให้มีการทุจริต คอร์รัปชัน เงิน งบประมาณของท้องถิ่น ผู้อุปถัมภ์ที่เข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อหวัง ผลประโยชน์ทางการเมืองและผลประโยชน์ทางธุรกิจเพื่อตนเองและพวกพ้องในภายหลัง ทำให้ เกิดความเสียหายต่อท้องถิ่น โดยตรงระบบอุปถัมภ์ทำให้คนดีขาด โอกาส คนมีความสามารถไม่ สามารถเข้าสู่การเมืองได้คนมีความรู้ขาดโอกาสที่จะเข้าร่วมงานมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น ในความเป็นจริงทางการเมืองนายก อบต.และ สอบต. เป็นฐานคะแนนเสียงให้กับนักการเมือง ท้องถิ่นระดับจังหวัด และนักการเมืองระดับชาติ

ด้านสังคม ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายระหว่างผู้ชนะการ เลือกตั้งกับผู้แพ้การเลือกตั้ง ทำให้คนในหมู่บ้าน ตำบลเกิดความแตกแยกไม่มีความสามัคคี ไม่ เข้าใจกันสาเหตุมาจากการแข่งขันทางการเมืองในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

ด้านเศรษฐกิจ จะมีเงินสะพัดในช่วงเลือกตั้งจะมีการใช้จ่ายมากกว่าปกติเพราะมีการ ซื้อเสียงกันมาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้สนับสนุนบางคนหมดเงินไปเป็นจำนวนมาก มีหนี้สินติด ตัวหลังไม่ได้รับเลือกตั้ง

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของ อบต.ควนพัง โดยเน้นนโยบายป้องกันต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขาย เสียง อย่างจริงจังต่อเนื่องให้ กกต.ระดับท้องถิ่นควบคุมการซื้อสิทธิ์ขายเสียง โดยการให้ กฎหมายอย่างเข้มงวด เต็ดขาด เคร่งครัดให้ข้อมูลข้อเท็จจริงถึงข้อเสียของการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ว่า มีผลเสียอย่างไรต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่น เสริมองค์

ความรู้ให้กับประชาชนให้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง ไม่รับเงินจากการซื้อเสียงเมื่อมีการเลือกตั้งทุกระดับ

การแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ด้านการเมืองต้องแก้ไขโดย เริ่มต้นที่นักการเมืองทุกระดับต้องทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เพื่อประเทศชาติ และ ท้องถิ่น ต้องมีอุดมการณ์ทางการเมือง อย่าเห็นว่าการเมืองเป็นมรดกของครอบครัวของตระกูลของตนเอง ต้องตกทอดไปยังลูก หลาน ของตนเอง อบรม ส่งเสริม ให้ความรู้กับประชาชนเข้าใจ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง และเข้าใจถึงการเมืองภาคประชาชน ในการแสดงความคิดเห็น การเสนอนโยบาย การทำประชามติ การตรวจสอบการบริหารงานของคณะผู้บริหารท้องถิ่น ให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การอบรม เสริมองค์ความรู้ให้กับคณะผู้บริหารท้องถิ่น และ สอบต. ให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพราะปัจจุบันนี้นักการเมืองท้องถิ่นบางคน ยังไม่รู้ถึงบทบาท หน้าที่ของตนเองว่าจะต้องทำอะไรบ้าง อย่างไร กำหนดคุณสมบัติ นายก อบต.ต้องมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี สอบต.ต้องมีวุฒิการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่น ให้เลือกตัวแทนที่มีความรู้ความสามารถ มีความจริงใจทำงานเพื่อส่วนรวม ถึงแม้จะไม่ใช่เครือญาติของตนเองก็เลือกได้ รัฐบาลควร จัดระบบการศึกษาให้เยาวชน เห็นความสำคัญของประเทศชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตย ควรบรรจุ เรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยในวิชาหน้าที่พลเมือง และวิชาศีลธรรมลงในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เยาวชนของชาติ ได้รู้และเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ ลึกซึ้ง เพื่อเป็นการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมั่นคงและยั่งยืน ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชน รักท้องถิ่นบ้านเกิด เลือกคนดีมีความรู้ความสามารถ เป็นตัวแทนเข้ามาบริหารท้องถิ่น หน่วยงานของท้องถิ่นทุกหน่วยงานต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา เปิดเวทีปราศรัยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เสนอนโยบาย แสดงวิสัยทัศน์ต่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้พิจารณาตัดสินใจเลือกตัวแทน และ ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคง มีความเป็นอยู่ที่ดีสามารถ ลดการซื้อเสียงได้

จากการศึกษาเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง ผู้วิจัยเห็นว่าเครือข่ายระบบอุปถัมภ์เป็นตัวการที่คอยทำให้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเป็นการเลือกตั้งที่ไม่มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส ทำให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาล ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่จะให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง ถือว่าท้องถิ่นรู้ถึงปัญหาของท้องถิ่นดีว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด และรวดเร็วกว่า ผู้วิจัยเห็นว่าเราควรช่วยกันปฏิเสธ ไม่ยอมรับเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ที่เป็นโทษต่อการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

ให้หมดไป และช่วยสนับสนุนให้ใช้เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ควบคู่กับ ระบบคุณธรรมเป็นการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้โอกาส คนที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม เข้ามาบริหารท้องถิ่นทำให้ได้คณะผู้บริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีคุณภาพ เพื่อช่วยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ช่วยพัฒนาทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ยั่งยืน มั่นคงตลอดไป

การศึกษาวิจัย เรื่องเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่าการเลือกตั้งนายกอบต. และสอ.บต. ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง จากการศึกษาวิจัยพบว่าการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของ อบต.ควนพัง อบต.ข้างเคียงและการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในพื้นที่อื่นๆของภาคใต้ยังคงยึดถือวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของท้องถิ่นภาคใต้ นักการเมืองท้องถิ่น ในภาคใต้ต้องเป็นคนที่มีความดีความชอบ มีพรรคพวกเพื่อนฝูงมาก มีการผูกเกลอผูกคอง ทำให้มีญาติมิตรมาก ซึ่งเป็นฐานเสียงหลักของนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งมีมาช้านานแล้ว ปัจจุบันนี้ยังมีความเข้มข้นอยู่ ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม และความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยสนับสนุน ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

ระบบอุปถัมภ์ เป็นฐานของสถาบันการเมือง สังคม การปกครอง การบริหารของไทย มาตั้งแต่สมัยโบราณ ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ จะมีผู้อุปถัมภ์คอยให้คุณให้โทษกับคนที่คอยติดตามสนับสนุน เรียกว่าผู้ใต้ระบบอุปถัมภ์ ระบบอุปถัมภ์ในสมัยก่อนเป็นเรื่องของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ โดยยึดหลักคุณธรรมของผู้ให้และการมีบุญคุณของผู้รับ แต่ปัจจุบันนี้ระบบอุปถัมภ์ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยได้เน้นเรื่องผลประโยชน์เป็นหลัก ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ ซึ่งระบบอุปถัมภ์ในทางการเมืองแล้วจะทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการเมืองท้องถิ่นในระดับจังหวัด อบจ. เทศบาล อบต. และการเมืองระดับชาติถือว่าระบบอุปถัมภ์เป็นมะเร็งร้ายที่คอยทำลายการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างใหญ่หลวงและกว้างขวางในปัจจุบันนี้ ซึ่งทำให้มีผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง มีหลายเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ เช่น ระบบเครือญาติ ระบบพรรคพวกเพื่อนฝูง ผู้นำท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) นักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัด (สจ.) นักธุรกิจท้องถิ่น ระบบหัวคะแนน ระบบอุปถัมภ์เหล่านี้ ถ้าใช้คู่กับระบบคุณธรรมก็จะมีประโยชน์อยู่มาก แต่ถ้าใช้ระบบอุปถัมภ์เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง จะมีโทษมหันต์ ระบบอุปถัมภ์นอกจากในทางการเมืองแล้ว

ในสังคมไทยที่มีมาช้านาน คือระบบอุปถัมภ์ในระบบราชการซึ่งมีแพร่หลายในทุกองค์กร ทั้งทหาร ตำรวจ ข้าราชการทุกระดับ และข้าราชการทางการเมืองซึ่งมีมากในขณะนี้ทั้งระบบเด็กฝาก เด็กนาย เด็กนักรการเมือง ซึ่งทำให้ระบบราชการได้บุคคลากรที่ขาดคุณภาพ เพราะไม่ได้มาจากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาบริหารองค์กร ทำให้องค์กรบริหารงานไม่มีคุณภาพ ทำให้ประเทศชาติไม่พัฒนาเท่าที่ควร เช่นในกระทรวงศึกษาธิการมีเรื่องของการฝากเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมีการฝากเรียนกันตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมหาวิทยาลัย จนกระทั่งการฝากเข้าทำงาน ผู้วิจัยคิดว่าระบบอุปถัมภ์น่าจะถูกขจัดให้หมดไปจากสังคมไทย ถึงเวลาแล้วที่เราควรนำระบบคุณธรรมเข้ามาใช้ในทุกองค์กรทั้งระบบราชการ รัฐวิสาหกิจและ เอกชน

จากงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยในทุกระดับต้องมาช่วยกัน ปฏิเสธหรือป้องกันการใช้ระบบอุปถัมภ์ให้หมดไปในสังคมไทย แล้วนำเอาระบบคุณธรรมมาใช้ หรือถ้าจะใช้ระบบอุปถัมภ์ต้องใช้คู่กับระบบคุณธรรม เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสคนดีมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมได้มีโอกาสเข้ามาบริหารท้องถิ่น ทำให้การเลือกตั้งในทุกระดับเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม โปร่งใสเพื่อช่วยกันพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงและยั่งยืน เพื่อให้ได้นักการเมืองที่มีคุณภาพเข้ามาบริหารท้องถิ่นและประเทศชาติเพื่อจะช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ ให้เจริญรุ่งเรืองอย่างมั่นคงและยั่งยืนเพื่อให้ประเทศไทยมีการพัฒนาทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม คู่กับนานอารยประเทศในโลกนี้ได้

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

3.1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง และองค์การบริหารส่วนตำบล

ใกล้เคียงให้นำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษาและได้ทราบว่า เครือข่ายระบบระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล ว่ามีปัจจัยเครือข่ายระบบใดบ้าง ที่ช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้รับเลือกตั้งตำแหน่ง นายก อบต. และ สอบต. เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคน

3.1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควนพังและองค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง

ได้ทราบถึงผลบวกและผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลบวกเป็นข้อดี เกิดผลดีเป็นการช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจจริงใจไม่มีสิ่งตอบแทนทำให้การ

เลือกตั้งในระดับท้องถิ่น มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส ผลกระทบด้านลบเป็นข้อเสียเกิดผลเสีย ทำให้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม มีการซื้อเสียง และนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงแก้ไขในการเลือกตั้งครั้งต่อไป เพื่อให้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใสหรือใช้ระบบอุปถัมภ์ควบคู่กับระบบคุณธรรม เป็นการช่วยเหลือสนับสนุน ส่งเสริมให้โอกาสเลือกคนดี มีคุณธรรม มีความรู้ ความสามารถ เพื่อให้ได้คณะผู้บริหารท้องถิ่นที่ดี เข้ามาบริหารท้องถิ่นของตนเอง

3.1.3 องค์การส่วนตำบลควนพังและองค์การบริหารส่วนตำบลใกล้เคียง นำแนวทางการป้องกัน แนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป เพื่อให้การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม โปร่งใสไม่มีการซื้อเสียง ไม่มีการทุจริตการเลือกตั้งเป็นการ ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ถึงระดับชาติ เพราะถ้าระบอบประชาธิปไตย ได้รับการส่งเสริม ตั้งแต่ระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล จังหวัดจนถึงระดับชาติ ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการช่วยพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคงและยั่งยืน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรทำการศึกษาผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์กับประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อที่จะได้ข้อมูลจากภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างแท้จริงและโดยตรง เพื่อมีแนวคิดและวิธีการอะไรบ้าง ที่จะใช้แก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรทำการศึกษาวิจัย เรื่องเครือข่ายอุปถัมภ์ ในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้การวิจัยที่มีคุณภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

3.2.3 ควรทำการศึกษาวิจัย เรื่องเครือข่ายอุปถัมภ์ใน องค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารงานที่ดี มีคุณภาพอย่างองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการเพื่อใช้เป็นตัวอย่างเผยแพร่ให้ประชาชนใช้เป็นตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกตั้งอบต.ของตนเอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- โกวิท พ่วงงาม (2552) *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต* พิมพ์ครั้งที่ 7
ปรับปรุงใหม่ กรุงเทพมหานคร วิญญูชน
- จรูญ หยูทอง (2549) “วัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่นภาคใต้” สถาบันทักษิณคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
- จำรัส แซ่เหลียว (2553, 26 กรกฎาคม) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 สัมภาษณ์โดย ชนกร แก้วชนะ ที่ทำ
การผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลควนพัง
- เจริญ จันทร์บุญแก้ว (2553, 26 กรกฎาคม) อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุวรรณโฆสิต สัมภาษณ์
โดย ชนกร แก้วชนะ ที่บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 1 ตำบลควนพัง
- เจริญ ชูศรี (2553, 27 กรกฎาคม) อดีต สอบต. สัมภาษณ์โดย ชนกร แก้วชนะ ที่บ้านเลขที่ 225
หมู่ที่ 3 ตำบลควนพัง
- ชาญชัย ทองเกตุ (2553, 25 กรกฎาคม) ครู กศน. สัมภาษณ์โดย ชนกร แก้วชนะ ที่บ้านเลขที่ 25
หมู่ที่ 2 ตำบลควนพัง
- ชวงค์ ฉายะบุตร (2539) *การปกครองท้องถิ่นไทย* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
กรมการปกครอง
- เชิงชาย มีขวด (2553, 28 กรกฎาคม) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 สัมภาษณ์โดย ชนกร แก้วชนะ ที่ทำการ
ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลควนพัง
- ณรงค์ คงกุล (2553, 28 กรกฎาคม) อดีต สอบต. สัมภาษณ์โดย ชนกร แก้วชนะ ที่บ้านเลขที่ 150
หมู่ที่ 5 ตำบลควนพัง
- ธรรมพิศ รอดบัวทอง (2553, 30 กรกฎาคม) นายก อบต. ควนพัง สัมภาษณ์โดย ชนกร แก้วชนะ
ที่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 1 ตำบลควนพัง
- นวนน้อย ตรีรัตน์ และคณะ (2546) รายงานการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
ตรวจสอบการดำเนินงาน ขององค์การบริหารงานส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- นิกร บุญต่อ (2553, 27 กรกฎาคม) พนักงานธนาคารออมสิน สัมภาษณ์โดย ชนกร แก้วชนะ
ที่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 3 ตำบลควนพัง
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2552) *รากหญ้าสร้างบ้าน ชนชั้นกลางสร้างเมือง* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน

- นฤกุล ธาณิรัตน์ (2553, 24 กรกฎาคม) อดีตนายก อบต. ควนพัง สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ
ที่บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 2 ตำบลควนพัง
- ปธาน สุวรรณมงคล (2547) *การปกครองท้องถิ่นไทย* ในบริบทของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นนทบุรี โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ประดับ บุญรัตน์ (2553, 26 กรกฎาคม) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ ที่ทำ
การผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลควนพัง
- ประธาน คงฤทธิ์ศึกษากร (2534) *การปกครองท้องถิ่นไทย* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
อุษาการพิมพ์
- ปริญญา นาคฉัตรศรี (2547) “การเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่ : ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการ
แก้ไข” คั่นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการ
ปกครอง สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ปัทมา สุปก่าบั้ง “ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองไทย” จดหมายข่าวสถาบันพระปกเกล้า เดือน
มิถุนายน 2552 คั่นคืนวันที่ 10 มกราคม 2554 จาก (<http://www.kpi.ac.th>)
- พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2542
- พรพิมล ไชยนิวัตร์ (2553, 20 มีนาคม) “วัฒนธรรมการกินขนมจีน กับการเลือกตั้งเมืองคอน”
หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน หน้า 5
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2531) *รัฐศาสตร์เชิงประจักษ์* กรุงเทพมหานคร ชนวิชัยการพิมพ์
- วันชัย แสงทวิ (2553, 25 กรกฎาคม) ชาวบ้านใน อบต. ควนพัง สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ ที่
บ้านเลขที่ 110 หมู่ที่ 2 ตำบลควนพัง
- วิธาน ศรีสุรางค์ (2553, 28 กรกฎาคม) สอบต. ควนพัง สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ ที่
บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 5 ตำบลควนพัง
- วิรัช จันทร์บุญแก้ว (2553, 27 กรกฎาคม) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ ที่ทำ
การผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลควนพัง
- วิรัช ชูประดิษฐ์ (2553, 24 กรกฎาคม) ผู้นำชุมชนในอบต. ควนพัง สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ
ที่บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 2 ตำบลควนพัง
- สมพงษ์ สุดสะอาด (2553, 29 กรกฎาคม) อดีตกำนันตำบลควนพัง สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ
ที่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 2 ตำบลควนพัง

- สมศักดิ์ โล่ห์สถาพรพิพิธ (2547) “การเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดตรัง” คั่นคว้าอิสระ
 หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขารัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สังสิต พิริยธรรต “ภูมิคุ้มกันคอร์รัปชัน” กรุงเทพธุรกิจ วันจันทร์ ที่ 10 กรกฎาคม 2549 คั่นคืน
 วันที่ 20 มีนาคม 2553
<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2006q1/2006january16p6.htm>
- สายัน เดชา (2553, 29 กรกฎาคม) กำนัน ตำบลควนพัง สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ ที่ทำการ
 กำนัน ตำบลควนพัง
- สารูป ฤทธิชู (2552) 100 ปี การเมืองท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา กรุงเทพมหานคร สำนักงาน
 กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกก.)
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัด
 สำนักนายกรัฐมนตรี และสำนักนายกรัฐมนตรี (2546) คู่มือการกระจายอำนาจให้แก่
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2547) คู่มือประชาชน สำหรับการเลือกตั้ง
 กรุงเทพมหานคร บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด
- สิทธิกร ขวัญดี (2542) “การกระจายอำนาจ กับระบบอุปถัมภ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหาร
 ส่วนตำบลในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” วิทยานิพนธ์หลักสูตร ปริญญา
 มหาบัณฑิตสาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย
- สิปตำรวจตรี เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549) “พฤติกรรมคอร์รัปชันทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
 ชั้นประทวน กรณีศึกษา : การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัด
 พังงา” คั่นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการ
 ปกครอง สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2547) วิทยุการวิจัยทางสังคมศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ หจก. ภาพพิมพ์
 _____ (2544) โครงสร้างและพลวัต วัฒนธรรมภาคใต้และการพัฒนา กรุงเทพมหานคร :
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สุพรรณิ เกลี่อนกราด “มุมมองบ้านสามย่าน” กรุงเทพธุรกิจ วันพฤหัสบดีที่ 5 กรกฎาคม 2550
 คืบคืบวันที่ 20 มีนาคม 2553

<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2007q3/2007july05p2.htm>

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2552) การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พิมพ์ครั้งที่ 2
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อมรินทร์

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก (2547) คู่มือการ
 บริหารงานบุคคล เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ การบริหารงานบุคคลท้องถิ่น
 ภายใต้นโยบายการปฏิรูประบบราชการ ประจำปี 2547 กรุงเทพมหานคร ปพิชการ
 พิมพ์

อมรา พงศาพิชญ์ (2549) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชา
 สังคม) พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์ บรรณาธิการ (2545) ระบบอุปถัมภ์ พิมพ์ครั้งที่ 3
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อมรา ศรีสุชาติ (2544) สายรากภาคใต้ : ภูมิทัศน์ รูปลักษณ์ จิตลักษณ์ กรุงเทพมหานคร
 สำนักงานกองทุนการสนับสนุนการวิจัย

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ “จุดเปลี่ยนชนบทไทย” คอลัมภ์ ได้กระแส กรุงเทพธุรกิจ วันอาทิตย์ที่ 6
 สิงหาคม 2548 คืบคืบวันที่ 10 พฤศจิกายน 2553 จาก

<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2005q3/2005aug06p1.htm>

อุเชน ช่วยรักษ์ (2553, 29 กรกฎาคม) สอบต. ควนพัง สัมภาษณ์โดย ธนกร แก้วชนะ ที่
 บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 6 ตำบลควนพัง

อุทัย เพชรเรือง (2553, 30 กรกฎาคม) ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสุวรรณโฆสิต สัมภาษณ์โดย
 ธนกร แก้วชนะ ที่บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 7 ตำบลควนพัง

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2552) แปรถิ่นเปลี่ยนฐานสร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของ
 ประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

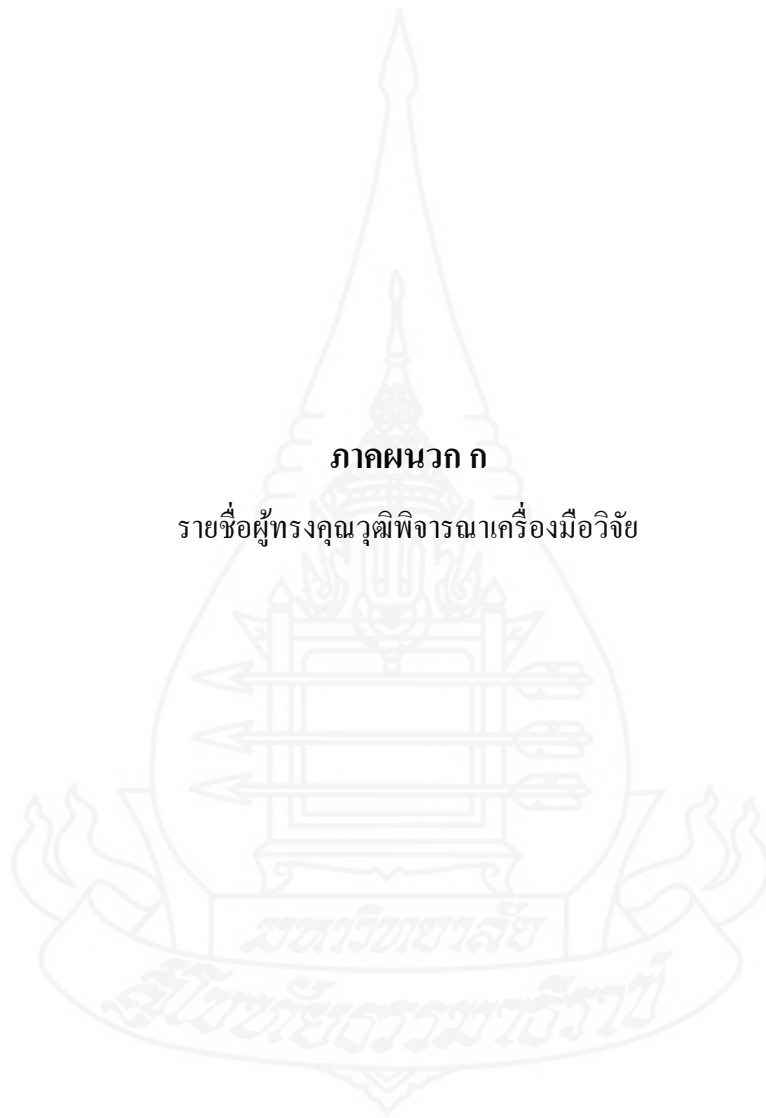
ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบช่วยธรรมมาภิบาล

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ชื่อ นายอภิรักษ์ พจนะ

สถานที่ทำงาน องค์กรบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัด
นครศรีธรรมราช

วุฒิการศึกษา ปริญญาโท รัฐศาสตร์ สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัย
รามคำแหง

ประสบการณ์หรือความชำนาญ ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ควนพัง
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบัน

ผลงานทางวิชาการ สารสนเทศการปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2543

---

2. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ จุ้ยโต

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วุฒิการศึกษา ค.ค. (อุดมศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประสบการณ์หรือความชำนาญ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผลงานทางวิชาการ การพัฒนาเครื่องชี้วัดสำหรับการประเมินผล การบริหารงานบุคคล
ส่วนท้องถิ่น

---

3. ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ เจียรกุล

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วุฒิการศึกษา กศ.บ. (มัธยมศึกษาคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ), M.Ed. (Philosophy of
Education), Ph.D. (Secondary Education)

ประสบการณ์หรือความชำนาญ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผลงานทางวิชาการ ผลการวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับการอบรมครูเพื่อปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมการสอน

ภาคผนวก ข

หนังสือเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 0522.22(บ)/ว. 648

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

14 มิถุนายน 2553

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ จุ้ยโต
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายธนกร แก้วชนะ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิได้โปรดพิจารณาตรวจสอบ และให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์รูปนรรต พรหมอินทร์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2504-8356-9

โทรสาร 0-2503-3575

ที่ ศธ 0522.22(บ)/ว. 648

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

14 มิถุนายน 2553

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน รองศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ เจียรกุล
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายธนกร แก้วชนะ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิได้โปรดพิจารณาตรวจสอบ และให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์รูปนรรต พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ที่ ศธ 0522.22(บ)/ว. 648

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

14 มิถุนายน 2553

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน นายอภิรักษ์ พงนะ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ควนพัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นายธนกร แก้วชนะ นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลควนพัง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิได้โปรดพิจารณาตรวจสอบ และให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่นๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บุปผารัตน์ พรหมอินทร์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2504-8356-9

โทรสาร 0-2503-3575

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวิจัยเรื่อง *เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล ควนพั่ง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

ชื่อ- นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ .....

กลุ่มตัวอย่างวิจัย .....

วัน เดือน ปี ที่ให้ สัมภาษณ์ .....

คำถาม

- 1) ท่านเข้าใจ คำว่า เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ หรือไม่ อย่างไร
- 2) การเลือกตั้งในองค์การบริหารส่วนตำบลของท่าน ตั้งแต่การเลือกตั้ง ครั้งแรก มาจนถึงการเลือกตั้งปัจจุบันนี้ท่านคิดว่าเป็นความแตกต่างกันเพียงใด
- 3) เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ของท่าน มีเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ใดบ้าง และที่มาของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์
- 4) การดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในการเลือกตั้ง ระดับท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลของท่าน แต่ละระบบเครือข่ายระบบอุปถัมภ์มีลักษณะอย่างไร
- 5) ท่านคิดว่าเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ มีความสำคัญต่อการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลของท่านหรือไม่
- 6) ท่านคิดว่าผลบวกของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์มีผลต่อองค์การบริหารส่วนตำบลของท่านมีอะไรบ้าง ยกตัวอย่างประกอบ
- 7) ท่านคิดว่า ผลลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์มีผลต่อองค์การบริหารส่วนตำบลของท่าน มีอะไรบ้าง ยกตัวอย่างประกอบ
- 8) ท่านมีวิธีการป้องกัน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ผลกระทบด้านลบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์ ในการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลของท่านอย่างไร เพื่อให้ได้คณะผู้บริหารที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีคุณธรรม ได้อย่างไรและมีวิธีการใดบ้าง

นายธนกร แก้วชนะ

รหัสนักศึกษา 2508001795

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายธนกร แก้วชนะ
วัน เดือน ปีเกิด	11 กุมภาพันธ์ 2506
สถานที่เกิด	อำเภอหนองพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	รบ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	Suzuki Automobile Manufacturing (Thailand) Co., Ltd.

